

Når camping bliver en livsstil

En kvalitativ undersøgelse af valget om at være fastligger

Speciale i sociologi

Tine Hansen

December 2011

Vejleder: Anders Petersen

Antal ord: 34.995

INDHOLD

ABSTRACT	4
1. INDLEDNING	8
Indramning af problemstillingen	9
Det mobile sommerhus	9
Passer fastliggeren ind i oplevelsessamfundet?	10
Opgaveformulering	11
Afgrensning og begrebspræcisering	11
Specialets komposition	12
2. KONKRETISERING AF FORSKNINGSFELT	13
Hvorfor camping?	13
Hvem camperer?	15
Livet på campingpladsen	16
Opstilling af undersøgelsesemner	18
3. METODISKE OVERVEJELSER	21
Forskningsdesign og metodevalg	21
Fortolkningsramme	22
Dataindsamlingen	24
Udformning af interviewguide	24
Kontakt til feltet	25
Indsamling af empiri	26
Behandling af datamaterialet	28
Præsentation af data	28
4. TEORETISKE PERSPEKTIVER	31
Livsstil	31
Senmoderniteten og selvidentitets ændrede betydning	31
Livsstilens betydning for individet	33
Afrunding	34

Selviscenesættelse.....	35
Afrunding af de teoretiske perspektiver	38
5. ANALYSE – DEL 1.....	41
Den bagvedliggende grund til at starte som fastligger	41
Camping som valg af ferieform	41
Beslutningen om at blive fastligger	42
Afrunding	43
6. ANALYSE – DEL 2	45
Hvorfor campingvogn frem for sommerhus?	45
Ligheder mellem sommerhus og campingvogn.....	45
Forskelle mellem sommerhus og campingvogn	53
Afrunding	59
Dagligdagen i campingvognen.....	61
Vaner og rutiner	61
Tidens ændrede betydning.....	66
Hvad bruges tiden på?	67
Den vigtige afslapning	69
Afrunding	69
Sociale forhold på campingpladsen.....	71
Fastliggere og ikke-fastliggere	71
Den sociale omgang på campingpladsen	73
Når det sociale tilsidesættes	78
Afrunding	79
Fastliggernes selviscenesættelse.....	80
Selviscenesættelse på campingpladsen	80
Selviscenesættelse udenfor campingpladsen	84
Afrunding	86
7. KONKLUSION	88
8. LITTERATUR	91

ABSTRACT

As a symbol of a society in constant movement, the mobile caravan represents the theoretically ultimate home of our time. Nevertheless a lot of Danes chooses to immobilize this 'second home', as you can describe it, and for a long period of time have it more or less permanently stored at the same campsite. The persons who do this have I named resident campers. Resident campers are living in ordinary houses, but are spending as much spare time as possible in their caravan at the campsite, this meaning most of their weekends and holidays. Since life at a campsite includes things as; always being around other people, being dependent on the weather and living under more primitive conditions than normal, one can't help wondering why these people don't want to stay in a summer-house instead. What is it about this lifestyle that these people love, and how does it affect the presentation of themselves, considered that being a resident camper has a lot of prejudice attached to it? With these thoughts in mind the research question of this master thesis is:

Why do some people choose to be a resident camper?

In the answering of the research question the resident campers' presentation of themselves is also an important subject, since the attached prejudice to this lifestyle may affect the answer.

The thesis itself is based on duointerviews with five married couples, who have all been resident campers for two years or more on locations spread over four campsites in Jutland. The first part of the analysis focuses on why the resident campers started out as such. The exactly reason to start is of course individual, but what is common for the people I spoke to, is that they all have a lot of experience vacating at campsites. This way of vacation has no obligations, it is relaxing, 'child friendly' and not expensive. The choice of being resident campers can therefore not be considered as an impulsive choice of lifestyle. For some it has been the wish to prolong the camping season and make impulsive weekend trips more easily made, which has been the biggest influence on the choice of becoming resident campers, while for others, it has been an opportunity to enter a relationship with already known co-resident campers.

Based on a thesis about campers in general I have made out some sub subjects to help answering the research question. These are:

- *Why the resident campers don't want to use a summer-house instead of an immobilized caravan*
- *The everyday life at the campsite*

- *Social relationship on the campsite*
- *Self presentation*

Referring to a thesis about summer-house owners, it shows that there are a lot of similarities between these and the resident campers. The feeling of being close to nature, to be able to be social under less formal circumstances than normal and the possibility to make changes in the everyday life and just relax, are phenomena which are very positive for both parts. That the resident campers prefer the caravan to the summer-house is therefore not just because it is cheaper to buy, but also because there are a lot of obligations connected to the summer-house. Furthermore the summer-house doesn't allow mobility, and even though the caravan is placed on the same spot for a long time, the campers don't consider it immobile.

What the resident campers find so fascinating about their lifestyle can therefore be described with one word: Freedom. To be able to get a feeling of freedom, you have to be able in your mind to leave your obligations in the everyday life at home. This results in a change of how the resident campers look upon daily charges, so that they stop being considered only as annoying charges, but more as acceptable occupations. In this way the campsite makes a (holy) space, where everything that reminds the resident campers of work, stiff relationships and everyday life is banned, while the free and easy life is praised.

The freedom also shows itself in the opportunity to focus on impulsive desires and to be one's own master over the time. To make 'nothing' is then in this case very positive for the resident campers. For them it is about finding a space away from the charging everyday life and demanding individualization that the late modernity causes, and on the campsite the eternal 'time pressure' can be put aside. Here the subjective desires can be the centre of attention and you don't have to pay attention to anyone but yourself. It's the orientation against 'the simple life'.

You also find the freedom in the social relationships. On a campsite you are always around other people and the opportunity for social interaction is therefore always present. This is positive to the resident campers and brief and superficial relationships, where social obligations, routines and dependency aren't necessary, are the most common on the campsite. Here they have found a place where the safety net of the relationship and the lack of engagements you find in freedom complement each other.

When it comes to the resident campers' presentation of themselves it shows, that what you find acceptable, both when it comes to looks and way of acting, are slightly different at the campsite than at home. The resident campers don't have to show off at the campsite, but it is though important for them to

avoid being involved in groups of resident campers who act as if they own the place. A hierarchy of resident and non-resident campers is not what they want.

When the resident campers leave the campsite, they also leave the freedom behind. Outside the campsite the resident campers are met with a lot of prejudice and they often have to explain their choice of way of living. Resident campers don't feel 'ashamed' of their lifestyle. To them it's all about getting a little holiday spirit into the everyday life.

1. INDLEDNING

Camping er en yndet ferieform i Danmark, og de fleste danskere har prøvet at overnatte i et telt eller en campingvogn. På trods af campingferiens popularitet eksisterer der dog stadig mange fordomme om campister, og særligt om de såkaldte fastliggere, der ligger fast på en campingplads: Det er familien Jensen fra "de lavere sociale klasser", der optræder i matchende joggingtøj, synes alle andre er i vejen, og har udstyret "deres" plads med både stakit, flisegange og havenisser for at vise, at her bor de! Denne overbevisning er imidlertid utrolig forældet – hvis den da nogensinde har været reel. Camping synes i dag ikke at tilhøre et bestemt socialt segment, og der er langt mellem de matchende joggingsæt. For at nedtone skellene mellem fastliggere og ikke-fastliggere har Miljøministeriet i 2010 endda vedtaget en lov om, at opsætningen af flagstænger, antenner, flisegange osv. på enhedspladsen er forbudt (Miljøministeriet, 2010:§12), hvilket bevirker at det umiddelbart er blevet sværere at skelne fastliggerne fra ikke-fastliggerne. Udadtil syner alle campister i dag således ens, uanset i hvilket omfang de indfinder sig på campingpladsen.

For mange er det imidlertid svært at forstå, hvorfor nogle mennesker vælger at immobilisere deres "mobile hjem" og blive fastliggere, og hvis man nævner ordet 'fastligger', reagerer de fleste mennesker derfor ved at sige, at det må være en ualmindelig kedelig beskæftigelse! At have en campingvogn stående fast på en campingplads, for at bo i den i en stor del af årets weekender og ferier, associeres af mange med ensformighed og kedsomhed. Der findes imidlertid også mennesker, for hvem denne livsstil synes yders tiltrækkende, nemlig fastliggerne selv. Umiddelbart er det oplagt at spørge, hvorfor disse mennesker ikke blot køber et sommerhus i stedet? Når man tager på ferietur så ofte som en fastligger gør, så må et sommerhus forventes at være mere behageligt at opholde sig i, eftersom det som oftest både er udformet og udstyret som et hus (eventuelt en primitiv udgave af et hus men dog et hus), mens campingvognen er og bliver en genstand, der, på trods af en gennem årene radikal modernisering af udstyr, ikke besidder de samme praktiske foranstaltninger i forbindelse med eksempelvis toilet- og køkkenforhold som et sommerhus, og som i bund og grund er skabt som et værktøj til den mobile ferierende. Der må altså findes en eller flere begrundelser for, hvorfor disse mennesker fravælger sommerhuset frem for campingvognen.

Denne undren omkring fænomenet fastliggere, er, hvad der ligger til grund for udarbejdelsen af dette speciale, og hvorfor nogle mennesker vælger at være fastliggere, er omdrejningspunktet.

Indramning af problemstillingen

For at skabe en klarere forståelse for det udgangspunkt, som dette speciale tager, samt understrege, hvorfor det er sociologisk interessant at beskæftige sig med dette emne, vil jeg her forsøge at uddybe nogle af de i indledningen berørte tanker omkring fænomenet fastligere.

Det mobile sommerhus

Camping har gennem en længere årrække været en af danskernes foretrukne ferieformer (Campingrådet, 2008), og særligt camping med campingvogn er yndet af danskerne (DCU, 2010). Muligheden for at kunne medbringe en minimalistisk udgave af sit eget hjem på ferien tiltaler mange, og et stigende antal danske campingpladser der tilbyder både moderne bade faciliteter, køkkener, tv-stue, pool og egen købmand, gør, at camping ikke længere er noget der nødvendigvis behøver at være ensbetydende med at leve ekstremt primitivt og blive ét med naturen – selvom det selvfølgelig stadig kan være en mulighed. Samtidig giver camping som ferieform også mulighed for fleksibilitet og impulsive beslutninger, og med en campingvogn er alle umiddelbare fornødenheder endda altid lige ved hånden. Som rejsejournalist Anne-Vibeke Isaksen skriver:

”Uanset om du kører langt væk eller holder et par dage fri i nærheden af dit hjem, er det bekvemt at tage campingvognen med. Alt er pakket hjemmefra. Tøjet ligger i skabene. Køleskabet er fyldt med mad. Vores campingvogn er indrettet som vores andet hjem. Der mangler ikke noget. Og så er det en ferieform, der giver en mulighed for at komme af sted ofte. Det er lidt som at tage i sommerhus, her bestemmer du bare selv, hvor ”sommerhuset” skal stå, hver gang du drager af sted. Du bestemmer selv retning og fart” (Isaksen, 2004).

Hvad Isaksen her beskriver, er, hvad de fleste danskere nok vil betegne som essensen af en campingvogn. Som det mobile værktøj en campingvogn netop er, tilbyder den både bekvemmelighed og frihed, og det er netop kombinationen heraf, der gør campingvognen til noget særligt. Uanset hvor du ønsker at bevæge dig hen i din ferie, har du mulighed for at tage dit andet hjem med. Rammerne for ”det enkle liv” skabes således vha. modernitetens ypperste symboler; automobilen og det mobile hjem, og hvad er bedre end et mobilt hjem, hvis man vil have succes i senmoderniteten? Ud fra denne betragtning er det oplagt at spørge, hvorfor nogle mennesker så vælger at immobilisere deres campingvogn ved at give den et permanent opholdssted? Isaksens beskrivelse af campingvognen som et sommerhus på hjul giver netop udtryk for, at den væsentligste forskel på en campingvogn og et sommerhus er, at camping-

vognen giver mulighed for mobilitet, så hvorfor vælger fastliggerne ikke at tage i sommerhus i stedet?¹ Der må således findes nogle faktorer, der får fastliggerne til at vælge det i teorien mobile campingliv frem for det immobile sommerhusliv, som ikke er bekendte for en stor del af den danske befolkning.

Det er imidlertid vigtigt at holde sig for øje, at camping for en fastligger ikke blot skal opfattes som en generel ferieform, men snarere skal beskrives som en livsstil, idet fastliggeren vælger at indføre campingkulturen som en del af sin hverdag. Dette speciale har dermed til formål at forsøge at opnå indsigt i denne særlige livsstil, der bl.a. indbefatter hele tiden at være henvist til nærhed med andre mennesker, hvor grænserne for privatlivets fred er væsentlig anderledes end i et hus eller en lejlighed, hvor vejrforhold har stor indflydelse på hverdagens udfoldelser, og som bygger på campingkulturens kerneydelse, nemlig fred, ro og magelighed (Jantzen m.fl., 2007:83). Det er derfor oplagt at spørge, hvordan det at være fastligger passer ind i den senmoderne, oplevelsesorienterede samfundskultur, vi i dag er underlagt, hvor individet helst konstant skal forsynes med nye sanseindtryk?

Passer fastliggeren ind i oplevelsessamfundet?

Med betegnelsen oplevelsessamfundet henviser jeg til sociologen Gerhard Schulzes teori om, at der på baggrund af overflodssamfundets og forbrugersamfundets opståen er sket et skred væk fra orienteringen mod de fysiske ting og over mod den ikke-materielle sfære. Med en henvisning til psykologen Abraham Maslow og dennes behovspyramide, betyder det, at vi har bevæget os væk fra at skulle fokusere på tilfredsstillelsen af mangelbehovene, det vil sige de basale fysiologiske behov som mad og drikke samt behovene for sikkerhed, kontakt og selvhævdelse. I dag er det overordnet set ikke problematisk at tilfredsstille disse basale behov, hvilket får individet til at stile efter en opfyldelse af vækstbehovene, der består af selvaktualisering og selvrealisering (Nielsen, 2004:205ff). Det senmoderne individ stiller krav om selvrealisering, mening, oplevelse og andre ikke-materielle værdier, og derfor mener Schulze, at vi lever i en 'oplevelseskultur'. Vi vil have meningsfulde oplevelser, hvor vi lærer noget om os selv (Brejnrod, 2001:128). Dette har fået individet til at opbygge en række indreorienterede livsstrategier, hvor fokus ligger på subjektet frem for på virkeligheden udenfor mennesket. I stedet for at være en sidegevinst ved livet, som det tidligere var tilfældet, har oplevelser udviklet sig til at være selve individets livsopgave. Vi tilrettelægger i dag vores liv, så vi har mulighed for at få de ting, som vi individuelt værdsætter positivt, og som vi finder spændende, fascinerende, dejlige og lignende (Brejnrod, 2001:129). Begrebet oplevelse associeres gerne med spænding og fascination, og det er således ud fra denne betragtning

¹ Jeg vælger i dette speciale at fokusere på sommerhuset og ser dermed bort fra eksempelvis kolonihavehuset, der kan anskues som værende et alternativ til både campingvognen og sommerhuset.

at det kan være svært at forstå, at en livsstil med fokus på ro og afslapning, kan virke tiltrækkende på det senmoderne individ, da dette netop synes at modstride længslen efter spænding.

Lektor Per Østergård hævder imidlertid, at den gængse forståelse af fænomenet 'oplevelse' tenderer til at blive tolket forkert:

"Måske er problemet, at vores forståelse af fænomenet oplevelse er for snæver, at vi tror oplevelser er ensbetydende med, at der sker en hel masse hele tiden, mens 'ingenting' i virkeligheden er en stor og attraktiv oplevelse for rigtig mange mennesker" (Østergaard, 2009).

Jeg vil netop fokusere på, hvordan fænomenet 'ingenting' kan tiltrække nogle individer så meget, at de indfører det som en del af deres livsstil, og hvorfor dette opsøges gennem en immobilisering af det mobile ferieredskab; campingvognen.

Opgaveformulering

Med udgangspunkt i ovenstående kommer specialets opgaveformulering til at lyde således:

Hvorfor vælger nogle mennesker at være fastliggere?

I besvarelsen af opgaveformuleringen vil jeg også beskæftige mig med, hvilke konsekvenser denne livsstil kan have for fastliggerens selvscenesættelse. Som nævnt i indledningen eksisterer der mange fordomme om fastliggere, og disse må forventes at påvirke både fastliggerens tankemønstre og ageren, hvilket kan have betydning for, hvorfor vedkommende vælger at være fastligger.

Afgrænsning og begrebspræcisering

Inden besvarelsen af opgaveformuleringen påbegyndes, skal retningslinjerne for undersøgelsen kort skitseres. Med betegnelsen 'fastligger' henviser jeg til campister, der år efter år opholder sig på den samme campingplads, og som indretter sig der i en campingvogn i en længere periode. Hvorvidt der er tale om, at fastliggerne har deres campingvogn stående på campingpladsen i nogle få måneder eller om den står der hele året, har ikke betydning for begrebet, og vil heller ikke have betydning for undersøgelsen. En fastligger behøver endvidere ikke befinde sig i sin campingvogn hele tiden, men kan opholde sig i den i skiftende perioder, eksempelvis i weekender, miniferier eller længere ferier. Selvom en person blot har sin campingvogn stående fast på en bestemt campingplads i eksempelvis forårmånederne, og eventuelt rejser andre steder hen i sommerferien (som ikke-fastligger eller på anden måde som rejsende), vil vedkommende således stadig kunne betegnes som værende fastligger i forårssæsonen.

Jeg vil igennem specialet fokusere på danskere, der er fastliggere i Danmark. Dette skyldes en formodning om, at fastliggere i udlandet kun er fastliggere i længere ferier, hvor de over flere dage kan tage på ferietur i campingvognen. Fastliggere i Danmark har derimod også mulighed for at tage på ferietur i campingvognen i weekender og eventuelt i hverdagene, eftersom campingvognen kan opstilles tættere på fastliggerens primærbolig, hvilket øger muligheden for, at fastligggeren kan benytte sin campingvogn indimellem ferier. I den optik er det derfor forventeligt, at betydningen af at være fastliggger afviger de to typer fastliggere imellem.

Specialets komposition

Dette afsnit har til formål at give et indblik i, hvordan det fortsatte speciale kommer til at udvikle sig, og hvordan opgaveformuleringen overordnet set vil forsøges besvaret.

Kapitel 2 har som funktion at konkretisere problemfeltet ved at skærpe nogle af de emnefeltet, som jeg vil beskæftige mig med i det empiriske arbejde. Med udgangspunkt i en eksisterende undersøgelse med fokus på campister generelt, vil dette kapitel give et generelt indblik i camping som ferieform, samt synliggøre nogle konkrete undersøgelsesområder, hvori det empiriske arbejde og analysen vil tage sit udgangspunkt.

Kapitel 3 præsenterer den metodiske tilgang til besvarelsen af opgaveformuleringen. Her vil der blive redegjort for metodevalg, forskningsdesign, videnskabsteoretiske orientering, undersøgelsens praktiske gennemførelse samt validitetskriterier. Med dette kapitel er formålet at give læseren en forståelse for den praksis, som specialet arbejder ud fra, samt hvordan det empiriske arbejde er blevet tilvejebragt.

Kapitel 4 udgør specialets teoretiske fundament. Kapitlet har til hensigt at skabe en teoretisk forståelse af begreberne livsstil og selvscenesættelse, sådan som de forstås af sociologerne Anthony Giddens og Erwin Goffman, eftersom disse begreber er af stor betydning for analysen.

Kapitel 5 udgør analysens første del. Her vil jeg beskæftige mig med baggrunden for, hvorfor de pågældende informanter valgte at starte som fastliggere.

Den egentlige analyse finder sted i kapitel 6, og det er her opgaveformuleringen søges besvaret gennem analyse af de i kapitel 2 opstillede undersøgelsesemner.

Herefter afsluttes specialet i kapitel 7 med en konklusion.

2. KONKRETISERING AF FORSKNINGSFELT

Selvom fastliggere på mange måder kan sammenlignes med sommerhusejere, er der én ting, der tydeligt adskiller de to fra hinanden, nemlig det faktum at fastliggerne holder til på en campingplads, og lever under de forhold, som en campingplads tilbyder. Ved at tage udgangspunkt i en eksisterende undersøgelse omhandlende danske campister, er formålet med dette kapitel dels at skabe klarhed omkring nogle af de faktorer, der kan have betydning for beslutningen om at blive campist, og dels at definere nogle undersøgelsesområder, hvor fastliggernes forhold til campingferien må forventes at skille sig ud fra ikke-fastliggerens, og som dermed vil medvirke til at skærpe nogle videre empiriske og analytiske undersøgelsesområder.

Der synes indenfor den sociologiske litteratur at være en tendens til at negligere campingturisten og campingkulturen generelt. En undtagelse er imidlertid undersøgelsen "Why do some Tourists choose to spend their Vacation Close to home", der er gennemført af turismeforsker Bodil Stilling Blichfeldt (Blichfeldt, 2004). Jeg vælger imidlertid at tage udgangspunkt i den mere bearbejdede udgave af undersøgelsen, publiceret under navnet "I Slaraffenland. Oplevelsen af "ingenting" på campingpladsen", hvor yderligere tre personer tilknyttet enten Aalborg eller Odense Universitet indenfor henholdsvis kommunikation, marketing og forbrugeradfærd, har bidraget analytisk. (Jantzen m.fl., 2007). Selve undersøgelsen omhandler *danske campisters begrundelse for deres ferievalg og de forventninger de nærer til relevante ferieoplevelser*, og baserer sig på 31 interviews med 61 campister på en midtjysk campingplads i juli 2004.

Undersøgelsen skelner dog ikke mellem fastliggere og ikke-fastliggere, hvilket kan forventes at have betydning for eksempelvis campisternes motiv for at opholde sig på pladsen samt omgangen med de øvrige campister, hvilket der vil blive taget højde for i gennemgangen.

Hvorfor camping?

Camping bliver generelt opfattet som en af de billigste former for ferie, og det vil derfor være nærliggende at antage, at det er økonomiske motiver, der er den primære grund til at vælge camping som ferieform. Dette skyldes primært, at mens det generelt er billigere at overnatte på en campingplads end på et hotel, kan campisterne selv lave mad frem for at skulle på restaurant og spise, og transportmidlet til eventuelle udflugtssteder er medbragt hjemmefra. Undersøgelsen viser dog, at det ikke så meget er

ønsket om at spare penge, der er den væsentligste tiltrækning med campingferien, men snarere muligheden for at få dem til at række i længere tid. Ved at campere kan feriebudgettet strækkes over en længere periode end det er muligt med f.eks. en pakkerejse til Sydeuropa (Jantzen m.fl., 2007:85f,88).

Dette giver god mening i det omfang, at campisten kun opholder sig på campingpladsen i nogle få uger om året. Er der derimod tale om en fastligger, der skal betale for at have sin campingvogn stående fast på pladsen over en længere periode, måske over et helt år, vil det være nærliggende at spørge, hvor stor betydning økonomi egentlig har på fastliggerens valg om at være fastligger?

Udover muligheden for at strække afbrækket fra hverdagen over længere tid, finder undersøgelsen frem til yderligere to aspekter ved campingferien, som synes at ligge til grund for valget heraf. Den ene er, at det på en campingplads er nemt for eventuelle børn at skabe kontakt til andre børn. Den anden er, at det som campist er muligt at føle sig fri for at skulle stille sig an overfor omgivelserne eller for nødvendigvis at skulle indsamle rejseoplevelser, der ved hjemkomsten fra ferien kan præsenteres for venner og bekendte (Jantzen m.fl., 2007:85f). Sidstnævnte aspekt er netop et af de punkter, som jeg ønsker at sætte spørgsmålstegn ved, for kan det virkelig passe, at der ikke indgår den mindste form for selvscenescættelse blandt fastliggerne? Hverken overfor andre campister på pladsen eller når ferien skal beskrives overfor familie og venner? Dette spørgsmål vender jeg tilbage til.

De i undersøgelsen nævnte aspekter kan samles under et overordnet tema; frihed. Vi lever i dag i en forbrugerkultur, og den eneste måde at kunne betale dette på, er ved dagligt at give afkald på friheden til selv at definere arbejdsindsats og præstationsrate. I ferien har man imidlertid denne frihed, og derfor er ferien et fristed for selvrealisering og –pleje (Jantzen m.fl., 2007:108). Den væsentligste motivationsfaktor på rejsemarkedet generelt er formentlig også ønsket om og længslen efter at være fri for hverdagens bånd og forpligtelser, så i det perspektiv lever campingferien op til sit formål. Her er ingen individuelle forpligtelser, eftersom der ikke er noget man absolut skal nå, mens man er på camping, og det giver mulighed for at koble af og lave ”ingenting”, og samtidig slippe for dårlig samvittighed over egentlig at skulle eller burde lave noget (Jantzen m.fl., 2007:87,90). At lave ”ingenting” skal i denne sammenhæng opfattes positivt idet det tilkendegiver, at den ferierende ikke behøver at opleve sig selv som objekt for ydre strukturer, men kan gøre præcis, som vedkommende har lyst til. Hverdagens normer og strukturelle tvang ophæves, da der ikke er noget, man partout skal, hvilket giver campisten mulighed for at opleve sig selv som herre over tiden (Jantzen m.fl., 2007:95,100). Modsat flyrejser, hvor flyafgange og hotelværelser skal planlægges og bestilles i god tid, og hvor morgenmadsbuffeten etc. kun findes i et begrænset tidsinterval, giver campingferien mulighed for stor fleksibilitet, idet både feriens udstrækning og den personlige døgnrytme er selvbestemt. Ifølge undersøgelsen er sidstnævnte et punkt, der adskil-

ler campingferien radikalt fra eksempelvis kulturturismen, hvor programmet over seværdigheder og aktiviteter ofte er nøje planlagt hjemmefra, eller fra charterferien, hvor man kan føle sig tvangsindlagt til at deltage i de forskellige dagture og fester (Jantzen m.fl., 2007:95). De mange fastlagte aktiviteter kan få ferien til at minde om hverdagen derhjemme og samfundslivet i almindelighed, og det er netop dét, campingfolket forsøger at undgå.

Dette er endnu et punkt, hvor en skelnen mellem fastliggere og ikke-fastliggere synes at være relevant. Mange af dagligdagens gøremål og rutiner vil således ubehjælpeligt følge med fastliggeren på ferie. Værrer campingferien kun en uge, har de fleste sandsynligvis mulighed for at medbringe så meget tøj, at det ikke er nødvendigt at vaske, eller kun er påtrængt et fåtal af gange, på campingpladsen. Dette må ikke forventes nødvendigvis at være tilfældet for fastliggere. Endvidere må en fastliggers campingvogn også nødvendigvis skulle rengøres af og til, og der skal handles ind. Laves mad og vaskes op. Selvom de ydre strukturer i det store og hele tilsidesættes, er det således stadig forventeligt, at nogle af hverdagens gøremål følger med.

Hvem camperer?

Hvad der kendetegner en person der tager på campingferie, og hvilke livsstilssegmenter de generelt synes at tilhøre, er ikke noget Jantzen m.fl. har undersøgt nærmere, men de har dog ganske kort set på de to ferietyper afslapningsferie og spændingsferie, og på hvorfor nogle personer vælger den ene ferietype frem for den anden og omvendt.

Ifølge Jantzen m.fl. opfattes ferien overordnet ud fra to forskellige perspektiver: For nogen er ferien den periode, hvor man selv har mulighed for at definere nogle udadvendte mål, og på den måde realisere det potentiale, som i hverdagen begrænses af eksempelvis trivielle arbejdsrutiner og uflexible organisationsstrukturer. For andre betragtes ferien derimod som et afbræk, hvor man bliver fri for at skulle præstere i forhold til eksempelvis de produktionsnormer og optimeringsstrategier, som er fastlagt af udefrakommende (Jantzen m.fl., 2007:108). Denne anskuelse mellem ferien som en mulighed for selvrealisering og ferien som et tiltrængt afslapnings mulighed er afgørende for, om man vælger hvad Jantzen m.fl. betegner en "oplevelsesrig" eller en "oplevelsesfattig" ferie. En "oplevelsesrig" ferie kan også beskrives som en præstationsorienteret ferieform, og her er formålet at indfri nogle af de mål, som personen gennem tiden har opstillet for sig selv. For de personer der har behov for denne type af ferie, vil campingferien, der generelt hører under den "oplevelsesfattige" ferietype, være at betragte som topmålet af eksistentiel kedsomhed, hvor man hverken skal eller kan foretage sig noget (Jantzen m.fl.,

2007:111). For personer med behov for en "oplevelsesfattig" ferie, vil en ferie fyldt med planlagte aktiviteter, få ferien til at minde om hverdagen, hvilket vil være det modsatte af feriens formål. De personer der vælger camping som ferieform er altså generelt personer, der søger efter et afbræk fra hverdagen, hvor de selv er fuldt ud herre over deres tid.

Jantzen m.fl. synes at mene, at man som person tilhører enten den ene eller den anden kategori. Der kan dog argumenteres for, at forskellige faktorer, som eksempelvis skiftende arbejdssituationer eller vaner, kan have betydning for, hvilken type ferie man efterstræber. Endvidere kan en fastligger (eller en campist generelt) godt nyde en oplevelsesfattig ferie i form af camping om sommeren, og en oplevelsesrig ferie på et andet tidspunkt af året. Jeg er således ikke af den overbevisning, at den ene ferietype udelukker den anden.

Endeligt skal det også pointeres, at Jantzen m.fl. med begreberne "oplevelsesrig" og "oplevelsesfattig" giver udtryk for, at oplevelser skal forstås som noget spændende og sjovt jævnfør oplevelsessamfundet. Hvorvidt ro og afslapning ikke ligeledes kan udgøre en form for oplevelse, har jeg tidligere været inde på, men Jantzen m.fl. synes imidlertid ikke at være af den overbevisning.

Livet på campingpladsen

Jantzen m.fl. beskæftiger sig ligeledes med de sociale relationer der opstår campisterne imellem. Hvorvidt en campist generelt er udadvendt og social eller primært holder sig for sig selv, afhænger af individuelle præferencer, og campingferien giver mulighed for begge dele. På campingferien er der mulighed for at blive aflastet for mange af de sociale forpligtelser, individet til dagligt er presset ind i. Dermed bliver campingpladsen til et fristed i forhold til hverdagens krav om social interaktion, hvilket beskrives som værende en af campingferiens væsentligste værdier (Jantzen m.fl., 2007:90f). På den anden side giver campingferien også mulighed for at stifte nye bekendtskaber, samt for at tilbringe tid sammen med familie og venner i andre rammer end til daglig.

Som campist er det dog umuligt helt at undgå at interagere med andre, eftersom befolkningstætheden ofte er forholdsvis stor på campingpladsen. Campisterne er konstant henvist til hinanden, og denne fysiske nærhed til de øvrige gæster løsner ifølge undersøgelsen for nogle af de psykiske barrierer, der til dagligt holder individer på afstand af hinanden. Ingen gør sig til, da ingen ønsker at skille sig ud, og der opstår derfor en stiltiende enighed om, at alle er ens, og at alle har lige meget ret til at være på pladsen (Jantzen m.fl., 2007:92). Som Jantzen m.fl. formulerer det:

”For at den grundlæggende lighed mellem campingfolket kan udfolde sig optimalt, kræver det en hensigtsmæssig forvaltning af den fysiske nærhed fra hver enkelt campist. Man skal både kunne øve selvkontrol og være åben for at kunne stille ind på samme bølgelængde som de andre. At dette lykkes for rigtig mange gæster, gør, at feriefællesskabet kan opleves som hyggeligt” (Jantzen m.fl., 2007:93).

Udover at overholde de af campingpladsen fastsatte regler, eksisterer der også nogle adfærdsregler campisterne imellem. Man skal tage hensyn til sine medcampister ved eksempelvis at dæmpe sit støjni-veau, og man skal som et minimum opretholde en overfladisk kontakt til de campister man tilfældigt støder på, således at man ikke skiller sig ud fra mængden. Ved at opretholde denne interaktion til de øvrige campister, altså ved at hilse og eventuelt småsnakke lidt, opstår der en overfladisk nærhed campisterne imellem. En stiltiende bekræftelse af, at alle anerkender hinandens ret til at opholde sig på campingpladsen, og at man, selvom man konstant er henvist til hinanden, ikke behøver at kende til hinanden på et personligt involverende plan (Jantzen m.fl., 2007:94f). Derved kan parternes anonymitet til stadighed opretholdes overfor hinanden:

”Lighedens og dermed kollektivitetens forudsætninger er nemlig, at du ikke ved, hvem din samtalepartner i grunden er, og endvidere: at vedkommendes sociale position ”ude i samfundet” er uden betydning for samværet på pladsen” (Jantzen m.fl., 2007:94f).

På campingpladsen synes alle lige. De forskelle i samfundsmæssig position, der til dagligt adskiller folk, har ingen betydning her. Dermed ikke sagt at forskellene mellem folk helt ophæves, de er bare ikke af afgørende betydning blandt campisterne (Jantzen m.fl., 2007:115).

Interaktionen campisterne imellem er generelt af en utvungen karakter, eftersom den *kan* føre til tættere kontakt, men ikke *skal* gøre det, men intentionen er snarere at kunne omgå hinanden i et utvunget fællesskab, hvor de øvrige campisters tilstedeværelse hverken truer eller begrænser den enkelte, og hvor den enkelte ikke føler en forpligtelse til at komme de andre campister for nær (Jantzen m.fl., 2007:94,99). Jantzen m.fl. kommer således frem til, at campingpladsen ikke skal opfattes som et fællesskab, hvor alle kender alle, men snarere som en *fælleshed*, hvor de fleste er bekendte med og tager hensyn til de øvrige campisters tilstedeværelse, men at alle i bund og grund er fremmede for hinanden (Jantzen m.fl., 2007:94).

Bekræftelsen af at alle er lige har også indvirkning på den frihed, som campingferien medfører. Ved at blive anerkendt i sin eksistens oplever campisten nemlig friheden til at kunne være sig selv, og at vedkommende på trods af dette stadig ligner de øvrige campister. Derved formår campingferien ikke blot at aflaste individet fra den mere eller mindre påduttede samfundsmæssige præstationstrang, men også fra selve den moderne individualisme, som påbyder individet ansvaret for sit eget liv og på den måde priva-

tiserer samfundsmæssig succes eller fiasko. Her er det kun mennesket bag, der er af betydning, og dermed opstår bekræftelsen af, at man grundlæggende er god nok (Jantzen m.fl., 2007:115).

Når Jantzen m.fl. hævder, at alle på campingpladsen er lige, synes de ikke at tage højde for, at gæsterne på en campingplads kan inddeles i grupperinger af fastliggere og ikke-fastliggere. Dette kan geografisk finde sted på foranledning af fastliggernes egne ønsker om at have en bestemt plads på campingpladsen, eller grundet campingpladsens ønske om at adskille fastliggere og ikke-fastliggere. Uanset om dette er tilfældet eller ej, er det dog forventeligt, at de enkelte fastliggere er bekendte med hinanden, eftersom de i længere tid har ligget på den samme campingplads. I så fald vil det være forventeligt, at der kan opstå små "samfund i samfundet", hvor fastliggerne udvikler et sammenhold, som ikke-fastliggere kan få svært ved at trænge igennem, eftersom de ikke er en del af den "permanente" befolkning på campingpladsen. Dermed vil det alligevel være muligt at tale om fællesskaber på campingpladsen og ikke blot en overordnet fælleshed, hvilket vil kunne resultere i en tendens til en opdeling blandt campingpladsens gæster imellem fællesskabets medlemmer (fastliggere) og de udenforstående (ikke-fastliggere).

I sammenhæng hermed vil det endvidere være oplagt at tro, at fastliggerne gennem tiden har oparbejdet et tilhørsforhold til den pågældende campingplads, som nytilkomne campister ikke må forventes at have i samme omfang, eller først oparbejder efter et stykke tid på pladsen, og som gør, at fastliggerne kan føle en slags ejerfølelse overfor pladsen. Hermed menes ikke, at fastliggerne føler samme ejendomsret som campingejeren, men snarere et ansvar for at eksempelvis fællesområderne holdes pæne og rene, og at alting fungerer som det skal. Hvis dette er tilfældet, vil det ligeledes være oplagt at forestille sig en form for inddeling i "os" og "dem" i fastliggernes optik, hvor der skelnes mellem fastliggere og ikke-fastliggere.

Opstilling af undersøgelsesemner

Med ovenstående som udgangspunkt tyder det på, at specialets målgruppe består af personer, der forsøger at slippe væk fra hverdagens ydre strukturer i så lang en periode som muligt, og i stedet finde ind i en tilværelse af afslapning og frihed, hvor det ikke handler om at præstere for andres skyld men om ens egne behov. Her opleves campingpladsen som et fristed i forhold til hverdagens normer og strukturelle tvang, og samtidig som et åndehul fra det samfundsmæssige krav om social interaktion.

Som det fremgår ved gennemgangen af Jantzen m.fl.'s undersøgelsesresultater, synes der dog at være nogle emneområder, der skiller sig ud som værende interessante i forhold til fokusområdet fastliggere.

Undersøgelsen giver således grobund for at opstille nogle undersøgelsesemner i forhold til specialets ophandlingspunkt:

1. Det første emneområde omhandler, hvorfor fastliggeren ikke benytter sig af et sommerhus frem for at immobilisere campingvognen. Økonomisk synes den største forskel mellem at eje en campingvogn og et sommerhus at ligge i indkøbet, eftersom det naturligvis også koster penge at have sin campingvogn stående fast på en campingplads, men er dette den afgørende beslutning for, hvorvidt en person vælger at investere i en campingvogn frem for et sommerhus?

2. Det andet emneområde omhandler dagligdagen i campingvognen. Det er oplagt at opstille spørgsmål omkring, hvorvidt nogle af hverdagens gøremål og rutiner ikke følger med fastliggeren på campingpladsen? Tøjvask, madlavning, opvask, rengøring etc. er netop nogle af de elementer, som mange mennesker ønsker at slippe for i deres ferie, men som forventes at følge med fastliggeren, og hvordan harmonerer dette med campistens ønske om at slippe væk fra hverdagen og de ydre strukturer?

3. Det tredje emneområde omhandler de sociale forskelle (eller mangel på samme) blandt campisterne, som Jantzen m.fl. skitserer. I og med at fastliggerne har "aktier" i den pågældende campingplads, må de forventes at have et andet forhold til pladsen generelt, og det vil derfor, som nævnt, være nærliggende at antage, at de besidder en slags tilhørsforhold og ejerfornemmelse i forhold til pladsen, som ikke-fastliggere ikke besidder. Fastliggerne kan eksempelvis forventes at have nogle logikker omkring campingpladsens beskaftenhed, så som at holde rent på fællesarealerne, som ikke-fastliggere ikke har. Dette vil kunne resultere i en form for opdeling mellem "os" og "dem" set fra fastliggernes optik, og en sådan gruppering må nødvendigvis medføre et internt fællesskab. Samtidig mødes fastlæggerne også flere gange om året på pladsen, hvilket som sagt også kan danne grobund for et fællesskab fastliggerne imellem.

4. Det fjerde emneområde omhandler selviscenesættelse blandt fastliggerne. Dette synes imidlertid at kunne vise sig på to forskellige måder: På og udenfor campingpladsen. På campingpladsen kan det eksempelvis omhandle besiddelsen af materielle ting, såsom at have "den rigtige" campingvogn eller "det rigtige" udstyr, og det er således de øvrige *campisters* opfattelse, der er målet med selviscenesættelsen. Jantzen m.fl. hævder, at der ikke foregår nogen form for selviscenesættelse campisterne imellem, men de fokuserer i deres undersøgelse på den generelle campist og ikke på personer, der tilbringer lange tidsperioder på den samme campingplads, og som omgiver sig med de samme mennesker (de øvrige fastliggere) i lange perioder år efter år, som de formodentlig har skabt en form for relation til. Ud fra

denne betragtning vil det være oplagt at forestille sig, at en fastligger vil være tilbøjelig til at iscenesætte sig selv overfor vennerne på campingpladsen, det vil sige de øvrige fastliggere.

Udenfor campingpladsen handler selviscenesættelsen om, hvordan fastliggeren fremlægger sin ferietur i campingvognen overfor venner og bekendte. Som Jantzen m.fl. pointerer, vil en "oplevelsesfattig" ferieform af en person med hang til "oplevelsesrige" ferier, opleves som frygtelig uinteressant, så hvordan håndterer fastliggeren denne reaktion fra omgivelserne, når vedkommende fortæller om sin ferietur?

Ved at sammenfatte ovenstående emneområder vil man opnå et indblik i fastliggernes livsstil. De her nævnte emneområder er ikke noget, Jantzen m.fl. kommer ind på i forhold til fastliggere i deres undersøgelse. Til gengæld har undersøgelsen kunnet skabe klarhed over nogle helt grundlæggende intentioner og handlemønstre blandt campister, som dette speciale kan bygge videre på, og som netop danner grobund for nogle væsentlige undersøgelsesemner.

3. METODISKE OVERVEJELSER

Dette kapitel har til formål at redegøre for, hvordan opgaveformuleringen vil blive besvaret. Kapitlet vil fokusere på både de metodologiske og de metodiske overvejelser, som jeg har gjort mig og benyttet mig af i forbindelse med gennemførelsen af den empiriske undersøgelse.

Forskningsdesign og metodevalg

I dette speciale kan problemstillingen på mange måder karakteriseres som værende et uudforsket område. Emnet 'fastliggere' er et sociologisk hidtil uberørt fænomen, og udover den i forrige kapitel gennemgåede undersøgelse, synes der ikke at eksistere meget litteratur, hvorpå man kan opbygge en empirisk undersøgelse af emnet. Tilgangen til specialet kan dermed karakteriseres som værende af eksplorativ karakter. Formålet med den empiriske undersøgelse er at forstå fænomenet fastliggere og forsøge at afdække noget af den kompleksitet, som dette emne synes at indeholde, men uden på forhånd at være i besiddelse af nogen konkret viden omkring emnet. Derfor antager specialet også et abduktivt udgangspunkt, hvor inddragelsen af teori vil afhænge mere af relevans i øjeblikket end af at teste eksisterende teori, som i udgangspunktet kun eventuelt vil have relevans for analysen. Af den abduktive tilgang fremgår det dog også, at jeg ikke foretager undersøgelsen fuldstændig forudsætningsløst uden noget form for hverken empirisk eller teoretisk forankring. Det empiriske arbejde tager således udgangspunkt i den eksisterende undersøgelse omkring campister generelt, men derudover vil det også forlade sig på relevante sociologiske teorier omkring livsstil og selvscenesættelse, med det formål at forsøge at skabe forståelse for og klarhed omkring de nævnte begreber.

Specialets opgaveformulering har både et forstående og et forklarende sigte, og for at kunne opnå denne indsigt, har jeg valgt at benytte mig af det kvalitative interview. Interviewets force ligger i at kunne skildre det menings- og forståelsesorienterede ud fra interviewpersonernes eget perspektiv. Gennem en serie af subjektive beskrivelser (interviews) med relevante informanter er det med andre ord muligt at afdække et givent emne, og interviews er derfor en god metode til afdækning af individernes egne synspunkter og oplevelser (Højbjerg, 2007:340; Kvale & Brinkmann, 2010:17).

Interview er i denne sammenhæng også et oplagt metodevalg, eftersom de væsentligste variable i forhold til, hvorfor en person vælger at være fastligger ikke ligger fast inden undersøgelsens start, men skal

findes gennem informanternes svar. Ved at benytte interview som metode er formålet således at opnå et indblik i fastliggernes subjektive forståelse af og overvejelser omkring dét at være fastligger. Dette indblik fremkommer via interaktion mellem interviewpersonen og mig som forsker, og ville ikke med sikkerhed kunne opnås gennem kvantitative metoder.

Der kan argumenteres for, at biografiske interviews ville have været anvendelsesværdige, idet denne metode ville kunne give indblik i, hvordan fastliggerne udformer deres livshistorie. Resultaterne af en sådan tilgang til feltet ville imidlertid betyde, at udfaldet af undersøgelsen ville blive en ganske anden end ved at benytte dybdeinterviews, eftersom fokus i dette tilfælde blandt andet ville have været på fastliggernes fortid. Jeg ønsker imidlertid at fokusere på, hvorfor fastliggerne vælger at være fastliggere i så bredt et spekter som muligt.

Fortolkningsramme

Videnskabsteoretisk orienterer specialet sig mod hermeneutikken. Formålet med specialet er at skabe forståelse omkring fastliggernes valg af livsstil ved at tage udgangspunkt i fastliggernes egne perspektiver, hvilket bunder i den hermeneutiske livsanskuelse. At opgaveformuleringen indeholder ordet "vælger" illustrerer, at grundopfattelsen i speciale er, at fastliggerne i sidste instans er tænkende individer med en egen fri vilje til selv at træffe beslutninger på baggrund af forskellige intentioner, motiver eller rationelle begrundelser.

At være inspireret af hermeneutikken udviser sig i, at målet med undersøgelsen ligger i at beskrive verden på de pågældende subjekters egne præmisser og med deres egne ord, for på den måde at gøre disse individers handlinger forståelige for udenforstående. I dette tilfælde altså afklaringen af individernes personlige bevæggrunde for at blive fastliggere, snarere end det er kausalforklaringer herpå, eftersom disse motiver må forventes at kunne variere de enkelte fastliggere imellem.

Hermeneutikkens intention om at ville fortolke og forstå sociale fænomener og handlinger resulterer dog i, at resultatet ikke kan opfattes som den endegyldige sandhed, men som en subjektiv udlægning præget af fortolkerens egen forforståelse. Med forforståelse menes, at vi som mennesker aldrig møder verden forudsætningsløst (Gilje & Grimen, 2004: 171), og jeg har således heller ikke kunnet gå til emnet omkring fastliggere uden at være i besiddelse af en række forforståelser om emnet. Min forståelseshorisont bygger blandt andet på de subjektive observationer, som jeg gennem tiden har gjort mig, når jeg selv (i kortere perioder) har været gæst på en campingplads, enten i Danmark eller i udlandet, og de har stor betydning for, hvordan jeg har valgt at gribe pågældende emne an, og hvilken empirisk retning jeg

har valgt at bevæge mig i. De steder, hvor jeg i kapitel 2 har sat spørgsmålstejn ved Jantzen m.fl.'s undersøgelse, udspringer således til dels af mine subjektive erfaringer som campist og dels af min sociologiske viden. At jeg har valgt at fokusere på konstruktionen af identitet samt selvscenesættelse udspringer endvidere også af min sociologiske forforståelse af sammenhængen mellem livsstil, identitet og selvscenesættelse, som der teoretisk vil blive redegjort for i kapitel 4. Det er med andre ord min sociologiske forforståelse der gør, at jeg overhovedet kan beskæftige mig med pågældende emne på den måde, som jeg gør.

Isaksens udsagn omkring campingvognens mobilitet lægger dog også grund for en forforståelse. Hun fremhæver, hvad der sandsynligvis kan forventes at være en gængs opfattelse, et af campingvognens attributter som værende mobiliteten. Hermed illustrerer hun udgangspunktet for en forforståelse om, at muligheden for mobilitet er en væsentlig faktor, når man erhverver sig en campingvogn, hvilket som sagt modsvarer fastliggernes brug af campingvognen. Et af specialets opgaver er således at revidere denne forforståelse i forhold til fastliggernes optik, så der skabes plads til nye fortolkninger.

En af hermeneutikkens fortolkningsregler er den hermeneutiske cirkel, hvor meningsfortolkning ikke skelner mellem helheden og delene men pointerer, at helheden ikke kan fortolkes uden en fortolkning af delene og omvendt. Det er sammenhængen mellem delene og helheden, der er meningsskabende, mens det er relationen mellem de enkelte dele og helheden, der giver mulighed for at fortolke og forstå (Højberg, 2007:312). Den hermeneutiske cirkel illustrerer dynamikken og det cirkulære bevægelsesmønster, der kendetegner fortolkningsprocessen, idet den peger på forbindelser mellem det, jeg som forsker skal fortolke, forforståelsen, og den sociale kontekst, det må fortolkes i (Gilje & Grimen, 2004:178). Kun ved at fortolke forskellige delelementer af, hvad der har betydning for fastliggerne og deres valg om at blive fastliggere, kan helheden altså komme til at fremstå klart, og opgaveformuleringen blive besvaret fyldestgørende.

En anden af hermeneutikkens fortolkningsregler betegnes dobbelt hermeneutik. Baggrunden for denne tankegang er, at mennesker kendetegnes ved at kunne tillægge egne handlinger og andre fænomener mening hvilket betyder, at vi selv kan beskrive og fortolke vores handlinger og det samfund, vi lever i. Som mennesker bærer vi således på forestillinger om, hvem vi selv er, og hvem vi gerne vil være. Både vores egne og andres opfattelser af, hvem vi er, hvilket kan adskille sig fra hinanden, er derfor ofte med til at fastlægge vores identitet. Vi har nogle forestillinger om samfundet, og disse forestillinger er ofte medbestemmende for, hvordan samfundet virkeligt er. Som forsker indenfor det samfundsmæssige felt må jeg derfor fortolke og forstå fænomener og processer, som allerede er andre sociale aktørers fortolkninger og forståelse af sig selv, af andre og af den fysiske verden generelt. Samfundsforskere må

med andre ord forholde sig til en verden, som allerede er fortolket af de sociale aktører selv, og dette gælder uanset om de sociale aktørers fortolkninger og forståelser af sig selv og verden er korrekte eller ej (Gilje & Grimen, 2004:167f). Selve betegnelsen 'dobbelt hermeneutik' henviser til, at mens forskeren på den ene side må forholde sig til en verden, der allerede er fortolket af aktørerne selv, skal vedkommende på den anden side også bedrive forskning, hvorfor det er nødvendigt at benytte teoretiske begreber til at rekonstruere de sociale aktørers fortolkninger indenfor et samfundsvidenskabeligt sprog (Gilje & Grimen, 2004:169). Derfor vil kapitel 4 være en teoretisk gennemgang af to af opgaveformuleringens vigtigste begreber, nemlig livsstil og selviscenesættelse, således at det efterfølgende bliver muligt at gennemføre en fyldestgørende analyse.

Dataindsamlingen

Denne del af kapitlet vil koncentrere sig om den praktiske del af empiriindsamlingen. Formålet er at give en indsigt i, hvilke metodiske overvejelser der ligger bag empiriindsamlingen, samt hvordan denne har fundet sted, og dermed skabe en forståelse for, hvordan de empiriske resultater er blevet tilvejebragt. Der vil løbende blive redegjort for validitets- og reliabilitetskriterier.

Udformning af interviewguide

De enkelte interviews er semistrukturerede, hvilket indebærer, at jeg forud for interviewene har udarbejdet en række tematiserede spørgsmål, men ikke benyttet mig af en stramt, struktureret spørgeguide. Baggrunden for at benytte det semistrukturerede interview frem for de øvrige interviewformer skal findes i, at denne interviewform er præget af åbenhed overfor ændringer i de udarbejdede spørgsmåls formuleringer og rækkefølge, hvilket gør det muligt at gå i dybden med informanternes svar og følge op på relevante oplevelser og fortællinger (Kvale & Brinkmann, 2010:144). Således har det ikke været afgørende, om alle informanter blev stillet nøjagtigt de samme spørgsmål, så længe alle interviewets temaer blev behandlet dybdegående.

Konstruktionen af spørgsmålene relaterer sig overordnet set til de i kapitel 2 fundne undersøgelsesemner, hvor jeg har forsøgt at implicere så mange spørgsmål omhandlende de centrale emner som muligt. De temaer, jeg har valgt at opdele spørgeguiden i, er:

1. Informantens forhold til camping som ferieform generelt, og herunder hvorfor vedkommende har valgt at investere i en campingvogn

2. Overordnede fakta omkring informanten som fastligger
3. Hvorfor informanten blev fastligger, og herunder begrundelse for at vælge den pågældende campingplads
4. Hverdagen i campingvognen
5. Udstyr som et middel til selviscenesættelse
6. Forholdet til andre fastliggere både med hensyn til fællesskab og selviscenesættelse på pladsen
7. Forholdet til ikke-fastliggere både med hensyn til sociale forskelle og selviscenesættelse på pladsen
8. Informantens opfattelse af andres syn på sig som fastligger, og herunder informantens selviscenesættelse udenfor pladsen

Disse otte temaer dækker hver især over et antal spørgsmål, som sammensat på forskellige måder kan give svar på de spørgsmål, som undersøgelsesemnerne i kapitel 2 dækker over, og som sammensat vil kunne give en besvarelse af opgaveformuleringen.

Kontakt til feltet

Den mest oplagte måde at skabe kontakt til fastliggerne har været gennem campingpladserne. Min søgen efter informanter startede imidlertid før campingpladsernes sæsonåbning (1. april 2011), hvorfor jeg indhentede tilladelse til at aflevere flyers med information omkring undersøgelsen på forskellige campingcentre i nærområdet, samt opslog tilbud om deltagelse i undersøgelsen på forskellige campingforums. Ingen af disse tiltag har imidlertid givet afkast, og alle informanterne er derfor fundet via forskellige gatekeepers i form af fælles bekendte eller bekendtes bekendte, der har taget kontakt til informanterne og indhentet tilladelse til, at jeg måtte ringe dem op for at indvie dem i den pågældende undersøgelse. Jeg har dog aldrig tidligere stiftet bekendtskab med nogen af informanterne, eftersom relationerne os imellem ligger langt ude i den sociale kreds.

Denne måde at indhente informanter har dog den fordel, at personlige kontakter ofte strækker sig vidt i geografisk forstand, og at de deltagende fastliggere derfor både bor og benytter campingpladser, der ligger med stor geografisk afstand. Kun fire af informanterne (to ægtepar) ligger fast på den samme campingplads, men har folkeregisteradresse i forskellige byer. Mit indtryk er således, at denne måde at indhente informanter på bevirker, at specialets reliabilitet styrkes, netop fordi informanterne spreder sig over flere forskellige campingpladser, hvilket kan medvirke til at nuancere billedet af, hvad der får individet til at blive fastligger.

Eftersom den afgrænsning af målgruppen, som jeg opererer ud fra, ikke indbefatter, at informanten skal have været fastligger i et vist antal år eller over bestemte sæsoner², har det ikke været nødvendigt med stramme udvælgelseskriterier. Det eneste kriterium har været, at vedkommende betragter sig selv som fastligger, hvilket dog også har betydet, at alle informanterne har ligget fast i de forløbne to år, og planlægger at vende vedblive med at være fastliggere.

Fraværet af udvælgelseskriterier har dog som konsekvens, at informanterne ikke dækker over et bredt spekter af områder som socioøkonomisk status, alder, antal og alder af børn etc. Disse faktorer kan have betydning for, hvorfor en person vælger at være fastligger, og ikke at have udvalgt informanter på baggrund af disse betyder eksempelvis, at ingen af informanterne på interviewtidspunktet har små børn og at alle informanterne er over 40 år. Dog giver det en bedre sammenlignelighed informanterne imellem, som vil kunne styrke reliabiliteten.

Indsamling af empiri

Duo interviews

Efter at have været i telefonisk kontakt med blot nogle få af informanterne stod det klart, at informanterne selv opfattede dét at tage ud i campingvognen som en social beskæftigelse, det vil sige som noget de altid foretager sig sammen med ægtefællen. Som følge af disse samtaler besluttede jeg derfor at gennemføre interviewene som duo interviews. Med begrebet 'duo interviews' henvises til et interview foretaget med to informanter på samme tid, i dette tilfælde ægtefæller.

Valget af denne interviewform skyldes, at jeg under telefonsamtalerne fornemmede, at informanterne, for det første, i så tilfælde, ville være nemmere at få i tale i og med, at de ikke skulle tale om en ægte-skabelig, fælles handling ud fra et udelukkende individuelt perspektiv. For det andet anså jeg, at styrkerne ved duo interviews i denne sammenhæng ville være væsentlige. En fordel ved duo interviewet er således, at det understøtter og nuancerer interviewpersonernes erindring om situationer, hvor de to personer har været sammen. Metoden er endvidere god at benytte i forbindelse med interview af ægtefæller, eftersom disse personer har et socialt forhold til hinanden og et fælles liv, som de kan trække på. Således kan de hjælpe hinanden med at huske bestemte episoder og/eller adfærd fra deres fælles oplevelser (Jysk Analyse A/S, 2011). Dette bevirker, interviewet åbner op for forskellig viden og forskellige vinkler fra den enkelte informant, hvorved der produceres en mere fyldestgørende dataindsamling, eftersom de to interviewpersoners udsagn komplimenterer hinanden (Arksey, 1996).

² Campingsæsonen opdeles i forårssæson, sommersæson, efterårssæson og eventuelt vintersæson.

Som med alle metodetyper besidder duointerviews også nogle faldgrupper, der kan påvirke resultaterne. De mest åbenlyse er, at der i en samtale med to personer, der kender hinanden så godt som ægtefæller gør, kan opstå situationer, hvor informanternes svar bliver for indforståede for interviewerens, samt at den ene informant kan dominere den anden. Det er imidlertid ikke min opfattelse, at nogen af disse faldgrupper har påvirket de pågældende interviews betydeligt. Hvis jeg har syntes, at svarene har været for indforståede, har jeg af gode grunde været nødsaget til at spørge mere direkte ind til, hvad informanten mente, eftersom den overordnede mening ellers ville gå tabt for mig.

I forhold til dominans blandt de interviewede synes der ikke at have været en tendens til, at det generelt har været enten manden eller kvinden, der har domineret samtalen. Dette har varieret interviewene imellem. Eftersom dét at være fastliggende imidlertid er noget, ægtefællerne har sammen, synes emnet at interessere begge parter, og på trods af at den ene part måske har talt lidt mere end den anden, har begge parter i alle interviewene været aktivt deltagende, og har gerne modsagt hinandens holdninger og meninger.

Overordnet set betragter jeg således duointerviews som værende en god metode til indsamling af data i dette tilfælde. Noget der dog også skal nævnes i denne sammenhæng, er intersubjektivitet. Sandheden i det sagte kan være sandheden for flere subjekter, her begge ægtefæller, og mit indtryk af informanterne har været, at alle ægteparrene er i besiddelse af en intersubjektiv forståelse af, hvorfor de er fastligere. Mit indtryk er således, at hvert af ægteskaberne har en social rationalitet i form af nogle fælles betydningssystemer. På den måde kommer tiden tilbragt på campingpladsen til at bestå af socialt konstruerede sammenhænge af underforståede betydninger, ægtefællerne imellem, og dermed giver det også mening at benytte duointerviews i denne sammenhæng.

Gennemførelse af de pågældende interviews

Empirien stammer fra 10 informanter fordelt på fem duointerviews. Gennemsnitslængden af interviewene er ca. en time og et kvarter, og størstedelen af interviewene foregik hjemme hos informanterne selv. Et enkelt interview foregik imidlertid, efter informanternes eget ønske, i informanternes campingvogn på den campingplads, hvor de pågældende informanter er fastligere.

Der har ikke været særligt store forskelle i gennemførelsen af de fem interviews. Alle informanterne fortalte villigt om deres liv som fastligere reflekterende gerne over svarene. Samtidig har parterne været gode til at supplere hinandens svar, således at detaljegraden af svarene blev højnet samtidig med, at samtalen kom til at virke mere flydende.

Behandling af datamaterialet

Alle interviews er fuldt transskriberet og vedlagt specialet som bilag. Eftersom formålet med undersøgelsen ikke er at foretage en sprog- eller samtaleanalyse af de enkelte interviews, har jeg valgt ikke at medtage fyldord som 'æh' og 'øh', men har fokuseret på meningen i det sagte frem for på formuleringen. Dette betyder, at der i transskriberingerne er lagt mere vægt på at tydeliggøre den underliggende mening end på at gengive den nøjagtige formuleringsform, som informanten benyttede sig af. For ikke at blive forledt til at overfortolke informanternes udtalelser, er disse dog ikke udelukkende formuleret i et flydende, litterært sprog, men også med hensyn til informanternes valg af formulering.

Eftersom det behandlede emne ikke er af ekstrem sensitiv karakter (i modsætning til emner som eksempelvis seksualitet eller alvorlige sygdomme), har ingen af interviewpersonerne ytret et klart ønske om at være anonyme. Jeg har dog alligevel valgt at anonymisere informanterne, således at der ikke senere kan opstå tvivl om, hvorvidt dette virkelig var tilfældet eller ej. Dette medfører, at interviewpersonernes navne samt omtalte personer og byer for bopæl er anonymiserede.

Præsentation af data

Det første informantpar består af Finn på 61 år og Dorthe på 57 år, der er bosat i en middelstor by i Region Syddanmark. Han arbejder som pedel i et idrætscenter, og hun arbejder i kommunens borgerservice. Parret har ingen hjemmeboende børn. Parret har camperet sammen i en del år, og har været fastliggere i forårssæsonen på i alt fire forskellige campingpladser. I begyndelsen valgte de kun at være forårsfastliggere, da de gerne ville være mobile campister om sommeren, og dertil skulle bruge deres campingvogn. For fire år siden flyttede de deres campingvogn til Mørkholt Strand Camping ved Vejle Fjord (ca. en times kørsel fra bopælen), hvor de i de sidste to år har været fastliggere i både forårs-, sommer- og efterårssæsonen.

Det andet par består af Lena på 62 år og Jens på 65 år. Også dette par er bosat i en middelstor by i Region Syddanmark. Hun arbejder som pædagogmedhjælper, men er på interviewtidspunktet sygemeldt grundet to blodpropper i hjernen, og han er folkepensionist. Dette par har heller ingen hjemmeboende børn. Parret har camperet sammen i omkring 40 år forskellige steder i Norden, og har igennem flere år været vinterfastliggere i Kollund tæt ved Padborg (ca. en timer og 50 minutters kørsel fra boligen). Præcis hvor længe kan de ikke huske, men mens de har været fastliggere om vinteren, har de været mobile campister om sommeren. Det sidste år har de dog været helårsfastliggere i Kollund.

Figur 1. Oversigtskort over campingpladsernes beliggenhed

Det tredje par består af Anna og Ole, der begge er 50 år og bosat i en lille by i Region Syddanmark. Han er uddannet værktøjsmager og arbejder som værktøjskonstruktør i en stor virksomhed, og hun arbejder på kontoret i samme virksomhed. Parret har på interviewtidspunktet en hjemmeboende søn, der er inde og aftjene sin værnepligtig. De startede med at rejse rundt til forskellige campingpladser i Danmark for omkring 25 år siden, men boede altid i lejede hytter. De sidste tre år har de imidlertid været fastliggere i forårs-, sommer- og efterårssæsonen i Vejers Strand (ca. fem kvarters kørsel fra boligen).

Det fjerde par består af Kirsten på 64 år og Anders på 62 år, der er bosat i en mindre by i Region Syddanmark. Han arbejder som graver, og hun arbejder deltid som sygeplejerske. Parret har ingen hjemmeboende børn. Parret startede som fastliggere på Vejers Camping for 10 år siden, men flyttede for otte år siden campingvognen til Mørkholt Strand Camping (ca. en times kørsel fra bopælen), hvor de ligger i både forårs-, sommer- og efterårssæsonen.

Det femte par består af Finn på 54 år og Dorthe på 48 år. Parret bor som de eneste i Region Midtjylland i en lille by. Hun arbejder som social- og sundhedshjælper, mens han arbejder på lager hos et elskabskab. Parret har på interviewtidspunktet to hjemmeboende sønner, hvoraf den ene er på højskole. Begge informanter har som børn camperet meget med deres egne forældre, og har camperet sammen igen mange år rundt omkring i Danmark. De sidste 17-18 år har de camperet i campingvogn, og for 10 år siden blev de fastliggere i Stistrup. De sidste fire år har de imidlertid ligget som både forårs-, sommer- og efterårsfastliggere på Hjarbæk Fjord Camping (ca. 20 minutters kørsel fra bopælen).

Som det fremgår af ovenstående spreder de campingpladser, som informanterne ligger fast på, sig ud over en stor del af Jylland. To af parrene ligger imidlertid på samme campingplads, og det har under interviewene med de pågældende par vist sig, at de også er bekendte med hinanden. De tilbringer imidlertid ikke meget bevidst tid sammen, og ingen af dem er blevet gjort opmærksomme på, at begge par medvirker i undersøgelsen. Derfor ser jeg det ikke som en brist på validiteten, at et sådan bekendtskab mellem nogle af informanterne eksisterer.

Fælles for alle informanterne er, at de tilbringer så meget tid som muligt i campingvognen. Så vidt muligt bosætter parrene sig i deres campingvogn i alle weekender og ferier – både de korte og de længere. Selvom et enkelt par ikke på interview tidspunktet er en aktiv del af arbejdsmarkedet, betyder det imidlertid ikke, at de generelt opholder sig mere på campingpaldsen end de øvrige informanter, da de stadig har forpligtelser der kun kan varetages ud fra primærboligen.

4. TEORETISKE PERSPEKTIVER

Dette kapitel beskæftiger sig med en teoretisk redegørelse af begreberne livsstil og selvscenesættelse, med det formål er at opsætte en ramme for, hvordan disse begreber skal forstås. Teorien omkring livsstil skal imidlertid blot opfattes som et udgangspunkt for forståelsen af opgaveformuleringen, og ikke som et teoretisk fænomen, der skal søges afspejlet i det empiriske materiale. Behandlingen af begrebet selvscenesættelse har derimod også til formål at skildre nogle operationelle elementer, der kan fungere som analysefaktorer.

Den teoretiske bearbejdning af begreberne livsstil og selvscenesættelse vil i udgangspunktet blive behandlet separat, og vil tage udgangspunkt i to forskellige teoretikere. I forbindelse med gennemgangen af livsstilsbegrebet har jeg valgt at tage udgangspunkt i sociolog Anthony Giddens, mens jeg ved beskrivelsen af selvscenesættelsesbegrebet vil tage afsæt i sociolog Erving Goffman.

Livsstil

Udtrykket livsstil henviser som nævnt til konstruktionen af en persons eller en gruppes underforståede horisont og faktiske handlemønstre i hverdagen. Selve begrebet har i senmoderniteten vundet kraftig indpas i både sociologien og almenheden, og der eksisterer i dag en lang række livsstilsprogrammer, livsstilsmagasiner og livsstilseksperter, der alle har til formål at give os som individer indblik i, hvordan vores subjektive livsstil kan eller bør konstrueres. At konstruere sin egen livsstil har imidlertid ikke altid været individet forundt (set i et overordnet perspektiv), men er opstået i takt med moderniteten. For at skabe en klarere forståelse for fænomenet vil jeg indlede med et overordnet indblik i de samfundsmæssige og identitetsmæssige rammer, som ligger til grund for, at det overhovedet er muligt at tale om fænomenet livsstil.

Senmoderniteten og selvidentitets ændrede betydning

I sin analyse af senmoderniteten, fokuserer Giddens på den ene side på, hvordan samfundets beskaffenhed eller kompleksitet skal opfattes, og på den anden side på, i hvor høj grad mennesket selv skaber sit liv og sine rammer, og i hvor høj grad vi er begrænset af de strukturer, vi fødes ind i (Giddens, 2008:26f). For ham skal kendetegnene for det moderne samfund findes i den dybde, hastighed og in-

tensitet, hvormed samfundet forandre sig. Disse dimensioner er helt unikke for netop denne tidsperiode: Ikke alene er den sociale forandrings hastighed langt højere for moderniteten end for præmoderniteten – dens omfang og den dybde, hvormed moderniteten påvirker tidligere eksisterende sociale praksisser og adfærdsformer, er også langt større end tidligere (Giddens, 2008:27).

Det skal i denne forbindelse at pointeres, at Giddens opfatter mikro og makro som to uadskillelige dimensioner i det senmoderne samfund. En af Giddens' væsentligste pointer i forhold til sin modernitetsteori er, at forholdet mellem struktur og aktør i sit udgangspunkt må opfattes som en strukturdualitet, det vil sige som en sammenhængende relation, hvor struktur både skal ses som midlet til og resultatet af aktørernes handlinger. Dermed skal samfundet ikke opfattes som et på forhånd givet univers af objekter, men i stedet som noget der skabes i en fortløbende struktureringsproces, der hele tiden produceres og reproduceres af aktivt handlende individer (Giddens, 1984:25; Kaspersen, 2005).

Med moderniteten er samfundet blevet præget af en refleksivitetsproces, hvilket har betydet, at vi som mennesker er blevet i stand til at reflektere over os selv. Individet formår i dag at synliggøre sin fortid, nutid og fremtid for sig selv, hvilket får som konsekvens, at vores sociale praksis konstant undersøges og eventuelt ændres på baggrund af nyerehvervede informationer om denne selvsamme sociale praksis. Den refleksive organisering og gennemsyningen af abstrakte systemer i det sociale univers får som resultat, at selvet i det senmoderne samfund undergår en massiv forandring. I det præmoderne samfund betød samfundsnormen, at identiteten var relativt fastlagt allerede fra fødslen, og at køn, alder, slægtskab og social status var altafgørende elementer. Hvor individets rolle dengang, overordnet set, var relativt passiv, er identiteten i dag i langt højere grad blevet individets eget ansvar, idet individet er blevet frisat til at træffe sine egne valg ud fra egne værdier og behov (Giddens, 2008:93,99). I takt med samfundsudviklingen er der med andre ord sket en individualisering af mennesket, der har betydet en frigørelse fra de traditionelle bånd, således at individet ikke længere blot handler som en repræsentant for fællesskabet. Med det moderne samfunds enorme lager af viden og informationer er hverdagslivet i stedet blevet kendetegnet ved, at individet gransker, forholder sig til og til stadighed reviderer sine handlingsmuligheder. Giddens hævder således, at selvidentiteten, som er den betegnelse, han benytter, i senmoderniteten skal forstås som et refleksivt projekt, som den enkelte selv er ansvarlig for: *"Vi er ikke, hvad vi er, men hvad vi gør os selv til"* (Giddens, 2008:94).

Giddens mener, at selvets refleksivitet er både varig og altgennemtrængende, hvorfor individet med jævne mellemrum bliver bedt om at foretage et selvforhør på baggrund af, hvad der sker omkring det:

"Hvad skal man gøre? Hvordan skal man handle? Hvem skal man være? Det er de centrale spørgsmål for enhver, der lever i senmoderniteten – spørgsmål som vi alle besvarer diskursivt eller gennem hverdagens sociale adfærd" (Giddens, 2008:88).

I sin analyse af selvidentiteten henviser Giddens også til psykologen Janette Rainwater, der hævder, at hvert øjeblik i livet er et "nyt øjeblik", hvor individet har mulighed for at spørge; "hvad ønsker jeg selv?", og at dét, hele tiden at leve på denne reflekterende måde, indebærer forøget bevidsthed om tanker, følelser og kropslige sansninger. For såvel hende som Giddens skaber bevidstheden en potentiel forandring, hvormed den kan resultere i forandring i og af sig selv (Giddens, 2008:89). Selvidentiteten er således ikke en konstant størrelse, men produceres og reproduceres hele tiden som en del af individets refleksive, rutineprægede handlinger. Den personlige udvikling afhænger af, om den enkelte kan overvinde de følelsesmæssige blokeringer og spændinger, der forhindrer personen i at forstå sig selv, som vedkommende virkelig er. Det gælder derfor om at være "oprigtig overfor sig selv", hvilket for Giddens er ensbetydende med "at finde sig selv". Dette er imidlertid, som nævnt, en aktiv selvkonstruktionsproces, som må være præget af overordnede mål i form af at blive fri af afhængighedsforhold og opnå en særlig tilfredsstillelse (Giddens, 2008:98).

Det er således de beslutninger, den enkelte tager, som bliver essentielle i dannelsen af identitet. For individet handler det om at træffe de rigtige valg for at kunne konstruere og/eller beholde en meningsfuld selvfortælling, der helst skal være identisk med både selvopfattelse og identitetskonstruering for at være sammenhængende og holdbar. For Giddens findes identitet ikke i adfærd og handlinger, eller i andres reaktion på denne adfærd, men som nævnt i evnen til at holde en særlig fortælling om sig selv gående (Kaspersen, 2001:148).

Livsstilens betydning for individet

I den senmoderne tidsalder er selvrefleksion altså karakteriserende for selvidentiteten, men når der ikke længere synes at eksistere nogen fastlagte mønstre og gamle traditioner, som individet kan handle ud fra, men i stedet en række abstrakte systemer, der tilbyder mangfoldige muligheder for, hvordan man kan handle, står individet overfor at skulle finde sin egen måde at håndtere sin hverdag på. Individet må med andre ord træffe vigtige livsstilsvalg. Giddens definerer livsstil som:

"(...) et mere eller mindre integreret sæt af praksisser, der følges af individet, ikke alene fordi sådanne praksisser opfylder nyttemæssige behov, men også fordi de giver en materiel form til en særlig fortælling om selvidentiteten" (Giddens, 2008:100).

Denne fortælling, eller biografi som Giddens også betegner det, udleveres gennem livsstilen, der altså skal forstås som en helhed af rutiner og handlemønstre, der igen medvirker til at danne fortællingen om

individet. Den livsstil individet vælger indeholder endvidere et særligt sæt af praksisser, som skaber de rutiner, der er nødvendige for opretholdelsen af den ontologiske sikkerhed. Denne rutinerede praksis indbefatter hver en beslutning, en person foretager i sin dagligdag, lige fra tøjvaner til håndtering af sociale situationer. Rutinerne kan dog til stadighed omformes grundet selvidentitetens mobile karakter, og dermed kan livsstilen også ændres. Muligheden for forandring ligger dermed latent i det senmoderne menneskes selvidentitet, og ved at træffe disse livsstilsvalg definerer individet, hvem han/hun er. En person med en bestemt livsstil har dog lettere ved at træffe disse valg, da bestemte valgmuligheder og bestemte typer af valg falder udenfor livsstilen (Giddens, 2008:100f; Kaspersen, 2001:151). Eksempelvis har økonomisk formåen indflydelse på, hvilken livsstil det er muligt at føre.

Konsekvensen er imidlertid, at det senmoderne menneskes livssituation nu er præget af usikkerhed og tvivl i forbindelse med de konstante valgsituationer, hvilket influerer selvet og identitetens udviklingsproces og vice versa (Giddens, 2008:102). Identiteten er derfor aldrig helt færdigskabt, men er hele tiden under skabelse, og den påvirkes både af de steder, vi færdes, og af de valg vi træffer.

Som en tilføjelse til Giddens skal det dog nævnes, at den konstante skabelse og genskabelse af selvidentiteten dog ikke blot skal opfattes som et individuelt projekt, men som et led i en social udvikling, hvor sociale relationer og strukturer dannes og udvikles. Brejnrod nævner således, at selvidentiteten ikke kan etableres i et tomrum, men kræver mange valg og beslutninger, som foretages i samspil med andre mennesker. Selvom livsstilen er individuelt konstrueret, benytter individet sig således af kollektivt konstruerede virkelighedsbilleder, vedtagne værdier og fælles handlemønstre i konstruktionen (Brejnrod, 2001:143).

Afrunding

Denne første del af kapitlet har haft til formål at give læseren et indblik i, hvad begrebet livsstil dækker over. Afslutningsvis vil jeg dog vende blikket tilbage til det tidligere afsnit omkring oplevelsessamfundet. Moderniteten har medført, at der er sket hvad man kan kalde en 'opspeedning' af samfundet. Resultatet er, at vi i dag ofte synes at måle kvalitet og effektivitet ud fra den hastighed, hvormed noget foregår. Hurtige computere, mikrobølgeovne, fast food, fem minutters nyhedsupdate og dankort er eksempler på ting, der kan få hverdagens små gøremål til at forløbe hurtigere. Selv i det skrevne sprog benytter vi os af forkortelser, så tiden det tager at formulere et givent budskab minimeres. Vi opdrages til at multitasking, og dét ikke at lave noget eller at lave noget i et lavt tempo associeres ofte med noget gammeldags, kedeligt eller som værende spild af tid. Moderniteten har mangfoldiggjort individets valgmulighe-

der, men samtidig har de ydre handlingsmål måttet vige for de mere indre og subjektivt orienterede. I senmoderniteten søger individet derfor oplevelser, der ikke blot er subjektivt meningsfulde og lærerige, men som kan indgå i individets samlede fortælling om sig selv, eller i den personlige biografi, som Giddens vil betegne det. De oplevelser individet vælger at give sig selv, eksempelvis en campingtur eller en tur i sommerhus, skal således opfattes som værende rationelt udvalgt af individet, og som noget der medvirker til at danne rammen omkring en bestemt fortælling og en bestemt livsstil, som vedkommende anser som værende positiv i forhold til, hvem han/hun ønsker at være.

Det står således forhåbentlig klart, at når jeg henviser til 'fastliggerlivsstilen' tænker jeg ikke blot på, hvordan fastliggeren benytter de materielle genstande, der omgiver fastliggeren på campingpladsen, til at illustrere sin identitet. Jeg henviser samtidig til de rutiner og praksisser, der følger fastliggeren, når denne udøver at være fastligger. Det er både de fysiske omgivelser der omgiver fastliggeren og de praksisser individet udøver, der hører under begrebet livsstil. Ved at inddrage dette begreb i den pågældende undersøgelse af, hvorfor nogle mennesker vælger at være fastliggere, er intentionen som sagt at opnå en så dyb besvarelse heraf som muligt, idet en beskæftigelse med fastliggernes livsstil medvirker til at opnå indsigt i både de fremtrædende og de mere skjulte sider af, hvad det vil sige at være fastligger.

Nogle af de valg individet træffer, kan imidlertid udspringe af ønsket om et bestemt image, idet alt hvad vi foretager os kan siges at have en form for symbolværdi i forhold til den enkeltes identitet.

Selviscenesættelse

Det centrale emne hos Goffman er de sociale relationer mellem individer, der udspiller sig i hverdagslivets ansigt til ansigts samhandlinger, samt hvordan disse samhandlinger benyttes til at opretholde en social orden. I den forbindelse beskæftiger han sig med teorier omkring 'optræden' som værende konstituerende for individets handlingsmønster i hverdagslivet; Hvad andre tænker om os er nemlig mindst lige så vigtigt, som vores egen opfattelse af, hvem vi er.

Begrebet selviscenesættelse kan ses i sammenhæng med Goffmans begreb 'selvpræsentation'. Han mener, at individet i sin selvpræsentation gør nytte af en række strategier, som har til formål at styre de indtryk, som andre får i iagttagelsen af individet. Når en person opholder sig i andre menneskers umiddelbare nærhed, vil personen uundgåeligt forsøge at kontrollere det indtryk, disse øvrige tilstedeværende danner sig af vedkommende. Omvendt vil de tilstedeværende samtidig forsøge at danne sig et indtryk af, hvem og hvad den pågældende person er. Til dette formål trækkes der på forskellige typer af meningsbærere (*sign vehicles*), som hver især fortæller noget om den pågældende. Goffman betegner

dette som at: "(...) en person må handle slik at han bevisst eller ubevisst gir uttrykk for seg selv, og de andre vil på sin side på en eller annen måte få inntrykk av ham" (Goffman, 1992:12).

I den forbindelse skelner Goffman mellem den information vi 'giver' og den information vi 'afgiver'. Førstnævnte omhandler kommunikation i traditionel forstand, og indbefatter både verbale og nonverbale symboler som individet åbent og bevidst benytter sig af i formidlingen af et budskab. Sidstnævnte omfatter de tegn og udtryk, som individet ubevidst og ufrivilligt afgiver, og som af omgivelserne kan opfattes som værende karakteristiske for den pågældende. For at eksemplificere dette med specialets interessepunkter er der således både tale om, hvordan fastliggeren bevidst forsøger at afgive et bestemt indtryk af sig selv i form af at omtale sig selv som fastligger på en bestemt måde eller nonverbalt ved eksempelvis at anskaffe sig "det rigtige udstyr", men det handler også om, hvordan vedkommende ubevidst afgiver et indtryk af sig selv som fastligger til omgivelserne.

Eftersom specialet udelukkende fokuserer på fastliggernes egne intentioner og oplevelser med at være fastligger, vil det være svært at foretage en dybere analyse af den afgivne information. Psykolog Torben Hanson definerer i sin bog "Selviscenesættelse – hvorfor, hvordan" imidlertid også selviscenesættelse som:

"(...) den bevidste mentale proces og de adfærdsmæssige procedurer, der har til formål at ændre vor selvopfattelse og omverdenens opfattelse af os, så vi får et forøget selvværd og bedre livskvalitet" (Hanson, 2003:26).

Selviscenesættelse handler således om de bevidste udtryk, som individet afgiver, eller hvad Goffman henviser til som den information vi 'giver', og i kraft af definitionen på selviscenesættelse skaber det dermed ikke problemer for specialets validitet ikke at have mulighed for at undersøge fastliggernes ikke-intenderede informationer om sig selv. Goffman hævder dog også, at individet, uanset hvilke hensigter vedkommende har og hvad baggrunden for disse hensigter er, altid vil have en interesse i at kontrollere de andres opfattelse af egen adfærd, særligt i forhold til måden hvorpå de behandler vedkommende (Goffman, 1992:13). Som individer er vi således altid interesserede i vores selviscenesættelse og i, hvilken identitet vi udviser overfor vores omgivelser.

For at kunne skabe kontingens mellem selvbilledet og det billede, man afgiver, benytter individet sig ifølge Goffman af nogle performative strategier, hvor individet spiller en rolle alt efter, hvilken identitet det ønsker at udvise. Goffman illustrerer dette ved at lægge et dramaturgisk perspektiv på sine teorier omkring menneskers ansigt til ansigt samhandling, idet han henviser til, at måden mennesker gennem selvrepræsentation indgår i social samhandling, er ved at deltage i en form for skuespil eller teater. Han beskriver i den forbindelse scenen (*frontstage*) som den åbenlyse del af individet, og bagscenen

(*bagstage*) som det skjulte ved identiteten. På den måde giver han individet mulighed for at indtage forskellige roller alt efter, hvilke skuespil eller sociale samhandlinger vedkommende indgår i, og alt efter om individet befinder sig på scenen eller bagscenen. Dermed er den påtagede rolle, det vil sige vores selvpræsentation og dermed vores identitetsarbejde, altid tilpasset det til enhver tid nærværende publikums forventninger samt deres individuelle roller. Forskellige situationer har forskelligt publikum og dermed forskellige forventninger, og derfor er det nødvendigt uophørligt at tilpasse de billeder individet præsenterer, til de sociale situationer vedkommende deltager i (Goffman, 1992:9,71).

Goffman bruger i sin metafor om dramaturgien endvidere rekvisitter og kulisser som udtryk for individets valg af tøj, indretning, sproglig udtryksmåde og anden baggrund, der medvirker til at danne scenearrangementet for den strøm af interaktion som udspilles foran, i og på dem (Goffman, 1992:27f). Disse får således også betydning for, hvilken identitet individet udviser. Hvad jeg tidligere overordnet har henvist til som at "have det rigtige udstyr" til sin campingvogn, udgør i Goffmans optik en del af disse rekvisitter og kulisser, og kan derfor være behjælpelige i individets selviscenesættelsesproces.

Dette lægger også op til Goffmans bemærkning om, at den optrædende ofte har en tilbøjelighed til at give tilskuerne et indtryk af sig, som på forskellige måder kan være idealiserede, hvilket i de fleste tilfælde vil betyde, at individet forsøger at give et indtryk af at være i "højere socialt lag" end egentlig tilfældet (Goffman, 1992:37f). Sammenfattes det igen med specialets emne, er det således tænkeligt, at udenforstående ikke umiddelbart synes at nære forståelse for dét at være fastligger, hvorfor fastliggeren må forsøge at ophæve denne aktivitet i den andens øjne i forsøget på at opretholde respekt. Gennem sådanne daglige optrædener overfor andre mennesker forsøger individet altså at skabe et bestemt indtryk af sig selv hos sine omgivelser, og på den måde kan selviscenesættelse ses som en fundamental, implicit, del af enhver form for social interaktion. De rollespil, individet udøver i hverdagen, skal således opfattes som en umærkelig og ikke altid bevidst proces, der har til formål at skabe og opretholde identiteter eller billeder af os selv og hinanden, hvorved vi i fællesskab kan opretholde en form for social orden. Det er dog vigtigt at pointere, at selvom et individ påtager sig mange forskellige sociale roller og dermed præsenterer mange forskellige selver, ved det godt, hvem det er på tværs af de mange rollespil. At individet formår at påtage sig forskellige roller afhængigt af den sociale samhandlen, som vedkommende indgår i, er således ikke ensbetydende med, at individet skal opfattes som ikke havende en egentlig identitet. Fremvisningen af denne tilpasses blot den situation, som individet befinder sig i.

Afrunding af de teoretiske perspektiver

Både Giddens og Goffman har slået sig fast som relevante teoretikere indenfor det sociologiske felt, og selvom de har forskellige interesseområder indenfor sociologien og ikke er enige med hinanden i alle aspekter af det sociale liv, synes de at kunne supplere hinanden godt. Goffman har således også været en stor inspirationskilde for Giddens, særligt i forhold til dennes forståelse af samfundets strukturation³. Mens Goffman imidlertid fokuserer på individets adfærd, er Giddens mere optaget af det indre samt samfundsforholdene. Giddens har endda kritiseret Goffman for ikke at beskæftige sig tilstrækkeligt med makrosystemer samt den individuelle psykologi (Scheff, 2001). Fælles for de to er dog tesen om, at identitet ikke skal opfattes som en indre, stabil kvalitet, men som noget processuelt. Netop dette fælles udgangspunkt gør, at de to teoretikere godt kan bruges som supplement til hinanden, idet deres grundlæggende opfattelse af subjektet er forholdsvis ens, hvilket letter brugen af de to i sammenhæng med hinanden.

Som afslutning på dette kapitel omhandlende teoretiske perspektiver har jeg valgt kort at betragte de valgte teoretiske standpunkter med lidt mere kritiske øjne. Selvom jeg har valgt at benytte Giddens og Goffman til at skabe et teoretisk overblik over begreberne livsstil og selviscenesættelse, er det ikke ensbetydende med, at jeg ikke også ser nogle svagheder hos disse teoretikere. Eksempelvis kan Goffman i sine teorier tolkes som, at han opfatter individet som generelt værende styret af andre end sig selv. Han giver nærmest læseren det indtryk, at individet skal opfattes som havende en meget stærk orientering mod, hvordan andre opfatter vedkommende, og at det gerne bedrager andre individer ved at opstille facader, der udelukkende påtages for at give andre i den sociale samhandlen et af individet bevidst ønsket indtryk af sig. Hvorvidt alt hvad individet foretager sig udelukkende er bundet op på, hvilket indtryk individet ønsker at afgive til sine omgivelser vil jeg ikke behandle nærmere i dette speciale, men det synes relevant at have i baghovedet i forhold til inddragelsen af Goffmans selviscenesættelsesteori.

Et kritikpunkt der synes relevant i forhold til Giddens er hans tendens til mere eller mindre at tilsidesætte den påvirkning, som det sociale kan have på individet. Han hævder selv, at den nuværende samfundsstruktur er præget af detraditionalisering og individualisering, og det er måske med dette som udgangspunkt, at han synes at overse den sociale påvirkningsfaktor på individet. Han undlader at inddrage den kollektive betydning som et valg kan have, idet han ikke synes at tillægge den miljømæssige baggrund nogen særlig indflydelse i forbindelse med sin teori omkring den refleksive skabelse og genskabelse af selvidentitet og livsstilsvalg. Uden at tillægge økonomi en betydningsfaktor vil det også være svært ek-

³ En uddybelse heraf finder ikke sted i dette speciale.

sempelvis at dyrke en økologisk livsstil, eftersom økologiske varer ofte er dyrere end ikke-økologiske. Derudover er det også forventeligt, at påvirkningen fra en omgangskreds kan have indflydelse på valget af livsstil. Som jeg senere vil vende tilbage til, så er dette eksempelvis tilfældet for et par af de fastliggere, som fungerer som informanter i denne undersøgelse. De valgte således at starte som fastliggere for at kunne være sociale med en gruppe af venner, hvilket klart illustrerer en indflydelse af social karakter. Efter min overbevisning mangler Giddens således en form for hensyntagen til den sociale kultur, som individet er en del af. Han giver ikke noget svar på, hvad der ligger til grund for, at individet vælger som det gør i sin identitetskonstruktion og sit livsstilsvalg. Hvis alle muligheder er tilgængelige for individet, må der med andre ord eksistere en bagvedliggende kulturel eller social begrundelse for, at individet netop vælger som det gør, hvilket Giddens ikke kommer ind på i sine teorier.

Identitetskonstruktion opfattes af Giddens som et individuelt projekt, men samtidig kan individet ikke stå alene i denne konstruktion. Det må nødvendigvis også søge inspiration i det intersubjektive og sociale. Giddens fremlægger ikke sin identitetsteori som noget der påvirkes af sociale faktorer, men som noget der henvender sig til én person, nemlig subjektet selv. I pågældende speciale, hvor det er ægtepar, der er genstand for den empiriske undersøgelse, er der eksempelvis tale om to individer, der gennem en lang årrække har modereret deres individuelle livsstil mod hinanden, og som sammen derfor besidder en form for social identitet. De fleste af parrene camperer altid sammen, og i campingregi fungerer disse ægtefæller nærmest som to sammenhængende individer, i og med at de kender hinanden så godt som de gør, og sammen har skabt denne form for sociale identitet. Dette understreger samtidig min tidligere gennemgang af, hvorfor den pågældende undersøgelse er bygget op omkring duointerviews med ægtefællerne frem for omkring enkeltinterview.

Dette medfører også at man kan stille spørgsmål ved, om valget af livsstil virkeligt er så frit, som Giddens fremstiller det. Hvis identitetskonstruktionen for det individuelle individ skal forstås som et refleksivt projekt, der hele tiden rekonstrueres, så må livsstilsændringer nødvendigvis også være noget, der foregår over tid. Det vil således være svært fuldstændigt at ændre livsstil fra en dag til en anden. For personer i velfungerende forhold vil modparten endvidere også have betydning for, hvilke horisonter individet orienterer sig mod, idet de i forsøget på at holde forholdet kørende må forventes at tage hensyn til hinanden og (i hvert fald til en vis grad) orienterer sig mod hinanden. Dermed vil valget af livsstil ikke være noget pludseligt omskifteligt og fuldstændig individuelt, sådan som Giddens tenderer til at give indtryk af det.

Med disse henholdsvis indledende, metodiske og teoretiske udgangspunkter in mente, vil den videre del af specialet beskæftige sig med bearbejdelse og analyse af den empirisk indsamlede data i håbet om at kunne besvare den opstillede opgaveformulering.

5. ANALYSE – DEL 1.

Dette kapitel fungerer som den mere deskriptive del af analysen. Her vil informanternes baggrund som campister generelt blive skitseret, med det formål at tydeliggøre, hvad der har ligget til grund for, at informanterne startede som fastliggere.

Den bagvedliggende grund til at starte som fastligger

Camping som valg af ferieform

Alle informanterne har en lang baggrund indenfor camping og har alle et godt kendskab til, hvad det vil sige at indfinde sig på en campingplads. Hvorvidt informanterne har belæg for at udtale sig om campinglivet og fastliggerkulturen kan der således ikke sættes spørgsmålstejn ved.

Begrundelserne for hvorfor camping som ferieform imidlertid oprindeligt fandt indpas som ferieform, afspejler de konklusioner som Jantzen m.fl.'s undersøgelse kom frem til. Den økonomiske betydning af at føle, at man får 'mere ferie for pengene' end ved mange andre ferieformer har således stor betydning for informanterne, men også at børnene på campingpladser har haft nemt ved at finde legekammerater, hvormed børnenes fornemmelse af at kede sig under ferien er blevet minimeret, har haft betydning. Dette lægger flere af parrene vægt på i deres forklaring af, hvorfor de valgte at tilbringe deres sommerferier på campingpladser.

Det tredje aspekt som Jantzen m.fl. opstiller som liggende til grund for valget af camping som ferieform, nemlig den manglende tilstedeværelse af behovet for selvscenesættelse, vil jeg behandle separat i et senere afsnit i analysens anden del.

Isaksens udtalelse om campingvognens praktiske anvendelighed understøttes imidlertid også i denne undersøgelse. Som en informant udtaler om det at udskifte teltet med campingvognen:

"Jamen det var jo nemmere. Man skulle jo pakke ud og pakke ind i den anden (...) Altså i en campingvogn, der har man jo... Der er tingene på plads, så det er lidt nemmere at arbejde med og køre ud i en weekend og bare slå et fortelt op, og så er det andet på plads, hvor man ikke skal pakke ud af kufferter og kasser og hvad ved jeg" (Jens:1).

Betydningen af blot at skulle udføre et minimalt stykke arbejde for at få 'ferieboligens' praktiske foranstaltninger stablet på benene, taltaler informanterne. Det er med campingvognen ikke nødvendigt at

spilde værdifuldt tid på at skulle pakke tøj, køkkenting, toileting etc. ned inden afrejse og pakke det ud ved ankomsten til campingpladsen, for blot at gentage dette i forbindelse med hjemturen. Uanset om campingvognen står fast på en campingplads eller flyttes rund mellem forskellige campingpladser og boligen, giver informanterne udtryk for, at campingvognen har sit eget tilbehør i form af eksempelvis borde, stole, dyner og puder, sengetøj, service og til dels også ekstra tøj, som altid forefindes i selve campingvognen. Pakkeprocessen i forbindelse med en ferietur minimeres således betydeligt, i forhold til et telt eller en lejet hytte på en campingplads, hvor alt dette skal pakkes separat.

Campingvognenes praktiske anvendelsesmulighed udgør et stor del af grundlaget for at blive fastligger. Informanterne udtrykker således, at camping som ferieform både er nemmere og mere tilgængeligt med campingvognen. Den egentlige begrundelse for, hvorfor de enkelte par valgte at prøve at lade deres campingvogn stå fast, er imidlertid meget individuel.

Beslutningen om at blive fastligger

Flere af informanterne nævner, at de til tider tog ud med campingvognen i weekenderne, inden de blev fastliggere. På disse korte ferieture tog transport af campingvogn samt opstilling og nedpakning af campingvogn og fortelt dog meget tid, og da de (grundet campingpladsernes regler) skulle være ude af pladsen inden kl. 12 om søndagen, blev der ikke meget tid til overs til at slappe af. Dette faktum har således påvirket flere af informanterne i deres valg om at forsøge sig som fastliggere.

Lena og Jens valgte at blive vinterfastliggere, da de gerne ville strække campingsæsonen. Beslutningen om at blive helårsfastliggere bunder imidlertid i en nødvendighed snarere end i et egentlig valg. Deres campingvogn vejer så meget, at det er nødvendigt med et trailerkørekort for at måtte køre med den, hvilket han er den eneste af de to, der har. For to år siden fik han imidlertid konstateret Parkinsons, og de motoriske konsekvenser heraf gjorde, at han ikke længere følte det forsvarligt at køre med et stort vogntog. I stedet for at opgive camping, valgte de derfor at blive helårsfastliggere, i den hensigt at "*få det bedst mulige ud af en campingvogn*", som han selv udtrykker det (Jens:17).

Jane og Kim valgte at starte ud som forårsfastliggere, og rejse rundt med campingvognen i sommerferien. At de i de sidste to år har ligget fast både forår-, sommer- og efterårssæsonen, skyldes, at de ikke har haft lyst til at rejse rundt, men bare gerne har villet nyde så meget tid som muligt i deres campingvogn.

Anna og Ole er de eneste, der ikke ferierede i en campingvogn, inden de besluttede at blive fastliggere. Derimod havde de to par af bekendte, som sammen lå som fastliggere i Vejres, og som gerne ville have

dette par derud også. Med en forhåbning om, at Annas mor af og til ville benytte campingvognen i hverdage, lod de sig overtale til at låne moderens campingvogn og opstille den i Vejers, hvor de har ligger som fastliggere siden. Moderen har imidlertid aldrig siden benyttet campingvognen, så de har den som deres egen.

Kirsten og Anders havde hørt gode beretninger om at være fastliggere, og valgte derfor at investere i en campingvogn med det primære formål at ligge den fast. Efter at have købt en campingvogn opdagede parret imidlertid, at den var for tung at køre med, og de valgte derfor udelukkende at være fastliggere.

For Dorte og Finn var det muligheden for at tilbringe mere tid sammen med hendes familie, der var den afgørende faktor for at blive fastliggere. Hendes forældre lå som fastliggere i Virksund, så de var ikke ubekendte med konceptet. Da faderen fik konstateret kræft, valgte hele hendes familie at tilbringe pinsen sammen på en campingplads i Stistrup. Efter denne ferie foreslog faderen, at de alle sammen lagde sig fast i Stistrup, for på den måde at kunne tilbringe mere tid sammen, nu hvor han var syg. Året efter døde faderen, men der havde de alle taget fastliggerlivsstilen til sig, og de er derfor fortsat som fastliggere sammen med hendes mor, søster og dennes familie.

Ovenstående illustrerer hvor forskellige baggrunde de enkelte par har for at starte som fastliggere. For nogen var det andres positive omtale, der gjorde udslaget, for nogen var det muligheden for at dyrke fællesskabet, og for andre var det muligheden for at strække campingsæsonen lidt længere, dog kombineret med sygdom for et enkelt af parrene.

Der synes dog ikke at eksistere en egentlig fællesnævner for, hvorfor disse mennesker har valgt at forsøge sig som fastliggere, da denne synes at være forholdsvis individuel. Alligevel skinner muligheden for at dyrke sociale forhold samt muligheden for at strække ferien, og dermed friheden, over en længere periode end normalt, igennem. Disse emner vil jeg vende tilbage til i analysens anden del.

Afrunding

Som afslutning på denne første del af analysen kan det siges om undersøgelsens informanter, at de alle tilhører hvad man kan kalde den danske middelklasse, og alle havde de en eller anden form for kendskab til det at campere, inden de besluttede sig for at blive fastliggere. Dette livsstilsvalg er således ikke opstået på baggrund af en pludselig indskydelse, men synes snarere at skulle opfattes som et resultat af det identitetsmæssige refleksive projekt, som individet ifølge Giddens er underlagt. Valget om at blive fastligger har for alle informanterne været en velovervejet beslutning, og hos alle par har der været en

indforståelse om, at denne livsstil ville kunne fralægges igen, ifald den ikke levede op til forventningerne.

Selvom alle parrene har børn, har kun et enkelt par hjemmeboende børn, som tager med i campingvognen, men disse er begge i slutningen af teenageårene. Kendetegnende for informanterne er således også, at de på nuværende tidspunkt ikke behøver indrette deres liv efter at give deres børn faste rutiner, i form af faste spisetider og faste sengetider, som det ofte er tilfældet med små børn, og heller ikke på andre måder behøver bruge størstedelen af deres tid på at fokusere på børnene frem for på dem selv, eftersom børnene er så store, at de uden problemer kan tage vare på sig selv. Alle parrene har således mulighed for at være selvcentrerede og sætte deres egne behov og lyster over alt andet, uden at behøve at tage hensyn til andre end dem selv. Dette kan tænkes at spille ind i forhold til, hvorfor informanterne vælger at være fastligere, idet der eksempelvis må forventes at være mere arbejde i at campere med små børn end med store eller ingen børn, eksempelvis i forhold til at små børn som oftest har svært ved at underholde sig selv i lange perioder af gangen.

At informanterne alle tilhører den såkaldte middelklasse understreger, at den økonomiske rådighed ikke er ubetinget. At "pengene ikke hænger på træerne" for nogle af informanterne har også betydning for, hvorfor camping som ferieform har vundet indpas i parrenes liv, og har også indflydelse på, hvorfor ingen af parrene har investeret i et sommerhus frem for i en campingvogn. Sidstnævnte vil jeg uddybe nærmere i analysens anden del.

Afslutningsvis skal det kort pointeres, at flere af informanterne gerne supplerer deres ferieture i campingvognen med andre former for rejser. Hvorvidt der er tale om ture i et lejet sommerhus, charterferier eller oplevelsesferier, varierer både fastliggerne imellem og fra ferie til ferie. Jantzen m.fl.'s tilsyneladende skabels opdeling mellem personer der søger henholdsvis oplevelsesrige og oplevelsesfattige ferier, stemmer således ikke overens med ferieformerne for denne undersøgelses informanter. Som en informant udtrykker det: *"Altså vi kan jo godt gøre noget andet, selvom vi har det her til at stå"* (Jane:23). Flere af fastliggerne ynder med andre ord at supplere campingferien med de såkaldte oplevelsesrige rejser, og at definere fastligere som værende individer der udelukkende opsøger oplevelsesfattige ferier, vil dermed være en vildledelse.

6. ANALYSE – DEL 2

Denne del af analysen vil tage udgangspunkt i de i kapitel 2 opstillede undersøgelsesområder i forsøget på at nuancere nogle forskellige aspekter af, hvad det vil sige at være fastligger, og hvilken betydning disse forskellige aspekter har for informanternes valg om at vedblive at være fastliggere.

Hvorfor campingvogn frem for sommerhus?

Det første af de i kapitel 2 opstillede emneområder omhandler som sagt valget af en campingvogn frem for et sommerhus. I denne del af analysen vil jeg derfor beskæftige mig med dette emne.

Ligheder mellem sommerhus og campingvogn

Inden jeg vil gå nærmere ind i, hvad der adskiller campingvognene fra sommerhuset, vil jeg se på nogle af de ligheder, som der er mellem at opholde sig i sommerhuset og den fastlagte campingvogn. I en empirisk undersøgelse har antropologen Mark Vacher og seniorforsker Hans Skifter Andersen (Andersen & Vacher, 2009) blandt andet beskæftiget sig med, hvad danskerne opnår ved at have et sommerhus, og de kommer frem til tre vigtige begrundelser for, at danskerne har sommerhus:

- For at komme tæt på naturen
- For at være sammen med familie og venner
- For at slappe af og komme væk fra hverdagen

Disse tre begrundelser er imidlertid også temaer, som alle er kommet frem i denne undersøgelses empiriske materiale, og det synes derfor oplagt at beskæftige sig med en sammenligning mellem sommerhuset og campingvognen indenfor rammerne af disse emner.

At komme tæt på naturen

Ifølge Andersen & Vacher er den tredje vigtigste begrundelse for at have et sommerhus muligheden for at komme væk fra byerne og ud i landlige omgivelser (Andersen & Vacher, 2009:6). Hermed ikke sagt at alle personer der besidder et sommerhus kommer fra en lejlighed i byen – disse personer godt kan være

haveejere og/eller have primærbolig i nærheden af skov og strand. At komme tæt på naturen henviser i denne sammenhæng til at opsøge og opleve naturen som natur, og ikke blot tænke den som noget der omgiver den primære bolig. Dette gøres ved at udnytte naturen til eksempelvis gåture eller badning, hvor der er mulighed for både at se, lugte og føle naturen på tættest hold.

Følelsen af at komme tæt på naturen er dog ikke kun sommerhusejerne forundt. Det gælder ligeledes for fastliggerne, og måske endda i højere grad end sommerhusejerne, eftersom campingvogn og fortelt ikke har den samme form for afskærmning mod naturen som sommerhuset. Forholdene i campingvognen, og i særdeleshed forteltet, er mere afhængige af vejrforholdene end de fleste sommerhuse, hvorfor 'naturen' hele tiden føles tæt på. Vejrets foranderlighed opleves med andre ord meget intenst i en campingvogn, idet 'boligen' her er mere påvirkelig overfor vejrets omskiftelighed. Selvom alle fastliggerne i denne undersøgelse har fast gulv i forteltet, hvilket naturligvis gør en forskel i forhold til luftfugtigheden, kommer man ikke uden om, at selve forteltet blot består af en teltdug, der ikke yder nogen fuldstændig isolering. Samtidig opleves vinden også mere markant i et telt end i et sommerhus med faste vægge.

Selvom alle informanterne i denne undersøgelse har postregisteradresse i et parcelhus med dertilhørende have, tilkendegiver de alle, at forholdet til naturen ændres i det øjeblik de indfinder sig i campingvognen. På campingpladsen synes tæthedsforholdet til naturen også yderligere forstærket af, at campisterne som oftest er nødt til at bevæge sig udenfor, for at udføre helt almindelige gøremål som at komme på toilettet, i bad, lave mad eller vaske op. Fastliggerne befinder sig således meget udenfor eller "næsten udenfor" ved at opholde sig i forteltet, hvilket synes at minimere afstanden mellem 'inde' og 'ude'.

Det er dog ikke kun på denne baggrund, at naturen synes at komme tættere på. Når fastliggerne indfinder sig på campingpladsen synes de også at ændre deres tilgang til naturen. De lægger mere mærke til den og tager den mere til sig. De enkelte årstider og deres skiften opleves mere intenst, netop fordi de påvirker hverdagen så meget. Som forårsfastliggeren Anna udtrykker det:

"Vi føler, vi får meget, meget mere ud af forår og sommer, end vi ellers ville gøre. Altså når vi når til sommerferien, så er det lige som om: "Nå ja, det er sommer nu. Jamen det har det da været længe". Altså vi har jo suget den til os i lang tid, fordi vi... Jamen som sagt, vi er ude og gå en 2-3 gange de to dage, vi er derude, hver dag. Så vi lever med foråret, hele foråret kan man sige" (Anna:8).

Som fastligger lever man altså så at sige ikke blot med årstiderne, man oplever dem på en mere intens måde, og forlængerne dem, idet man hele tiden er i tæt kontakt med naturen og mere eller mindre ubevidst følger med i dens forandringer. Alle nævner imidlertid også, at de generelt går flere eller cykler

flere ture end i primærboligen, hvilket også medvirker til at øge opmærksomheden på naturen og dennes forandringer. Tætheden til naturen bliver også gerne sat i relation til oplevelsen af vilde dyr, såsom krondyr, der observeres på de jævnlige gå- eller cykelture, hvilket adskiller disse ture fra turene omkring primærboligen.

Forårs- og sommerperioden beskrives generelt som værende de mest tiltrækkende perioder at indfinde sig på campingpladsen i. Alle fastligerne beskriver især disse årstider som værende helt særlige at camperie i, fordi de netop får mulighed for at opleve "livet" vende tilbage. Et andet aspekt er imidlertid, at både campingpladser og sommerhusområder ofte ligger forholdsvis afsides, det vil sige i god afstand fra byer og stærkt trafikerede veje. Dette påvirker naturligvis også fornemmelse af at være tæt på naturen, idet de menneskeligt generede lyde, såsom biler, dermed minimeres i disse områder, hvilket giver fuglenes sang mulighed for at trænge igennem stilheden som noget af det eneste. Fælles for sommerhusejerne og fastligerne er endvidere, at begge parter søger mod områder nær vand i form af enten havet eller en fjord, hvilket ifølge fastligerne også medvirker til at øge følelsen af at være tæt på naturen på en anderledes måde end ved primærboligen, da ingen af informanterne har bopæl i nærheden af vandet.

At være sammen med familie og venner

Den næst vigtigste grund til at have et sommerhus er ifølge Andersen & Vacher socialt samvær (Andersen & Vacher, 2009:6). Et af sommerhusets primære funktioner er således at danne rammen om samvær med familie og venner, hvilket ofte også kommer til udtryk i husets indretning. I modsætning til de fleste primærboliger er mange sommerhuse nemlig indrettet med ekstra værelser, som er tiltænkt personer, der ikke er en del af husstanden til hverdag (Andersen & Vacher, 2009:24). Andersen & Vacher forklarer dette med, at man i sommerhuset kan samles på en mere uforpligtende måde, med mennesker man holder af, end i primærboligen. Her behøver man ikke den samme form for planlægning af et besøg, som man gør i primærboligen, og på den måde kan sommerhuset opfattes som en særlig lokalitet for fællesskab.

At det sociale samvær får en mere uforpligtende og afslappet karakter er også noget, som fastligerne oplever. Omgivelserne påvirker således de sociale relationer i en for fastligerne positiv retning, der minsker stress og fastlagte tidsintervaller. Et eksempel herpå kan findes hos Kirsten og Anders:

"Vi er med i Y's Men⁴, ikke også, og der har vi været derude [på campingpladsen] nogen gange, også i onsdags, til møde. Og så holder vi et langt møde, så kom de kl. 10 og så tog de af sted kl. 7 om aftenen. Det plejer vi jo ikke at gøre, men altså... Normalt der holder vi jo bare et møde og får en kop kaffe og sådan noget, men derude der starter vi med noget kaffe kl. 10, og er færdige med mødet ved 2-tiden. Nej det var torsdag, var det ikke? Der var prinsedåb... (...) Så skulle vi jo se det, havde vi bestemt, sammen med alle de her Y's Men. Vi var 10 derude. Og det skulle vi jo se. Og vi fik dåbskage, og så sluttede vi af med suppe om aftenen, inden de skulle hjem. (...) Altså det bliver jo på en lidt anden måde ikke også. Og det ville det jo ikke have været... hvis det havde været her, så ville vi sige "okay, kom til mødet og så...". Det tager en 2-3 timer for en kop kaffe ikke" (Kirsten:15).

Her berettes om, hvordan et månedligt klubmøde af normalt to til tre timers varighed kan omformes til en hyggelig sammenkomst, der strækker sig over en hel dag, blot ved at ændre lokationen til campingvognen. Den afslappende ferieatmosfære, som omgiver campingvognen og campingpladsen, smitter således af på individerne og samværet herimellem, og skaber rammer for en ny form for samvær, som ikke normalt eksisterer. Campingvognen synes med andre ord at skabe et rum, hvor samværet kan dyrkes under afslappede forhold.

Generelt giver informanterne også udtryk for, at venner og familie selv nærer ønsket om at komme på besøg i campingvognen, netop fordi det er så afslappende. Dog er de også af den holdning, at mange besøgende forstyrrer både freden og feriestemningen. Hvis antallet af besøgende er så højt, at der ikke er mulighed for at selv fuldstændig at være herre over, hvad man foretager sig, kommer besøgene snarere til at virke som småirriterende frem for som hyggelige. Modsat sommerhuset giver campingvognen heller ikke de samme overnatningsmuligheder til gæster, da disse generelt ikke er indrettet med separate gæsteværelser. Dermed er der også mere besvær forbundet med at have overnattende gæster, end hvis man blot kunne henvise dem til et separat gæsteværelse med dertilhørende senge.

Den spartanske rumopdeling i campingvognen bevirker ligeledes, at fastliggerne opnår følelsen af hele tiden at indfinde sig i samme rum, hvilket også medvirker til følelsen af at være meget social. Som en informant formulerer det: *"Vi er meget tæt på hinanden, når vi sådan er af sted. Vi sover jo i et rum"* (Dorthe:8). Af dette kan man udlede, at det særligt er soveforholdene der har indflydelse på, hvor social man føler sig: Jo mindre privatliv man har i forbindelse med at sove, jo mere social synes man at være. Om hvad dette så har af betydning, svarer hun: *"Det er da hyggeligt, at være sammen med alle ungerne. Altså alting bliver fælles på en eller anden facon"* (Dorthe:8). Fællesskab synes med andre ord at være lig med hygge, i hvert fald når det gælder den nærmeste familie.

⁴ En bevægelse tilknyttet KFUM og KFUK

At tage i campingvogn for at tilbringe kvalitetstid med den nærmeste familie er således også af betydning for nogle af informanterne, men overordnet set ligger campingvognen ikke op til de store sociale sammenkomster. Den ligger i stedet op til, at man, set i overnatnings øjemed, skal være sammen som par eller som kernefamilie, da indretningen gør, at det er besværligt at være flere overnattende i samme campingvogn. På dette område findes således en klar forskel på sommerhuset og campingvognen.

Flere af informanterne fortæller imidlertid, at de camperer i fællesskab familie eller venner, det vil sige at de ligger fast på samme campingplads. Hvor meget tid de enkelte par tilbringer sammen med disse andre varierer, men fælles for dem alle er dog, at de ikke på forhånd laver aftaler med disse familiemedlemmer/venner om, hvornår de hver især indfinder sig i campingvognene. Da de alle er fastliggere, tager de så vidt muligt ud i deres campingvogne hver weekend og ferie, men hvornår de forskellige ankommer til campingpladsen, og om de ikke har mulighed for at komme derud, er som oftest ikke noget der planlægges vennerne/familiemedlemmerne imellem.

Hvor meget tid der tilbringes sammen afhænger dog af relationerne fastliggerne imellem. Et af de par, der camperer sammen med andre, er Dorte og Finn, der camperer sammen med hendes mor samt søster med familie. De tre campingvogne står, efter alles ønske, ved siden af hinanden, og de tilbringer derfor meget tid sammen, når de er på campingpladsen. For dem er en stor del af det at være fastligger muligheden for at tilbringe tid sammen med familien, hvilket som sagt også var baggrunden for overhovedet at starte som fastliggere. På trods af de manglende aftaler om, hvornår de forskellige familiemedlemmer indfinder sig på campingpladsen, er de der næsten alle sammen hver weekend og ferie, hvilket giver rig mulighed for at dyrke fællesskabet, både ved spisetiderne og i løbet af dagen.

Et andet par der også valgte at blive fastliggere ud fra et socialt perspektiv, er Anna og Ole. De har to vennepar fra tidligere på campingpladsen, men deres campingvogne står et stykke fra hinanden, og det er de godt tilfredse med, da de ønsker et mere nedtonet socialt liv end Dorte og Finn. De går ture sammen med vennerne, og drikker eventuelt eftermiddagskaffe eller spiser aftensmad sammen, men de laver sjældent "ingenting" sammen. Deres sammenkomster foregår som oftest med et formål i sigte, det være sig at gå en tur eller spise, mens resten af tiden bruges separat.

Endelig indeholder denne undersøgelse to par informanter, der ligger fast på Mørkholt Camping. Begge par er medlemmer af den lokale Y's Mens Klub, og begge par har flere bekendte, der ligger fast på denne campingplads. Ingen af de to interviewede par har imidlertid valg netop denne campingplads ud fra et socialt perspektiv. De giver udtryk for, at det at have venner på pladsen er rart, men de ses mere sporadisk med disse end Dorte og Finn gør med deres venner. De er måske sammen et par gange om ugen

i de perioder, hvor begge par har ferie, men det er som oftest blot til en kop kaffe. Gåture og deciderede måltider indgår således ikke i det sociale samvær med vennerne.

Som dette afsnit illustrerer varierer omfanget af det sociale samvær med venner og familie i fastliggernes hverdag som fastliggere. Samtidig adskiller måden at være social på sig også fra sommerhuset. Ifølge Andersen & Vacher er en stor del af sommerhusets force muligheden for socialt samvær med besøgende udefra, og gerne i flere dage af gangen, men for fastliggerne er dette ikke et formål med at have en campingvogn. De sociale reaktioner indgår her primært med personer, der selv ligger på campingpladsen, og som derfor ikke kan karakteriseres som egentlige besøgende. Selvom to af informantparrene giver udtryk for, at det var grundet det sociale, at de blev fastliggere, så synes tanken om at være social med bekendte ikke at have den samme betydning for fastliggerne som for sommerhusejerne. Dermed ikke sagt at fastliggerne ikke ønsker at modtage besøg af venner og anden familie i campingvognen, for dette er ikke tilfældet. Det er imidlertid ønsket om omfanget og længden af disse besøg, der adskiller sig fra sommerhusejernes. Jeg vil vende tilbage til nogle af disse sociale aspekter senere i analysen.

Det skal også nævnes, at parrene generelt altid indfinder sig i campingvognen sammen. Kun for et enkelt par er det af og til tilfældet, at hun, grundet en kortere arbejdsuge end ham, tager alene i campingvognen eller får selskab af en eller flere veninde(r). Fastliggeren er således kun i sjældne tilfælde helt alene i campingvognen, hvilket understreger, at det at være fastligger for informanterne skal opfattes som en social aktivitet.

At slappe af og komme væk fra hverdagen

Som Andersen og Vacher konkluderer, er der ved de to førnævnte begrundelser for at besidde et sommerhus (naturen og socialt samvær) tale om kvaliteter og oplevelser, der trækker sommerhusejerne ud til sommerhusene. Paradoksalt nok er det imidlertid ikke tiltrækning med frastødning, der er den oftest forekommende begrundelse for at eje et sommerhus. Ifølge Andersen og Vacher er det der betyder mest for sommerhusejerne nemlig, at de med sommerhuset skaber en mulighed for at slappe af og komme væk fra dagligdagen (Andersen & Vacher, 2009: 6,26). Dette resultat tyder på, at mange sommerhusejere oplever, at de først rigtigt slipper væk fra dagligdagens forpligtelser, stress og jag, når de forlader primærboligen, og slår sig ned i nogle (andre) omgivelser, hvor det hele fungerer mere uformelt. Sommerhuset bliver dermed et afbræk fra hverdagslivet, hvor friheden til selv at bestemme over tiden er den dominerende faktor.

Dette er endnu et aspekt, som deles med fastliggerne. De nævner således også alle muligheden for at skabe forandring i hverdagen samt at slappe af, som de væsentligste grunde til, at de er fastliggere. Som en kvinde udtrykker det:

”(...) Altså for os er det jo meget med at skabe forandring fra hverdagen. Altså det der med... Det kan nemt komme til at køre i ét derhjemme, altså man gør det samme altid. Her der synes vi, der i mange år har været noget med... Jamen... Vi er så også sådan, at vores have behøver ikke være fuldstændig perfekt, når vi tager hjemmefra. Når bare vi har ryddet op og det er okay derhjemme, så kan vi sagtens køre fredag middag. Og så har vi en weekend, der er anderledes end de andre dage. Og det giver sådan lidt med, at man kan godt gå og glæde sig til, at man skal herud. Så på den måde så tror jeg, det er sådan noget med, at det skaber forandring fra vores hverdag” (Jane:20).

Selvom parret tager på ferietur i campingvognen i så godt som alle weekender, er det alligevel en forandring fra hverdagen at komme derud. Det skaber et afbræk fra dagligdagen og dens tilhørende forpligtelser, og tilvejebringer ikke blot en mulighed men ligeledes en undskyldning for at slippe det hele og bare nyde tilværelsen, uden at skulle foretage sig en masse praktiske ting. Som en anden informant udtrykker det:

”(...) det er meget sådan, at vi ikke rigtig laver noget. At vi bare er sammen og spiller. (...)Så det er meget det der med at komme hjemmefra og slippe det hele, og ikke lave alt det praktiske. Fordi vi nok begge to har nogen jobs, der godt kan hive lidt tænder ud ind imellem. Så er det bare at give slip på det hele. Stå op når man har lyst og sidde og drikke morgenkaffe i flere timer. Og spise når man er sulten” (Dorthe:2)

At et skift i omgivelserne er en betydelig faktor i forhold til at opleve denne forandring, er noget alle informanterne lægger vægt på. I primærboligen er der altid praktiske ting at gøre, og selvom man beslutter at holde fri, er det svært at lave ”ingenting”, da bevidstheden om, at man skulle eller burde lave noget, hele tiden er til stede. Som en informant svarer på spørgsmålet om, hvad det særlige ved at campere er:

”Det er den der frihed. Når du kommer herud, så er der ingenting du skal. F.eks. hjemme... Selvom vi bestemmer en weekend, jamen vi vil bare ingenting lave, og så sætter sig ud på terrassen... Det varer jo ikke længe, så kommer man i tanke om: Ej nu kunne man også lige stryge de der skjorter eller... bilen skulle måske lige vaskes og haven den kunne også lige... Og så går man i gang med et eller andet. Herude, der kan vi sidde en hel dag og læse i en bog, hvis vi synes, vi har lyst til det... Og gøre ingenting. Og det er vi gode til... at lave ingenting” (Jane:7).

Så længe muligheden for at foretage sig noget er til stede, vil den dårlige samvittighed over ikke at foretage dette hele tiden indfinde sig hos individet, indtil det gennemføres. Da alle informanterne imidlertid har både job og primærbolig i et paracelhus med tilhørende have og bil, synes der altid at være noget at foretage sig, hvilket gør det meget svært at give sig selv lov til at slappe fuldstændig af. På campingpladsen forsvinder alle disse gøremål imidlertid. Både vasketøjet og strygetøjet efterlades derhjemme, der er ingen have der skal luges og intet træværk der skal males, og det er ikke muligt at

vaske bilen eller rydde op i garagen. Den dårlige samvittighed efterlades så at sige i primærboligen, hvilket giver mulighed for at den totale afslapning kan indfinde sig hos individet. Som Jane også påpeger: *"Når man kommer herud, jamen så er der ingenting at lave, så... så er det ligesom tilladt og... bare være her"* (Jane:1). At hun bruger formuleringen "tilladt" giver endvidere indtryk af, at hun ikke finder det acceptabelt at lave "ingenting", når hun befinder sig i primærboligen. Om dette skyldes et samfundsmæssigt eller et personligt pres, er ikke muligt at konkludere, men det understreger ikke desto mindre tydeligt tesen om, at individet først rigtigt slipper væk fra dagligdagen og dennes forpligtelser, når primærboligen erstattes med nogle mere afslappende og uformelle omgivelser.

Ideen om at komme væk fra hverdagen og have mulighed for blot at slappe af, kan overordnet beskrives som længslen om frihed. I Jantzen m.fl.'s undersøgelse kan aspekterne for, hvorfor danskerne vælger camping som ferieform ligeledes samles under dette tema, og drømmen om friheden synes således at være den altoverskyggende begrundelse for, hvorfor individet tager på campingtur eller i sommerhus. Disse steder er udenfor rækkevidde af de ydre strukturs stramme bånd, og tilbyder i stedet friheden til at slappe af, til at komme tæt på naturen, til socialt samvær på en mindre reglret måde, til selv at være herre over tiden, og ikke mindst friheden til at leve på en mere primitiv måde end i primærboligen. Samtidig giver dét at have et sommerhus eller en fastliggende campingvogn også friheden til at opsøge denne frihed, når som helt individet ønsker det, hvilket også påvirker hverdagen generelt:

Ole: (...) Altså det gør, at vi kommer ud og får stresset af og slappet af og får, hvad skal man sige, får gjort noget ved det, det der med også at nyde det. Altså efterhånden, så tiden den løber og løber og løber ikke også. Lige pludselig så fik man børn og så blinkede man to gange med øjnene, så flyttede de hjemmefra. Så jo, man skal... Man er nødt til at... Det er nok vores måde at gøre noget for at prøve at nyde, og gøre lidt mere ud af at... tage fri i weekenden (...). Men jeg tror lidt, man mere får gjort alvor af det, når campingvognen står derude

Interviewer: Så det er en form for forpligtelse selvom der ikke er noget forpligtende ved den?

Ole: Ja det kan du godt sige. Den måde kan man faktisk godt se det på. Man forpligter sig lidt overfor sig selv, at nu skal du også lige til at komme af sted, og så nyde det, i stedet for bare at tage på arbejde i weekenden, fordi nu er der lige travlt. Der er altid noget at lave (17)

Med sommerhuset eller den fastlagte campingvogn kommer således en tilsyneladende enestående mulighed for midlertidigt at løsrive sig fra hverdagens normer og strukturelle tvang, og opnå friheden til at finde ind i sig selv. Man forpligter sig selv til at huske både at opleve og nyde livet mens det sker, og dermed til at gøre ting, som virkelig betyder noget for den enkelte ferierende. Som en af informanterne også formulerer formålet med at være fastligger: *"(...) det er faktisk at lave så lidt som muligt, og samtidig have det rigtig godt"* (Dorthe:13). Det handler med andre ord om at dyrke frihedens rum.

Forskelle mellem sommerhus og campingvogn

Som ovenstående viser kan de væsentligste begrundelser for, hvorfor danskerne har et sommerhus, genfindes i fastliggerens begrundelser for at være fastligger. Som forventet er der dog også store forskelle mellem disse to måde at feriere på, hvilket jeg vil koncentrere mig om i det efterfølgende.

Den økonomiske faktor

Det første af de af kapitel 2 udsprungne emneområde er spørgsmålet om, hvorfor informanterne har valgt campingvognen over sommerhuset i forbindelse med deres ferieture. Som en væsentlig faktor i denne sammenhæng er selvfølgelig, som Jantzen m.fl. også kommer frem til, økonomien. Alle informanterne understreger således den økonomiske forskel der ligger i købet af et sommerhus og købet af en campingvogn, som værende en af de afgørende elementer for, at de ikke har investeret i et sommerhus. Ingen af dem ønsker/har mulighed for at investere det merbeløb, som udskrivningen til et sommerhus udgør. Anna giver endda udtryk for, at selvom hun pludseligt skulle komme til penge, så ville en meget dyr campingvogn på ingen måde være noget, hun ville investere i, fordi hun så ville føle sig tvunget til at bruge al sin ferie og fritid i campingvognen. Hun ville ikke kunne retfærdiggøre over for sig selv, at tage på nogen som helt anden form for ferie, da hun i så tilfælde ville få dårlig samvittighed over, ikke at få optimalt udbytte af sin dyre investering. Dette ville således resultere i en indskærbelse af hendes personlige frihed til selv at vælge, hvad hun ønsker at bruge sin tid på. Selvom hun selv vælger at bruge næsten samtlige fridage og ferier i campingvognen, er hun bekymret for, at en viden om, at det var en dyr investering, ville påvirke hendes måde at tænke om campingvognen på, så det ikke længere ville være et spørgsmål om lyst til at tage derud, men snarere blive et spørgsmål om pligt til at få optimal udbytte af sine penge. Denne måde at betragte den økonomiske faktor på kan også tænkes at kunne overføres på sommerhuset, hvor den økonomiske udskrivning unægtelig er større end ved en campingvogn, og hvor den selvbildte forpligtelse overfor at opnå optimal udnyttelse af sin investering derfor også kan forventes at være til stede. Dette aspekt beskæftiger Andersen og Vacher sig imidlertid ikke med, så hvorvidt dette er tilfældet er ikke muligt at konkludere.

I samme ombæring nævner kvinden imidlertid også, at eftersom parret ikke har for vane at investere i dyre ting til hverken sig selv eller huset, ville en dyr campingvogn komme til at fremstå som et upassende element i parrets liv:

”Det er jo ikke den måde vi lever på, så det ville også være helt forkert, hvis der stod en campingvogn til 200.000 herude. Det ville virke mærkeligt” (Anna:23).

En dyr campingvogn ville med andre ord heller ikke passe ind i parrets livsstil, da den ville skabe kontrovers i hendes/parrets selvforståelse og selvfortælling, som Giddens ville udtrykke det. Hvor mange penge et menneske vælger at investere i enten en campingvogn eller et sommerhus synes således ikke blot at afspejle den økonomiske formåen, men også den livsstil, som det pågældende individ fører. Fastliggerlivsstilen synes generelt heller ikke at være orienteret mod besiddelsen af dyre artefakter, men dette vil jeg vende tilbage til i afsnittet omhandlende selvscenesættelse.

Til spørgsmålet om hvorvidt informanterne på noget tidspunkt har overvejet at købe et sommerhus, er der et enkelt par der svarer ja, men denne overvejelse er sat i baggrunden efter at de er blevet fastliggere. Igen er det økonomien der spiller ind, men derudover er det også det merarbejde, som et sommerhus forventes at medføre i forbindelse med vedligehold af såvel huset som grunden hvorpå det ligger. Dette vil jeg også vende tilbage til.

Overordnet skal det dog påpeges, at selvom den økonomiske faktor spiller en vigtig rolle for valget om at købe et sommerhus eller en campingvogn, så er det ud fra den pågældende undersøgelse ikke muligt at konkludere, at fastliggere generelt har et lavere økonomisk rådighedsbeløb end sommerhusejere. Umiddelbart synes dette dog ikke at være tilfældet, og som den videre analyse vil vise, findes der mange andre årsager til, hvorfor fastliggerne har valgt campingvognene over sommerhuset.

Forpligtelser og vedligehold

En anden forskel på at besidde et sommerhus og en campingvogn er ifølge fastliggerne den forpligtelse til vedligehold, som følger med et sommerhus:

”(...) for mig har det også noget med vedligehold at gøre. Altså jeg ville simpelthen ikke gide at have to huse og en have at skulle holde på. Eller to huse og to haver, hvis man var uheldig at ramme ind i et sommerhusområde, hvor de forlanger at man skal holde haven som en villahave (...) Men hvis ikke der var det, så stadigvæk ville der være noget vedligehold ved huset. Det kommer du jo aldrig ud over. Og det ville jeg ikke gide, at skulle bruge hver eneste weekend på. Og også at have den forpligtelse hvilende over mig: Nu *skal* jeg op til det sommerhus, fordi jeg *skal* nå at male de vinduer, jeg *skal* nå at imprægnere det træ eller...” (Anna:22)

Som det fremgår af ovenstående udsagn, så er den blotte tanke om at skulle arbejde i sine fridage nok til at forhindre fastliggerne i at købe et sommerhus. Samtidig ville dette arbejde medføre en genindførelse af nogle af de individuelle forpligtelser, som fastliggerne netop tager ud i campingvognen for at komme væk fra. På den måde forventes friheden ikke at kunne indfinde sig i individet, og ferieturen ville i så fald miste en stor del af sin virkning.

Ifølge Andersen og Vachers undersøgelse spiller sommerhusets medfølgende pligter en mindre rolle for sommerhusejerne. For nogen er det tværtimod en attraktion ved sommerhuset, at der er mulighed for at udfolde sig med pasning af såvel hus som have (Andersen & Vacher, 2009:6). På dette område synes sommerhusejerne og fastliggerne altså at adskille sig fra hinanden. Som følgende interviewuddrag viser, så synes denne form for arbejde kun tiltalende for fastliggerne, hvis det ikke allerede indgår som en del af de daglige forpligtelser:

Finn: (...) der er en masse vedligehold. Der er også en have, der skal slås, græs der skal slås, og træværk der skal vedligeholdes. Så er det ikke afslappende. Jeg ved godt, det kan være afslappende at arbejde, men det er overhovedet ikke det samme. Selvfølgelig ville det være dejligt og mere nemt, at have et sommerhus, men nej...

Dorthe: Indtil videre synes jeg ikke... Altså så skal man i hvert fald gå ind og sige, at så skal vi ikke bo i et hus, så skal vi have en lejlighed og så et sommerhus (...) hvor man så tænker anderledes. Det kan også godt være om nogen år, når vi er helt alene. Når vi mimrer, så kan det godt være, vi hellere vil have huset frem for campingvognen (...) Men to huse at skulle holde og vedligeholde, det... Jeg synes vi har nok med et (6).

I det tilfælde at arbejdet med at vedligeholde sommerhuset og dets udendørsarealer ikke minder om det arbejde, der skal udføres på primærboligen, vil det være acceptabelt at udføre dette arbejde. Så vil det ikke længere føles som en forpligtelse men snarere som en udførelse af interessepunkter. I det øjeblik arbejdet imidlertid minder om de forpligtelser, man også har omkring primærboligen, tages der afstand fra det, netop fordi det så bliver til forpligtelser, og ikke arbejde udført på baggrund af lyst og interesse. For fastliggerne synes fænomenet frihed med andre ord at være blevet synonymt med frihed fra arbejdsopgaver.

Selvfølgelig er der også vedligehold ved en campingvogn, men dette begrænser sig primært til en afvaskning et par gange om året. Derudover skal flere af fastliggerne selv holde græsset på den pågældende enhedsplads, men dette område er dog særdeles begrænset, sammenlignet med en gennemsnitlig parcelhushave. Fastliggerne undgår således ikke helt at skulle arbejde i forbindelse med deres campingvogn. Dette vil jeg vende tilbage til senere.

Mobilitet

En tredje væsentlig grund til, at ingen af fastliggerne på nuværende tidspunkt overvejer at købe et sommerhus, er muligheden for mobilitet. Hvor sommerhusejeren kun har mulighed for at skifte geografisk placering ved at udskifte sommerhuset, behøver fastliggeren blot flytte sin campingvogn til en anden campingplads. Som nævnt i kapitel 1 er campingvognens største force, at den er mobil – en slags sommerhus på hjul, som det også er muligt at udlede af Isaksen omtale af den. At fastliggerne vælger at

immobilisere deres campingvogn synes således at stride imod hele grundideen bag campingvognens eksistens, men dette er imidlertid en forkert opfattelse at have. For fastliggerne skal det at have en campingvogn stående fast på en bestemt campingplads nemlig ikke opfattes som en permanent immobilisering af campingvognen. De opfatter således stadig campingvognen som et mobilt værktøj, eller i hvert fald som et værktøj, der giver mulighed for mobilitet, hvis intentionen om at være mobil indfinder sig hos fastliggeren:

Ole: Mit syn på sommerhuse er nok bare sådan mere praktisk. Jeg synes, man er meget bundet af et sommerhus. Altså det ligger jo der, hvor det ligger, og... ja... Nej det tiltaler ikke mig så meget

Interviewer: Men det der med at være bundet af et sommerhus, fordi det ligger hvor det ligger... Som fastliggerne der ligger jeres campingvogn jo også fast

Ole: Ja det gør den jo, men det er kun for de 3 måneder

Interviewer: Så det er hele tiden det at have i baghovedet, at "jeg har mulighed for at flytte, hvis jeg vil"

Ole: Ja det tror jeg faktisk, at det betyder lidt for mig, ja. At hvis nu til næste år, vi har lyst til at have den til at ligge på Fyn, jamen så kunne vi jo bare gøre det. Det er straks lidt mere besværligt, hvis man skal til at sælge sommerhuset og så købe et (21-22).

Som ovenstående interviewpassage illustrerer, er bevidstheden om at campingvognen grundlæggende er mobil af stor betydning for fastliggerne. Selvom mobiliteten ikke udnyttes, og campingvognen dybest set fungerer som et sommerhus for fastliggerne, så er bevidstheden om, at man ikke er tvunget til at være det samme sted hele tiden af stor betydning for fastliggerne. Dette er således en betydelig forskel mellem sommerhuset og campingvognen i fastliggerens optik. Flere af parrene har også ligget fast på andre campingpladser tidligere, og muligheden for i bogstaveligste forstand at rykke teltpælene op og flytte til en ny campingplads, er altså en kærtkommen og betydningsfuld tanke for fastliggerne at have i baghovedet, uanset om de benytter sig af den eller ej.

Stedets betydning

Et aspekt der til dels kan afledes af tanken om mobilitet, og som også bør nævnes i forbindelse med at sætte sommerhuset overfor den fastlagte campingvogn, er betydningen af den geografiske lokalitet hvor ferieturen afholdes. Moderniteten har medført, at sociale relationer og geografiske rum i stigende grad er blevet adskilt (Giddens, 2008:28), og resultatet heraf er blandt andet, at individets tilknytning til en specifik lokalitet i dag nærmest betragtes som en rest fra en uciviliseret fortid. Mennesket i den moderne og civiliserede verden er med andre ord blevet begrebsliggjort som et geografisk løsrevet individ (Jørgensen, 2008:10). Det er imidlertid oplagt at tro, at der eksisterer en form for stedligt tilknytnings-

forhold til en bestemt geografisk lokalitet, som medvirker til, at fastliggerne netop bliver fastligere. Ifølge Andersen og Vacher er dette tilfældet for en stor del af sommerhusejerne (Andersen & Vacher, 2009:7). Mange sommerhusejere har således tilknytning til det område, deres sommerhus ligger i, ofte i form af barndoms minder, og forfatterne gætter på, at sommerhuset for norges vedkommende kan være købt for at bevare denne tilknytning.

For fastliggerne viser det sig imidlertid, at det ikke er på baggrund af et specifikt stedligt tilhørsforhold, at de enkelte campingpladser udvælges. Ingen af de i undersøgelsen medvirkende fastligere tilkendegiver således, at de havde et særligt forhold til den pågældende campingplads eller det pågældende område, som gjorde at de valgte at opstille deres campingvogn lige netop der. Det der har størst betydning for udvælgelsen er derimod afstanden til primærboligen. Alle fastliggerne lægger således stor vægt på, at campingvognen er placeret indenfor en "rimelig" køreafstand, således at det ikke synes uoverskueligt at transportere sig selv mellem campingpladsen og primærboligen. Hvad der udgør en rimelig køreafstand varierer dog fastliggerne imellem. Lena og Jens har eksempelvis omkring en time og 50 minutters kørsel mellem campingpladsen i Kollund og primærboligen, hvilket ikke synes at være problematisk for dem, men for de øvrige fastligere ville dette være for meget tid at bruge på transport. Jane og Kim ønsker at holde sig indenfor en times kørsel, da det synes at være deres grænse for, hvor meget planlægning der skal laves forud for turen. Tager transporttiden under en time, behøver der ikke meget forhåndsplanlægning til, og turen kan foretages mere spontant, modsat hvis transporttiden var over en time, hvor den i så fald skulle planlægges, eksempelvis i forhold til spisetider. Den manglende mulighed for spontanitet ville få som konsekvens, at campingvognen ikke ville blive benyttet ret meget, sandsynligvis fordi den følelse af frihed som er forbundet med ferieturen, ville blive indrammet i planlægningens faste rammer, og dermed mindske frihedsfølelsen generelt. Selvom de har ligget på flere forskellige campingpladser gennem årene, har de således altid forsøgt at holde sig indenfor denne tidsramme.

Anderledes er det med Dorte og Finn. De lå tidligere som fastligere i Stistrup, der ligger omkring en times kørsel fra deres primærbolig, men for dem var denne afstand for stor, eftersom de camperede med teenagere, der også ønskede at tilbringe tid med deres venner i weekender og ferier. Forældrene måtte derfor køre frem og tilbage mellem primærboligen og campingvognen for at hente og bringe deres børn, hvilket fratog dem meget tid i campingvognen. De valgte derfor at flytte deres campingvogn tættere på primærboligen, således at de nu blot har omkring 20 minutters transporttid mellem primærboligen og campingvogn. Indenfor denne transporttid synes de at få optimal udbytte af deres ferieture.

Andersen og Vacher (2009:6) har fundet frem til, at en relativ stor del af de danske sommerhuse ligger i en større afstand fra ejernes primærbolig. To ud af tre ligger således mere end 50 km væk og en tredje-

del mere end 100 km væk. Mange af sommerhusejerne må således også forventes at have omkring en times kørsel til og fra primærboligen, så hvad transporttid angår synes sommerhusejerne ikke at adskille sig fra fastligerne.

Betydningen af lokaliteten for campingpladsen eller sommerhuset kan imidlertid også ses i forhold til stedets artefakter og omkringliggende natur. Alle fastligerne har således valgt campingpladser der ligger ud til vandet. Hvad enten den munder ud til et hav eller en fjord, synes det vigtigt for alle informanterne, at der fra pladsen er mulighed for at komme ned til vandet. Dette må tolkes som en forstærkende faktor i forhold til ønsket om følelsen af at være tæt på naturen.

Med hensyn til campingpladsens artefakter så synes betydningen af disse at variere fastligerne imellem. Flere af informanterne tilkendegiver, at de tidligere har indfundet sig (som fastliger) på campingpladser, hvor bade- og køkkenfaciliteter har været gammeldags og uden isolation af væggene. I dag ligger de dog alle på campingpladser, hvor alle faciliteterne er nyistandsat og tidssvarende, det være sig enten fordi de har skiftet campingplads eller fordi campingpladsen har gennemført en renovering af faciliteterne. Derudover har alle campingpladserne en indkøbsforretning enten direkte tilknyttet campingpladsen eller i kort afstand derfra, og med undtagelse af campingpladsen i Kollund er der også swimmingpool på alle campingpladserne. Alle informanterne er af den overbevisning, at campingpladsens attributter er af minimal betydning for valget af en bestemt campingplads, men ikke desto mindre har de alle valgt at slå sig ned på forholdsvis moderne campingpladser. Særligt synes bade- og køkkenforholdene at have lav prioritet blandt fastligerne. Nogle giver endda udtryk for, at så længe rengøringen er i top, er selve faciliteterne underordnede. Som Jane og Kim udtrykker det, da de omtaler Mørkholt Strand Campings faciliteter inden renoveringen heraf:

Kim: (...) det var jo pænt rent og sådan noget, og det er jo det, der er det vigtigste, at det bliver holdt. At det så er i et træhus og udekøkken, det betød ingenting. Vi gik aldrig derop *[toiletbygningerne længere væk]*... Det var der så nogen hernede fra der gjorde, når det var koldt, så gik de op i de andre toiletbygninger, men det gjorde vi ikke fordi... Det var jo en del af det der. Så blev du også hurtigere færdig, når du var i bad jo. Lige så snart du slukkede for vandet, var det bare koldt jo. Der kunne vi hurtigt...

Jane: Nej, det har ikke været det. Og det har heller aldrig været det, vi har valgt pladser efter

Kim: Nej, det er ikke sådan noget med...

Jane: ... om det har været i orden. Bare det er rent, og der er varmt vand, så er det egentlig... Så kan det godt gå (18-19).

Denne holdning til de fælles faciliteter synes at gå igen blandt fastligerne. Så længe de er fuldt funktionsdygtige og tilfredsstillende rengøring finder sted, er det ikke dét der er afgørende for, om man vælger at slå sig ned på campingpladsen eller ej. Derimod synes det mere vigtigt med nærliggende ind-

købsmuligheder, således at det er både nemt og hurtigt at ordne dagens indkøb. At campingpladsen besidder en pool opfattes endvidere positivt, men selvom flere af informanterne regelmæssigt benytter sig af denne, når vejret tillader det, har den for ingen af dem været afgørende for valget af campingplads.

Noget der dog bør nævnes, er, at Mørkholt Strand Camping, hvor to informant-par ligger, er en campingplads med tilknytning til Indre Mission, hvor der hen over sommeren afholdes Bibelcamping. Campingpladsen er imidlertid åben for alle, og det er dermed ikke nødvendigt at have nogen religiøs overbevisning, for at campere på pladsen. Muligheden for at deltage i Bibelcamping har dog haft betydning for Kirsten og Anders i forhold til at vælge campingplads. Dog var det ikke et krav, at der skulle være Bibelcamping, da de skulle vælge campingplads, men snarere en betydende faktor i forhold til at vælge mellem denne campingplads og de pladser, de ellers havde i tankerne.

For Jane og Kim har Bibelcamping imidlertid ikke haft nogen indflydelse på deres valg af campingplads. De har derimod først flyttet deres campingvogn til Mørkholt Strand camping efter at være forvissede om, at der ikke var tale om en campingplads med en fordømmende holdning overfor eksempelvis alkohol. Her er således et eksempel på, hvordan en faktor kan have både tiltrækningskraft og afskrække på samme tid.

Modsat sommerhusejerne er det dog ikke på baggrund af personlig tilknytning til den geografiske location, at fastliggerne udvælger en campingplads. Fastliggerne synes således at passe godt ind i definitionen af det moderne menneske som værende et geografisk løsrivet individ. Derimod tages der udgangspunkt i afstanden mellem primærboligen og campingpladsen, og herefter fokuseres der på den omkringliggende natur samt campingpladsens faciliteter. En anden relevant faktor i forbindelse med udvælgelsen af campingplads er stemningen på pladsen. Dette vil jeg vende tilbage til senere.

Afrunding

Som ovenstående viser findes der både væsentlige ligheder og forskelle på at besidde et sommerhus og en fastlagt campingvogn. Muligheden for at komme tæt på naturen, friheden til at kunne slappe af og komme væk fra hverdagen, og til en vis grad muligheden for at være sammen med familie og venner er elementer der kendetegner begge ferieformer, og som skal opfattes som værende de væsentligste grunde til, at nogle danskere vælger at investere både penge og tid i enten det ene eller det andet. Hvorfor fastliggerne imidlertid har valgt at være fastliggere og ikke sommerhusejere skal dog ikke blot findes i den økonomiske meromkostning i forbindelse med anskaffelsen af et sommerhus frem for en

campingvogn. Faktorer som omfanget af de forpligtelser, der følger med et sommerhus, samt manglen på mobilitet har ligeledes betydning for, hvorfor fastliggerne finder campingvognen mere tiltrækkende end sommerhuset.

Hvordan sommerhuset og campingvognen imidlertid forholder sig til hinanden blev i en rapport for Dansk Fritidsforum i 1990 beskrevet således:

”Sommerhuset befinder sig et sted mellem på den ene side helårsboliger og på den anden side midlertidige boliger som kolonihavehuse, campingvogne, telte og lignende” (Møller, 1990:7).

Der opstilles her en form for rangering i forhold til, hvor primitivt den pågældende ’bolig’ synes at være, og selvom der er sket en udvikling med både sommerhuse og campingvogne siden denne udtalelse, synes denne betragtning stadig, overordnet set, at være gældende. Man kommer nok heller ikke uden om, at campingvognen af mange stadig opfattes som værende en mere primitiv orienteret beboelsesform end sommerhuset. Flere af de interviewede fastligger nævner således selv, at camping generelt har lidt spejderaktivitet forbundet til sig, forstået således at noget af den samme primitivitet og tæthed med naturen, som man oplever som spejder, også forefindes her. Som en informant udtrykker det: *”Selvom det er en luksus måde at være spejder på, så er det jo et telt og lidt primitivt”* (Anders:5). Campisten får, til en vis grænse, sat fokus på sit ”primitiv-gen”, som en af informanterne udtrykker det, hvilket bevirker, at campisten bliver knap så krævende, som vedkommende ville være i primærboligen. Eksempelvis ville man i primærboligen forvente at have et badeværelse i forbindelse med huset. Informanterne er imidlertid enige om, at denne primitivitet netop også er en tiltrækning ved at campere:

”Det må godt være lidt primitivt ikke også. Hvis man ikke kan lide at gå på fælles toiletter og sådan nogen ting, jamen så kan man lige så godt blive hjemme eller have et sommerhus i stedet for” (Finn:9).

Fastliggerne opfatter således selv campingkulturen som værende mere primitiv end sommerhuskulturen, og for dem er det også en af de store forskelle på dét at være sommerhusejer og dét at være fastligger, og noget af det, der for fastliggerne netop er så tiltrækkende ved at campere.

I den efterfølgende del af analysen vil jeg koncentrere mig om de af kapitel 2 udsprungne undersøgelsesemner: Dagligdagen i campingvognen, sociale forhold på campingpladsen og selvscenesættelse. Samtidig vil disse undersøgelsesemner fungere som en uddybning af de netop behandlede baggrunde for, hvorfor nogle danskere vælger at være fastligger frem for sommerhusejere.

Dagligdagen i campingvognen

Alle informanterne giver udtryk for, at det at være fastligger er meget tidskrævende. Som jeg senere vil vende tilbage til, kræver dét at tage på ferietur i campingvognen, at alle de aktiviteter, som hører dagligdagen til, netop udføres i hverdagen, så eksempelvis weekenden holdes fri herfor. Det får som konsekvens, at alt hvad ugen byder på af praktiske gøremål, sociale aktiviteter og udførelse af individuelle interessepunkter skal udføres i ugens første fire dage, således at tiden tillader, at hele weekenden tilbringes i campingvognen. Men når fastliggerne tilbringer så meget tid i campingvognen, er det som sagt oplagt at forestille sig, at nogle af hverdagens gøremål og rutiner trods alt må følge med fastliggeren til campingpladsen, og at disse umiddelbart må synes at påvirke frihedsfølelsen i en negativ retning. Det vil jeg beskæftige mig med i denne del af analysen.

Vaner og rutiner

Selvom fastliggerne befinder sig i campingvognen, skal der som sagt stadig købes ind, laves mad, vaskes op, vaskes tøj og gøres rent – ting der hører den menneskelige hverdag til, og som oftest betragtes som pligter. Uanset hvor tunge disse pligter er i dagligdagen, ændrer de imidlertid karakter i det øjeblik de fysiske rammer ændrer sig. Med de fysiske rammer ændrer den mentale indstilling til hverdagens gøremål sig nemlig også. Således bliver de ting man foretager sig i forbindelse med campingvognen snarere til hobbyer, mens de samme ting i forbindelse med primærboligen kan opfattes som pligter. Et tydeligt eksempel herpå er pasning af den plads, hvor campingvognen ligger. Som jeg tidligere var inde på, er dét at slå græsset omkring campingvognen pålagt fastliggeren selv, og i sommerperioden skal dette gøres forholdsvis ofte, men det synes ikke at genere fastliggerne. Ingen nævner således dette som værende irriterende eller en forstyrrelse af freden og friheden. Nogle nævner endda, at hvis de ikke har mulighed for at komme ud i campingvognen i en eller to weekender, må de alligevel ud for at slå græsset, da de ellers pålægges en form for bøde, men at dette generelt ikke opfattes som et irritationsmoment. Derimod synes det mere irriterende at skulle forlade campingvognen i sommerferien, for at tage tilbage til primærboligen for at slå græsset her. Det er oplagt at tolke, at der ved sidstnævnte opleves en form for brud i ferien, i form af en tilbagevenden til hverdagens omgivelser, mens der ved førstnævnte situation mere eller mindre tilføjes en lille bid af ferien i hverdagen, blot ved, for en kort stund, at indfinde sig i frihedens omgivelser.

Sidstnævnte kombineres imidlertid gerne med andre ting så som tøjvask. Ingen af informanterne har således for vane at vaske tøj på campingpladsen, eftersom de enten blot er afsted i en weekend eller en miniferie, eller fordi de finder det nemmere at køre hjem til primærboligen for at vaske her. Her spiller

afstanden mellem primærboligen og campingvognen altså ind. Lena og Jens med campingvognen i Kollund er dem med længst transporttid, men også de kører tilbage til primærboligen for at vaske tøj, selvom der er gode muligheder for både vask og tørring på selve campingpladsen. Denne tur foretages en til to gange i løbet af de tre ugers sommerferie, som parret tilbringer på campingpladsen i Kollund, hvilket også afspejler de øvrige fastliggeres mønster.

Disse hverdagspligter synes ikke at kolidere med frihedsfølelsen, men der er imidlertid også tale om pligter, der ikke finder sted dagligt. Opvask er derimod et uundgåelig, tilbagevendende fænomen, der dagligt skal bruges tid på. Alle informanterne tilkendegiver, at der i primærboligen vaskes op efter hvert måltid, og at opvaskemaskinen benyttes flittigt. På campingpladsen må alt opvask imidlertid ordnes manuelt. Overraskende nok synes dette dog heller ikke at være en forstyrrer af feriestemningen. Tilgangen til dét at vaske op ændres på campingpladsen, så det ikke længere blot synes at være en irriterende pligt, men snarere en acceptabel beskæftigelsesform. Hvis madlavningen foregår i campingpladsens køkkenrum er det eksempelvis ikke muligt at gå tilbage til campingvognen mens retten koger, og ventetiden kan så fordrives med at vaske op, eller den ene kan vaske op mens den anden laver mad. Ofte er man også flere personer til at tage opvasken. På den måde bliver opvasken også til en social aktivitet, hvorimod den ofte i primærboligen er en enmandsaktivitet, hvilket også kan tænkes at have en positiv indvirkning på opfattelse af at vaske op.

Opvasken foretages heller ikke efter hvert måltid, men ca. en gang om dagen, afhængigt af om fastliggerne har spist selv eller sammen med deres eventuelle med-fastliggere. For nogen kan opvasken dog godt udsættes i længere tid, som Kirsten og Anders eksempelvis fortæller:

Kirsten: (...) vi har opvaskemaskine

Interviewer: Inde i campingvognen?

Kirsten: Vi har sådan en grøn kurv, der fylder vi det i

Anders: Det er vores maskine, så kan vi gå over og vaske op når den er fyldt op. Vi har så meget porcelæn, så der er ingen nød. Vi kommer aldrig til at mangle porcelæn. Man kan bare fylde op i den

Interviewer: Så den kan godt stå et par dage uden...?

Kirsten: Jamen det kan den godt gøre. Det er jo lige meget. Det kan vi altid gøre jo

Interviewer: Det er ikke noget der generer, at have det stående?

Kirsten: Nej det står henne under de der køkkenborde i en kurv

Interviewer: Men herhjemme, ville I der kunne lade opvasken stå f.eks. i et par dage?

Kirsten: Nej, det ville vi da ikke gøre. Der sætter vi det da i opvaskemaskinen

Anders: Det kommer i opvaskemaskinen, og når den er ved at være fyldt, så vasker vi det jo af. Vi vil jo ikke have det til at stå vel, men det er jo lige meget dernede (12).

Som man kan aflede af denne interviewpassage, synes selve indstillingen til opvasken generelt at være anderledes i campingvognen. I primærboligen opfattes opvask som noget der skaber uorden, og derfor gerne skal skaffes af vejen hurtigst muligt. I campingvognen skaber den ikke samme forstyrrelse i omgivelserne, og der er ingen hastværk med at få den af vejen. Når blot den ikke flyder ud over det hele, er det helt acceptabelt at have brugt service stående. Her påvirkes man ikke af, at alt ikke er pænt og ryddeligt, modsat i primærboligen, hvor det ikke synes tilladt at have for meget uorden, for at bruge et udtryk fra tidligere. Dog kan for mange ting der roder også være et problem:

"(...) man er også nødt til, i og med at man nu er på begrænset plads, selvom at man jo også gør det herhjemme, men man er jo nødt til at holde en hvis pli, fordi ellers så sejler det hele jo lige pludselig. Så du er nødt til at tage tingene, og så lægge dem tilbage på sin plads, fordi ellers så går du jo til i rod i sådan en campingvogn, du er nok nødt til at have sådan en vis form for ordenssans. Fordi ellers så kan man simpelthen ikke klare sig" (Anna:7).

Mens opvasken sagtens kan stå i et stykke tid, er det dog vigtigt at rydde op efter sig selv, da rod skaber en følelse af uoverskuelighed. Som Anna udtrykker, så er pladsen i en campingvogn begrænset sammenlignet med et parcelhus, og få ting der ikke ligger på sin plads kan dermed nemt virke forstyrrende for helhedindtrykket, og skabe en følelse af uorden.

På samme måde som opvasken fylder rengøring dog heller ikke meget i hverdagen, når fastligerne indfinder sig i campingvognen:

"(...) rengøring, altså det gør vi ikke meget i. Vi fejer gulvet og så gør vi badeværelse rent, tørrer borde af... Og det er jo egentlig det jo" (Kirsten:12).

Campingvognens begrænsede størrelse gør selvfølgelig, at der fysisk ikke er så meget at gøre rent som i primærboligen. Det kan selvfølgelig tænkes, at rengøringsstandarten også er generelt lavere i campingvognen end i primærboligen, men det er ikke muligt at udlede af denne undersøgelse. Generelt synes de nævnte huslige pligter altså ikke at komme i vejen for fastliggernes afslapning og frihed til selv at bestemme. Nogle pligter kan endda medvirke til at understrege muligheden for selv at bestemme over tilværelsen, hvilket jeg vil uddybe herunder.

Måltiderne

Et andet område hvor der også eksisterer forskelle mellem primærboligens og campingvognens vaner og rutiner, og hvor ønsket om frihed også viser sig, er i forbindelse med måltiderne. Måltiderne har en tendens til at være lette og ikke særligt omfattende at lave, og der bruges generelt mindre tid på tilbered-

ningen end i primærboligen. Både morgenmad og frokost består ofte af brød, og om aftenen tages grillen gerne i brug. Særligt aftensmåltidet skiller sig ud, idet der ofte bruges meget tid på tilberedningen af netop dette måltid i primærboligen, mens det på campingpladsen gerne må være nemt og hurtigt:

”Det er jo tit en gang salat og så et stykke kød. Altså det er jo ikke, som hvis man går herhjemme, at man kunne finde på at lave lidt ekstra. Det er let mad, vi får” (Dorthe:19).

Madlavning er med andre ord ikke noget, der optager meget af fastliggerens tid. Selvfølgelig varierer menuen fra dag til dag, men når vejret tillader det, er det ofte grillmad der bliver serveret. De fleste mennesker forbinder nok også grillmad med sol, sommer og ferie, og ved netop at grille understreger fastliggerne over for sig selv, at de har fri og dermed frihed til at grille. Samtidig illustrerer ovenstående udtalelse også, at et måltid der er let at tilberede afspejler den afslapning, som campingkulturen netop synes at være ambassadør for. Letheden i måltidet kan imidlertid også smitte af på hvad man kan betegne som selve kulissen for maden. Et par fortæller således, hvordan de nogle gange benytter engangservice i forbindelse med måltiderne, udelukkende for at kunne minimere opvasken. Dermed kan de efter at have spist bare læne sig tilbage og slappe af, uden at behøve tænke på, om der skal vaskes op med det samme eller ej.

Selvom maden ofte er let og tilberedningen forholdsvis nem, er tanken om, at man ikke behøver skynde sig med tilberedningen en vigtig faktor i forhold til at nyde måltidet:

”(...) jeg tror også det har noget at gøre med... Når du ingenting skal, så har du jo også tiden til, at det må godt tage tid. Det må godt tage tid at tilberede maden... (...) Vi skal jo aldrig skynde os med noget” (Jane:22).

Bevidstheden om, at maden ikke skal være færdig til et bestemt tidspunkt, netop fordi man ikke har planer om at skulle noget efter maden, bevirker, at tilberedningen også føles nem og ligetil.

Indkøbene til måltiderne ændrer imidlertid også karakter når campingvognen indtages. I hverdagen i primærboligen kan det være svært at finde både tiden og energien til at handle ind hver dag. Måltiderne er derfor ofte bestemt på forhånd, og ingredienserne handlet ind i løbet af en af de forgangne dages planlagte indkøbstur. På campingpladsen tilsidesættes planlægningen som sagt, og den impulsive lyst for mulighed for at overtage. Dette gælder også når det kommer til maden, som præges af at være besluttet kort inden den indtages. Som Jane formulerer det:

”Jamen vi kan også sidde og sige: ”Har vi noget til frokost?!” ”Nej, vi har ingenting”, jamen så skal vi da op og have købt nogen sild eller et eller andet. Og så er det det, vi lige tænker på. Men hjemme, der har du det sådan... Der har du planlagt, så du har fyldt køleskabet, og du har det hele. Her er det sådan noget med, at der kommer man lige pludselig i tanke om: ”Nå, men nu må vi gøre noget”, og så gør vi det. Og vi har jo ikke andet at gå op i. Der er ikke andet vi skal. Jamen om vi spiser når klok-

ken er 18 eller når den er 21, det er også lige meget for os. Så det er sådan lidt: "Hvad skal vi nu have at spise i dag?", det er det store punkt" (Jane:20-21).

På campingpladsen er der plads til spontane lyster, og hverdagens krav om at tænke fornuftigt og økonomisk tilsidesættes. Her behøver man ikke tage højde for, hvad der er blevet handlet ind til af retter på forhånd, for der er netop ikke handlet ind på forhånd. Indkøbene foregår generelt mere impulsivt end i forbindelse med primærboligen, hvilket sandsynligvis også er noget af det, der kommer til udtryk, når fastliggerne gerne vælger at spise nemt, så de ikke behøver bruge meget tid på forberedelsen af maden. Her er der derimod mulighed for at fokusere på den impulsive lyst, og gennem maden at transformere denne til nogle af dagens store omdrejningspunkter. Endnu engang understreges vigtigheden i frihedsfølelsen blandt fastliggerne, da den synes at spille ind i næsten alt, hvad fastliggeren foretager sig på campingpladsen.

Jane omtaler endvidere måltiderne som et af dagens store omdrejningspunkter, og det kan der være en god grund til. Sociologen Georg Simmel udtaler således om måltidet:

"(...) eftersom dette primitivt fysiologiske element er noget absolut almenneskeligt, bliver det indhold i fælles handlinger, og derved opstår måltidets sociologiske form, der netop i spisningens eksklusive egoisme knytter sig til hyppigt samvær og en tilvænning til et fællesskab, som man kun sjældent opnår ved højerestående og åndelige lejligheder" (Simmel, 1998:136).

Udover at give næring skal måltider altså også opfattes som sociale begivenheder, der bringer indtagerne sammen. Måltidet danner rammer for og markerer fællesskaber over alt i det sociale liv, og åbner ifølge sociolog Lotte Holm (2007:21) mulighed for, at den enkelte kan opleve sig som knyttet til de andre. I hverdagen har danskerne ofte travlt, og traditionen med at hele familien spiser sammen, kan til tider være svær at vedligeholde. For nogle familier må måltidet derfor indtages på forskellige tidspunkter eller i høj fart. Dette kan opfattes som en opløsning af måltidstraditionen, hvilket ifølge Holm kan medvirke til at undergrave familiens fællesskab (Holm, 2007:26). På campingpladsen, hvor ingen skal noget, er der imidlertid tid til at spise sammen, hvilket i henhold til både Simmel og Holm må tolkes som en styrkelse af fællesskabet. Når fastliggerne tager sig tid til at være sammen om måltiderne, vil de således samtidig forstærke de fællesskabsbånd, som eksisterer indtagerne imellem. Dette vil sandsynligvis have en positiv indvirkning på de involveredes forhold til hinanden, og dermed medvirke til at gøre campingturen givende og afslappende, netop fordi fastliggerne ikke skal kæmpe for at finde tid til at være fælles om noget.

Som en del af et måltid hører selvfølgelig også drikke, og denne tenderer også til at afvige fra hverdagens normer, og særligt når det gælder vin. Flere af informanterne tilkendegiver således, at de gerne drikker vin til aftensmaden i weekenderne, uanset om de befinder sig i campingvognen eller i primærbo-

ligen, men ikke i hverdagene. I campingvognen sker det dog ofte, at der drikkes vin til maden, uanset hvilken ugedag det er. Om dette skyldes den blotte campingmæssige atmosfære, er noget der blot forbindes med dét at have fri generelt, eller er en kombination heraf, er ikke muligt at afklare, men ikke desto mindre er dét at drikke vin til maden, for flere af fastliggerne en væsentlig del af dét at opholde sig i campingvognen.

Tidens ændrede betydning

Det senmoderne samfund læner sig op af den lineære tidsregime, hvor uret (*clock time*) er styrende for tiden. Her hersker der en generelt holdning om, at tiden ikke skal misbruges, hvorfor optimering af tiden og adskillelse af aktiviteter er i højsædet. Tid er blevet en ressource, der skal udnyttes så optimalt som muligt, og aktiviteter bliver adskilt og effektiviseret uafhængigt af hinanden, med henblik på at opnå den størst mulige effektivitet (Kamp, 2008:3). Dette synes at være den gængse, samfundsmæssige holdning, men et afbræk fra denne orientering findes imidlertid på campingpladsen.

Som Jane nævner i ovenstående citat, er noget af det der også påvirker indholdet af måltiderne, at der på campingpladsen ikke findes faste spisetider. *Clock time* nedprioriteres med andre ord til fordel for de subjektive ønsker. Tiden synes således generelt at få en anden betydning når fastliggerne indfinder sig på campingpladsen. Som Finn udtaler om spisetiderne:

”(...) herhjemme er det måske mange gange på faste tidspunkter. Det er det ikke deroppe. Jamen det er måske først klokken otte om aftenen vi spiser, fordi vi har fået sen eftermiddagskaffe eller noget andet, og er stået sent op, og så har siddet et par timer ved morgenbordet, jamen så er det ved middag, og så kan der godt gå et stykke tid, inden du skal have middagsmad ikke også. Så vi har ikke nogen faste... Så det er lidt anderledes” (Finn:18-19).

Når der ikke er noget der skal nås, forsvinder de samfundsskabte regler for, hvornår et måltid bør indtages. I hverdagen i primærboligen er særligt arbejdet en indikator for, hvornår de forskellige måltider bør indtages, men med pligternes forsvinden indtræder muligheden for at trække de enkelte måltider ud og skubbe den tidsmæssige afstand mellem dem efter forgodtbefindende. Informanterne tilkendegiver ligeledes, at selvom arbejdet ikke står som indikator for spisetiderne i weekenderne tilbragt i primærboligen, så gør bevidstheden om de øvrige pligter (oprydning, rengøring etc.), at måltiderne alligevel indtages på forholdsvis samme tidspunkter som i hverdagen. På campingpladsen har man som sagt ikke disse forpligtelser, og de enkelte måltider kan derfor få lov til at ”indtage” dagen i den forstand, at de ikke blot indeholder det eksakte ønske for, hvad fastliggeren har lyst til at spise netop på daværende tidspunkt, men der bruges også meget tid på at indtage dem.

Bevidstheden om tiden og måltiderne synes således at forsvinde på campingpladsen, og det er også en af grundene til, at ferieturen opleves så positivt. I primærboligen ville en udstrækning af måltiderne nemlig ikke passe ind. Som Anders udtaler om spisetiderne i primærboligen:

”(...) herhjemme, der kan der jo komme nogen. Det kan der sagtens, dukke nogle venner op eller nogen der lige kommer forbi, og så er det ikke godt at sidde og spise kl. halv ni. Det gør der jo ikke dernede [*campingpladsen*]. For selvom der kommer nogen forbi dernede, og man spiser halv ni, det virker ikke mærkeligt. Det gør det her (Anders:11).

Dette udsagn giver et godt billede af, hvordan hverdagens praktiske forløb i primærboligen forventes at være nøje koordineret i forhold til klokken, mens dette ikke er tilfældet på campingpladsen. På sidstnævnte er det på ingen måde unormalt at ændre ikke alene på tidspunkterne for måltiderne, men ligeledes på hvor meget tid der bruges på indtagelsen. I hverdagen i primærboligen påvirker tanken om omgivelsernes negative holdning til at bryde med reglerne for spisetider endda denne fastligger så meget, at han ikke ville kunne forestille sig at tage campingpladsens spisetids-frihed med tilbage til primærboligen. Her ses altså endnu en tydelig forskel på primærboligens og campingpladsens forskelligheder.

Netop de ustrukturerede spisetider understreger, hvordan tiden tilbragt på campingpladsen på ingen måde er krævende overfor fastliggerne. Fastliggernes aktiviteter følger her individuelle mønstre, der adskiller sig fra hverdagens institutionaliserede, lineære tidsregime, som er nødvendigt at følge for at koordinere de enkelte dagsaktiviteter i forhold til hinanden og den mængde tid, som er til rådighed. Fastliggeren er ikke længere objekt for ydre strukturer, men bliver, som Jantzen m.fl. også pointerede, herre over sin egen tid. Men hvad bruger fastliggerne så tiden i campingvognene på, når de ikke har noget de partout skal, og når hverdagspligterne ikke fylder særlig meget i deres bevidsthed?

Hvad bruges tiden på?

Netop dette spørgsmål synes for flere af fastliggerne at være meget svært at besvare. Under flere af interviewene må informanterne stoppe op og reflektere over, hvad de egentlig får dagene på campingpladsen til at gå med. Som Jane udtrykker det: *”Det er helt sjovt at sidde og snakke om og tænke: ”Hold op alt den tid vi har til ’ingenting’ her”* (Jane:22). Som hun udtrykker det, er der netop tid til at lave ’ingenting’ på campingpladsen, og dette er da også et udtryk, der går igen i alle interviewene. For alle fastliggernes vedkommende har det at lave ’ingenting’ imidlertid en yders positiv betydning, og det er netop en væsentlig del af det at være fastligger. Med både tiden og friheden til at lave ’ingenting’ hører nemlig muligheden for at lave lige dét, man har lyst til.

At lave 'ingenting' betyder for fastliggerne dog ikke blot at sidde og kigge ud i luften. De foretager sig selvfølgelig også noget, men baggrunden for at disse aktiviteter ofte beskrives som at lave 'ingenting' er sandsynligvis, at de ikke ender ud i et håndgribeligt resultat. Det er ikke som med husarbejdet, hvor man kan se, at tøjet eller badeværelset bliver rent, eller som med havearbejdet, hvor man kan se at græsset bliver kortere og ukrudtet forsvinder fra bedene. I campingvognen bruges der derimod meget mere tid på at læse, end der gør i primærboligen. At læse synes for alles vedkommende nemlig at være noget man foretager sig, når der ikke er noget andet og vigtigere at give sig til: Det understreger, at man slapper af. I primærboligen, når haven eller husarbejdet kalder, bliver dette prioriteret over læsningen, også selvom alle udtrykker, at de holder meget af at læse. I dagligdagen synes tiden hertil blot at mangle.

Som tidligere nævnt bliver der både gået og cyklet flere ture, når fastliggerne er på campingpladsen, end når de er i primærboligen, og det optager således også en del tid. Endvidere tager fastliggerne gerne ud på ture på egen hånd eller på udflugter arrangeret af campingpladsen, eksempelvis til nærliggende byer eller turistattraktioner. Af og til bruger de også en dag udenfor campingpladsen, for at opleve noget andet end blot afslapning. Disse ture tilføjer en afveksling i hverdagen på campingpladsen, og virker som en kærkommen aktivitet midt i den megen "laven ingenting". Samtidig giver det også fornyet interesse for netop at lave 'ingenting', når fastliggerne igen vender tilbage til campingpladsen. Nogle enkelte brud i afslapningen, i form af aktivt involverende aktiviteter, forhindrer fastliggeren i at komme til at kede sig i al sin laven 'ingenting', men for mange brud forhindrer den fuldkomne følelse af afslapning i at indfinde sig. Således er det vigtigt at sørge for, at man ikke tager på for mange ture, da følelsen af afslapning i så fald minimeres eller helt forsvinder.

Modsat i primærboligen tilbringes der dog ikke meget tid foran fjernsynet. Flertallet af fastliggerne har tv i campingvognen, og på aftener hvor vejret ikke tillader, at man opholder sig udenfor, benyttes fjernsynet af og til til underholdning. I campingvognene bruges tiden foran fjernsynet dog generelt mere bevidst end i primærboligen. Her udvælges der gerne programmer på forhånd, det være sig nyhederne eller en film, men fælles for fastliggerne er, at de alle synes at være mere tilbøjelige til at slukke tv'et efterfølgende, hvorimod de i primærboligen ville zappes rundt mellem kanalerne i håbet om at finde noget nyt og spændende at se.

Den primære begrundelse for at fjernsynet overhovedet befinder sig i campingvognen er for alles vedkommende, at de ikke ønsker at isolere sig fuldstændig fra omverdenen i de perioder, hvor de befinder sig derude i længere tid af gangen. Selvom det ifølge fastliggerne har sin charme at undvære fjernsynet, og alle fastliggerne har prøvet at ligge fast uden fjernsyn, er det stadig vigtigt ikke at føle, at man går glip af noget. Særligt nyhederne og større offentlige begivenheder er væsentlige at følge lidt med i, og med

et fjernsyn i campingvognen er dette nemt. Så selvom tv'et ikke optager meget af fastliggernes tid, er det rart at vide, at det er der, og at man bare kan tænde for det, hvis man har lyst.

Den vigtige afslapning

Det vigtigste fastliggerne kan foretage sig på campingpladsen er dog at slappe af. Som jeg tidligere fastslog, så er det at komme væk fra hverdagen og blot slappe af helt essentielt for fastliggerne, og at lave 'ingenting' er den primære beskæftigelse. At du ikke har noget at lave fordi der ikke er noget du skal, resulterer derfor i, at fastliggeren selv er nødt til at finde på noget at foretage sig, for ikke at komme til at kede sig. Som en fastligger udtrykker det: *"Man får mere tiden til at gå med lidt, end hvis man var herhjemme"* (Ole:6). Hvordan dette udviser sig, illustreres af en anden informant:

"(...) men bare det der med, at tiden... tiden er til at vi... vi kan... Altså hjemme, der går man nemmere i gang med noget andet... Her kan vi godt sidde i to timer og læse avis og sådan nogen ting" (Jane:24).

At kunne nyde at være fastligger hænger tæt sammen med emotionelt at kunne efterlade alle sine dagligdagsprojekter i primærboligen, således at tiden på campingpladsen ikke bruges på at tænke over disse ting. For fastliggerne er noget af det værste man kan gøre nemlig at have dårlig samvittighed over alt det, man ikke har fået gjort i hverdagene, og som ikke kan gøres fra campingpladsen. For fastliggerne er det med andre ord en attraktiv oplevelse at kunne slappe fuldstændig af, når de befinder sig på campingpladsen. I denne sammenhæng skal oplevelsen altså ikke relateres til noget direkte spændende eller fascinerende, men snarere til at få opfyldt et indre behov for frihed. Gennem denne frihed får fastliggeren mulighed for at finde ind i sig selv, og gøre hvad vedkommende selv ønsker, uden at behøve tage højde for de ydre strukturers krav. Gennem denne laven 'ingenting' opnår fastliggeren muligheden for refleksivt at producere eller reproducere sin identitet, netop fordi vedkommende ikke har andet at give sig til end at reflektere over sine individuelle ønsker (jf. Giddens). Samtidig giver det energi og overskud til at vende tilbage til hverdagen i primærboligen, netop fordi fastliggeren får mulighed for at "finde sig selv", som Giddens betegner det, igennem ferieturenes afslapning.

Afrunding

Selvom fastliggerne tilbringer mange dage i campingvognen, evner de at adskille hverdagens forpligtelser fra ferieturens afslapning. Holdningen til praktiske ting som opvask og rengøring ændrer sig, når fastliggeren ankommer til campingvognen, og synes ikke længere at blive opfattet som blot

irriterende og tidskrævende forpligtelser. Ligeledes slægges der på kravet om orden og renlighed, således at disse pligter ikke får nogen stor indflydelse på fastliggerens dag. I forbindelse med måltiderne tilsidesættes planlægningen endvidere, således at heller ikke disse kommer i vejen for frihedsfølelsen. Indkøbene foretages ud fra mere impulsive ønsker end i primærboligen, og indtagelse af måltidet strækkes over længere tid, hvilket understreger at tiden fuldt ud er til fastliggerens egen disposition. At have tid til lige det, fastliggeren selv ønsker at bruge tid på, er af stor vigtighed, og tiden bruges derfor primært på at lave 'ingenting'. Der bliver læst bøger, gået ture og slappet af, og dette er en helt igennem positiv oplevelse, som netop er en betydelig del af det, fastliggerne sætter pris på ved at campere. Det handler om at gøre tilværelsen enkel.

Det skal imidlertid pointeres, at selvom fastliggerne emotionelt formår at adskille den krævende hverdag fra afslapningen på campingpladsen, så ønsker ingen af dem at få en decideret hverdag i campingvognen og bo i den i hverdagene. Begrundelsen er netop, at de forpligtelser der er i forbindelse med primærboligen, skal holdes indenfor disse rammer. De daglige gøremål skal som sagt være ordnet for at få det optimale ud af afslapningen, og hvis alle disse gøremål og forpligtelser blev overført til livet i campingvognen, ville fristedet for afslapning forsvinde. For fastliggerne er det derfor vigtig ikke at trække hverdagen med over i campingvognen.

Afslutningsvis skal det også nævnes, at selvom fastliggerne prioriterer deres tid på campingpladsen højt, spiller visse ydre omstændigheder dog en stor rolle i forhold til, hvor længe fastliggerne udøver at være fastliggere. At være fastligger er tidskrævende, og som jeg tidligere har været inde på, så kræver det at alle praktiske gøremål ordnes i hverdagene, hvor man befinder sig i primærboligen. I forårs- og sommersæsonen beskrives dette som værende forholdsvis nemt at opfylde – det er blot et spørgsmål om prioritering. Men selvom efteråret også kan byde på varme dage og et farverigt efterårsflor, bliver denne årstid dog hverken omtalt i så mange eller så positive vendinger som forår og sommer. Efteråret forbindes generelt med de lange, lyse og varme dages forfald, og med en tilbagevenden til arbejdsmarkedet efter en lang sommerferie, og dermed med pligternes tilbagetræden ind i dagligdagen, påvirkes fastliggerens trang til at være fastligere. Efter igennem flere måneder at have tilbragt næsten hver weekend og ferie i campingvognen, synes primærhuset igen at trække i fastliggerne, og de forskellige typer af aktiviteter som starter op i efteråret (idræt, foreningsmøder etc.) synes nu at have mere tiltrækningskraft end afslapning i campingvognen. Med undtagelse af Lena og Jens, der er helårsfastliggere, tilkendegiver alle de fastliggere, der også ligger fast i efterårssæsonen, at de ikke benytter campingvognen ret meget efter sommerferien. Som Kirsten udtrykker det: " (...) *hvad skal man sidde og kikke i en campingvogn for om vinteren? Der er jo ikke... Jo, du kan gå en tur og du kan læse en*

bog, men det er jo ikke det samme” (Kirsten:26). Noget tyder således på, at de fleste fastliggere efter sommerferien er blevet ”mættede” af fastliggerlivsstilen, hvilket for livet i primærboligen til at virke mere tiltrækkende. Dette kan dog også tænkes at skyldes en ændring i ønsket om tætheden til naturen. I forårs- og sommermånederne opleves glæden ved at opleve livets tilbagevenden til naturen, men når vejret bliver koldere, dagene kortere og livet igen synes at forsvinde fra naturen, kan det tænkes, at fastliggerne ikke længere ønsker at opleve denne tætte kontakt, da netop disse fænomener ofte forbindes med noget trist. For helårsfastliggerne Lena og Jens er efteråret og vinteren i campingvognen dog hyggelige, men grundet det kølige vejr er mængden af tid tilbragt i campingvognen dog også minimeret for dem i vintersæsonen.

Selvom fastliggerne nyder deres tid som fastliggere, er der altså også en grænse for, hvor meget tid og energi de ønsker at bruge på det. De rutiner, som de pågældende individer har i form af at være fastliggere, omformes med andre ord, for de flestes vedkommende, i takt med efterårets komme, hvilket også fører til en ændring i livsstilen. Fastliggerlivsstilen lægges for de flestes vedkommende midlertidigt på hylden, og der kommer i stedet andre interessepunkter ind som grundlag for valget af livsstil, lige indtil foråret igen lokker interessen for camping tilbage i bevidstheden, og fastliggerlivsstilen igen får lov at dominere. Her ses således et eksempel på den omskiftelighed, som kan finde sted i en livsstil, og som netop udspringer af det senmoderne samfunds refleksive orientering.

Sociale forhold på campingpladsen

Jeg har tidligere været inde på, hvordan campingvognen kan benyttes som en social location for samvær med venner og familie, men socialt samvær og interaktion med andre mennesker udspiller sig også på en anden måde på en campingplads. Her kan befolkningstætheden være stor, og når boligerne ikke er særlig lydisolerede og toiletbesøg osv. foregår i offentlige bygninger, vil campisten hele tiden blive mindet om, at vedkommende ikke er alene. Campisten er med andre ord konstant henvist til mennesker, som vedkommende ikke er bekendte med. Dette aspekt af det sociale er således endnu et element der har indflydelse på det at vælge at være fastligger.

Fastliggere og ikke-fastliggere

Et af de sociale områder som kan forventes at have et mere eller mindre negativt islæt er forholdet mellem fastliggere og ikke-fastliggere. Som nævnt i kapitel 2 kan det tænkes, at der eksisterer en opdeling mellem ”os” og ”dem” mellem disse to forskellige typer campister, eftersom fastliggerne tilbringer mere

tid på den pågældende campingplads, og derfor kan forventes at have et andet forhold til både pladsen og de øvrige fastliggere end de midlertidige campister. En sådan form for opdeling behandles teoretisk af sociologen Norbert Elias og læreren John L. Scotson. De har beskæftiget sig med, hvordan forskelle i magt mellem to gensidigt afhængige og samvirkende grupper uden signifikante forskelle skaber forestillinger om hinandens forskellige moralske værdi (Olofsson, 2005:422). Baggrunden herfor forklarer Elias & Scotson således:

”Confronted with the difficulties of a highly mobile and quickly changing world one is apt to seek refuge in the image of a social order which newer changes and projects it to a past that newer was” (Elias & Scotson, 1994:160).

Dette kan eksempelvis udvise sig i forholdet mellem gamle og nye, hvilket skal forstås i forhold til den sociale position, som de pågældende grupper synes at besidde (Elias & Scotson, 1994:150). Det handler med andre ord om den sociale orden: De der har magt, betragter sig selv som bedre end de andre. I dette tilfælde er magthaverne lig med fastliggerne, mens de nytilkomne, mobile ikke-fastliggere kan betragtes som en trussel mod de etableredes normer, værdier og levevis.

I denne undersøgelse synes Elias & Scotsons tese imidlertid ikke at være gældende. Størstedelen af de pågældende campingpladser har valgt ikke at opdele fastliggere og ikke-fastliggere, hvilket kan have betydning for, hvordan fastliggerne opfatter deres mobile naboer. Alle informanterne udtrykker imidlertid, at de finder det rart med vedvarende udskiftning blandt deres nabocampister, da det skaber forandring og mulighed for at nye sociale bekendtskaber. Til spørgsmålet om, hvorvidt ikke-fastliggerne generelt synes at være mindre tilbøjelige til at overholde campingpladsens uskrevede logikker, så som at gøre rent efter sig selv eller på andre måder tage hensyn til sine medcampister, end fastliggerne, svarer de entydigt nej. Ifølge fastliggerne er ikke-fastliggerne hverken værre eller bedre end fastliggerne selv til at tage hensyn til deres omgivelser. Det betyder også, at fastliggerne ikke ønsker, at der fra campingpladsens side skal gøres forskel på fastliggere og ikke-fastliggere. Jantzen m.fl. har dermed tilsyneladende ret i, at der mellem campisterne opstår en stiltiende enighed om, at alle er ens, og at alle derfor har lige meget ret til at være på pladsen, uanset om man er der som fastligger eller ikke-fastligger.

Jane og Kim nævner dog, at nogle af de ældre fastliggere, der har ligget fast på campingpladsen i mange år, kan have svært ved at acceptere de helt unge ikke-fastliggere, der i nogle uger i sommerperioden indfinder sig på campingpladsen under foranledning af den af campingpladsen arrangerede ung-camping. Begrundelsen herfor er, at de unge gerne vil at skille sig ud fra de ældre campister ved eksempelvis at spille højt musik og være vågne om natten. Parret selv mener dog ikke, at det øgede støjniveau generelt er irriterende, og finder, at så længe dette foregår i en begrænset periode, tilføjer de unge blot

campingpladsen en ny form for liv og glæde, der synes positiv på dem. Dette synes således mere at handle om forskelle i interesser grundet aldersspredning end om uoverensstemmelser mellem fastliggere og ikke-fastliggere.

Til spørgsmålet om, hvorvidt informanterne tror, at der eksistere en opdeling mellem dem selv og fastliggernes i ikke-fastliggernes optik, svarer flere imidlertid, at de ikke selv har prøvet at føle sig negativt anset af mobile medcampister, netop fordi de forsøger at interagere med dem, men at de sagtens kan forestille sig, at der florere mange fordomme om fastliggere, som medvirker til at præge ikke-fastliggernes syn på fastliggere. Således havde flere af informanterne selv fordomme om fastliggere, før de selv tog denne livsstil til sig. Dette emne vil jeg vende tilbage til i behandlingen af 'selviscenesættelse'.

Den sociale omgang på campingpladsen

En af konsekvenserne ved at befinde sig på en campingplads er, at man altid er henvist til andre mennesker. Når mange mennesker samles på et forholdsvis lille areal, vil der naturligt opstå en form for leben, og netop dette finder informanterne tiltrækkende. Der er således ingen af fastliggernes der besidder noget ønske om at isolere sig på campingpladsen. Vender vi blikket tilbage til modsætningerne mellem campingvognen og sommerhuset, synes der her at eksistere endnu en forskel mellem de to. I sommerhusområderne skal der gerne være god afstand mellem husene, og husene må gerne hverne om privatlivets fred ved også at ligge isolerede. Muligheden for denne grad af privatliv er derimod ikke til stede på campingpladsen, og den savnes heller ikke af fastliggernes. Billidigt talt kan man sige, at hækkene er mindre på campingpladsen – både i symbolsk og bogstavelig forstand. Her er det ikke muligt at gemme sig væk bag praelshavens ligusterhæk og blot passe sig selv, da både afgrænsningen, adskillelsen og tildækningen af territoriet adskiller sig fra den omkring primærboligen. På campingpladsen lader man paraderne falde, og man hilser og småsnakker gerne med forbipasserende. Som et informantpar nævner, så er det væsentligt mere almindeligt at hilse på forbipasserende på campingpladsen end i den by, hvori man har sin primærbolig.

Omgangsformerne campisterne imellem er dog generelt præget af en enkelthed, der omfatter hilsner samt uformelle og uforpligtende samtaler. De stive omgangsformer, der finder sted i hverdagen, eksisterer ikke her, da alle kommunikerer med hinanden grundet lyst og ikke blot grundet høflighed. Dette forhold understøtter Jantzen m.fl.'s påstand om, at denne omgangsform skaber en overfladisk nærhed campisterne imellem. På campingpladsen lægger man således mærke til hinanden og holder øje

med hinanden og hinandens ting, og man opdager straks, hvis der er kommet en ny, og hvis vedkommende har brug for en hjælpende hånd. Særligt fastliggerne holder øje med hinandens campingvogn, og det selvom de kun besidder et sporadisk kendskab til hinanden. Som Anna eksempelvis fortæller:

”Altså vi havde sådan en pudsigt oplevelse sidste år, og det viser også noget om, hvordan man sådan passer på hinanden. Det ene vennepar, de kunne ikke komme derud en aften, og så blev vi enige om, at vi kunne godt gå hen i deres fortelt. Jeg kan ikke huske hvorfor... Om det var fordi vi havde glemt noget gas eller hvad i alverden det var (...) Men vi gik i hvert fald hen i deres fortelt og gik ind, og der gik ikke ret mange sekunder, så stod naboen ovre fra den anden side, så stod han der. Han kunne godt se, at han havde set os før, men han vidste også godt, at vi ikke hørte til i det telt der. Så han skulle lige sikre sig... (...) Og ligesådan var der en dag, hvor det blæste, hvor vi kom derud dagen efter, og var noget spændte på, hvordan vores telt havde det. Og der kom der straks en genbo over og sagde, at han havde altså godt nok været inde i vores fortelt, og det ville han bare lige sige, men det var simpelthen fordi, at han kunne se, at det var begyndt at blæse. Og så kom han med de der elastikker, som han havde skiftet, og viste hvor det var, han havde skiftet dem henne” (Anna:14).

Fortællingerne her illustrerer, hvordan den interne nærhed eller samhørighed campisterne imellem kan udvise sig. Flere af informanterne erkender også, at denne form for hjælpsomhed ikke nødvendigvis ville finde sted i forbindelse med privatboligen. Hvis noget lignende skete for naboet her, ville man ikke nødvendigvis bevæge sig ind på naboens territorium og gribe aktivt ind i begivenhedernes gang, uden at have et godt kendskab til naboerne på forhånd. På campingpladsen er dette forhåndskendskab imidlertid ikke nødvendigt. Hvorfor det forholder sig sådan, forklarer kvinden selv således:

”Vi er ens her. Vi har en campingvogn eller en mobilhome. (...) Så det er ens for os alle sammen, det der kan ske herude. Og det tror jeg gør et eller andet” (Anna:15).

Hun understreger her Jantzen m.fl.’s pointe om, at samfundsmæssige forskelligheder ikke afspejler sig i campingmiljøet, i hvert fald ikke når det gælder risici. Her er alle ens, og man passer derfor på hinanden. Det at bevæge sig ind på andres territorium uden forhåndsgodkendelse synes altså mere acceptabelt på campingpladsen end ved primærboligen. Man informerer dog hinanden herom efterfølgende, hvilket forhindrer mistro, og understreger et sammenhold campisterne imellem. Campisterne synes således at være underlagt et fællesskabs-lignende kodeks, der siger, at deltagerne i et fællesskab passer på hinanden, hvilket skaber tryghed blandt de involverede.

At fastliggeren hele tiden er henvist til andre mennesker understreger, at mulighedsrummet for at være social ikke blot begrænser sig til fastliggerfamilien selv. Selvom interaktionen med medcampisterne ofte blot omfatter venlige hilsner og løse samtaler ved tilfældige møder, er muligheden for at være social hele tiden til stede. Det er således nemt at skabe kontakt til andre campister, idet de alle har noget til fælles, nemlig at de camperer. Endnu engang synes campingvognen således at adskille sig fra sommerhuset, hvor man ofte er nødsaget til aktivt at opsøge sociale bekendtskaber, hvis man ønsker at interagere med andre end de personer, der befinder sig i selv samme sommerhus. Hvor stort et socialt

kendskab fastliggeren ønsker at have, er imidlertid individuelt bestemt, da fastliggeren altid har mulighed for at henvende sig til en nabo eller lignende, men også sagtens kan holde sig for sig selv. Endvidere har fastliggeren selv mulighed for at bestemme, hvor meget der skal lægges i det pågældende bekendtskab. Som Dorthe udtaler om dét at interagere med sine naboer:

” (...) det er ikke sådan, at man skal tænke over, at kontakten den skal være der efterfølgende. (...) Altså man snakker og hygger sig. Og jamen, nogen gange når vi har siddet, så kommer de måske også over og får et glas rødvin og lige sidder og snakker, en aften hvor vi alle sammen sidder ude” (Dorthe:15).

Igen illustreres det, hvordan campingpladsen synes at skabe et rum, hvor samværet kan dyrkes under afslappede forhold, og her er der ikke blot tale om samvær med familie og venner, men ligeledes om samværet med ellers ukendte personer. Dorthes beskrivelse viser endvidere, at den sociale kontakt campisterne imellem ofte er af uforpligtende karakter, hvilket også medvirker til at gøre interaktionen indbydende. For at opnå en større forståelse for denne form for interaktion, og hvilken betydning den har for fastliggerne, vil jeg kort inddrage et teoretisk aspekt i form af sociologen Zygmunt Bauman og dennes tanker om fællesskabet.

Et teoretisk indblik i fællesskabet

Ovenstående beskrivelser af fastliggerens sammenhold og interaktion med de øvrige campister kan overordnet beskrives med et ord; fællesskab. Ifølge Bauman vil vi altid associere betegnelsen 'fællesskab' med noget positivt, men prisen for at være en del af fællesskabet er imidlertid friheden: *”At gå glip af fællesskabet er ensbetydende med at miste sikkerhed; har man held til at opnå en plads i fællesskabet, vil man snart miste frihed”*, som han beskriver det (Bauman, 2002:10). Uanset hvilken af disse man vælger, opnår man noget og mister noget andet.

Denne distinktion mellem fællesskab og frihed viser sig også i flere af fastliggeres holdninger til dét at være sociale på campingpladsen. Nogle giver således udtryk for, at selvom de er godt bekendte med nogle med-fastliggere, nærer de intet ønske om at være *for* sociale med disse mennesker, af frygt for at komme ind i en form for social rutine, hvor der udvikles nogle forpligtelser eller afhængighedsrelationer som eksempelvis en forventning om, at man spiser sammen regelmæssigt. Frygten herfor varierer imidlertid betydeligt fastliggerne imellem, og synes at afhænge af, hvorvidt de pågældende personer decideret camperer sammen eller blot tilbringer noget af campingtiden sammen: Jo mindre tid der tilbringes sammen, jo større synes frygten for at komme ind i en rutine af sociale sammenkomster at være. Dette illustrerer, at valget mellem friheden og fællesskabet ikke foretages ens af alle fastliggerne.

Selvom frihed er en grundlæggende del af dét at være fastligger, ønsker nogen alligevel at tildele fællesskabet en vigtig plads i deres liv som fastliggere, hvorfor de bruger meget tid sammen med deres med-fastliggere. Andre lever derimod efter Baumans tese om, at friheden kun kan udvides på bekostning af fællesskabet, hvilket viser sig ved, at de ihærdigt sørger for ikke at indgå i forpligtende, sociale sammenkomster. For sidstnævnte er ønsket om fuldstændig frihed til selv at være herre over såvel tid som foretagender således grunden til, at de ikke ønsker at forpligte sig socialt overfor andre mennesker. For dem prioriteres campingens frihed nemlig over campingens fællesskab.

Ovenstående behandler i dette tilfælde fællesskabet mellem allerede bekendte fastliggere, men Bauman udtaler sig også om de midlertidige fællesskaber, som kan opstå mellem af hinanden hidtil ukendte individer. Han mener således, at størstedelen af nutidens eksplosive fællesskaber⁵ er skræddersyede til den senmoderne modernitet. De pågældende fællesskaber tenderer til at være flygtige og midlertidige og knyttet til et 'enkelt aspekt' eller et 'enkelt formål'. Deres levetid er kort, men stormfuld, og de henter paradoksalt nok deres styrke fra denne uvisse og usikre fremtid, og ikke fra tanken om en forventet varighed (Bauman, 2006:255f). I dette tilfælde er der altså ikke tale om bindende fællesskaber. I sammenhæng med denne beskrivelse af det senmoderne fællesskab nævner Bauman 'det æsteriske fællesskab', om hvilket han siger, at det er kendetegnet ved at være lige så let at skille ad, som det har været at sætte sammen, og forbliver fleksibelt, og kun består "indtil videre" og "så længe det er tilfredsstillende" (Bauman, 2002:67). Bauman benytter også den mere malende betegnelse "knage-fællesskab" om det æsteriske fællesskab, idet han fremstiller de for fællesskabet fokus-skabende interesser som udgørende "knager", som individerne midlertidigt kan hænge deres individuelt oplevede og individuelt håndterede bekymringer eller gøremål på, for snart efter at tage dem ned igen og hænge dem et andet sted (Bauman, 2002:73).

Beskrivelsen af det æsteriske fællesskab samstemmer med Dorthes udtalelse om, at man på campingpladsen kan snakke og hygge sig med sine naboer, uden at behøve bekymre sig om, hvorvidt der er grobund for et bindende fællesskab eller ej. Alle er her indforståede med, at kontakten som oftest kun er midlertidig, hvorfor de involverede får mulighed for at slappe af og blot nyde det sociale her og nu. Der skal ikke tages højde for eventuelle efterfølgende reaktioner, for som Bauman udtrykker det:

"Uanset deres brændpunkt har æstetiske fællesskaber det træk til fælles, at de bånd, der opstår mellem deres deltagere, er overfladiske, pligtbetonede og flygtige. Eftersom det er underforstået – og aftalt på forhånd – at disse bånd rystes af på forlangende, forårsager de kun et ringe ubehag og stort set ingen frygt" (Bauman, 2002:73).

⁵ Med udtrykket 'eksplosiv' henviser Bauman til fællesskaber der med nød og næppe holdes i live i det korte tidsrum mellem eksplosionen og dens hendøen (Bauman, 2006:255).

Man knyttes ikke sammen af etiske forpligtelser og langsigtede engagementer, men nyder blot at kunne interagere med andre campister uden at behøve tage højde for efterspillet. Det er *"bånd uden konsekvenser"*, som Bauman også formulerer det (Bauman, 2002:74). Denne uforpligtende sociale interaktionsform understøtter den overfladiske nærhed campisterne imellem, og det er ligeledes forventeligt, at den medvirker til at aflaste campinsten fra den moderne individualisme, som Jantzen m.fl. omtaler, idet dette fællesskab ikke kommer til at berøre individets videres liv. Da det til enhver tid er acceptabelt at bryde fællesskabet, behøver de involverede nemlig kun fokusere på mennesket bag, som Jantzen m.fl. formulerer det, og kan således se bort fra den samfundsmæssige succes eller fiasko. De involverede behøver dermed ikke lægge mange kræfter i at selviscenesætte sig selv i forsøget på at komme til at fremstå som personer, de øvrige involverede ønsker at tilbringe yderligere tid sammen med.

At campisterne selv er herre over både hvor meget og hvordan, de ønsker at dyrke fællesskabet, gør netop, at campingpladsen bliver til et fristed i forhold til hverdagens krav om social interaktion. Dyrkelsen af det æstetiske fællesskab synes derfor også at være fastliggernes foretrukne fællesskabsform på campingpladsen, hvis man ser bort fra fællesskabet med med-fastliggere. Der er således ingen af informanterne der udtrykker noget ønske om, at opnå et dybere fællesskab med deres medcampister. Alle synes derimod godt om den evigt tilstedeværende mulighed for sporadisk og uforpligtende kommunikation med tilfældige medcampister, og alle giver ligeledes udtryk for, at det at være social (til en vis grænse) hører med til at være på en campingplads. Som Jane formulerer det:

"Når vi vælger at være fastligger, så har vi en aftale om, at vi vil gerne snakke med andre mennesker, men vi er ikke rigtig til det der med, at hvis man kommer ind på pladsen, så skal der drikkes øl med naboen, eller spises fælles mad og alt sådan noget" (Jane:8).

Dette må tolkes som værende grunden til, at informanterne foretrækker at bo tæt på ikke-fastliggere frem for øvrige fastliggere. Den vedvarende udskiftning blandt ikke-fastliggerne resulterer nemlig i, at det ikke er nødvendigt at forsøge at skabe et vedvarende fællesskab, men at det æstetiske fællesskab i stedet kan skabe en middelvej mellem sikkerheden og friheden.

Naturligvis findes der også deciderede fastliggerfællesskaber rundt om på campingpladserne, men ingen af informanterne indgår i et sådant fællesskab. Jeg vil vende tilbage til disse fællesskaber og deres betydning for campingpladsens øvrige campister senere.

Det skal dog pointeres, at fastliggerne selvfølgelig genkender hinanden fra år til år, hvilket også har indvirkning på interaktionen. Som Anna fortæller:

"(...) altså vi kunne godt mærke nu her, da vi kom i fredags, at nu var det tredje år, og at vi var mange, der havde ligget på de samme pladser, og hilst på hinanden og sådan noget. Altså jeg kunne mærke en stor forskel fra første år og sidste år og så til i år. Der var mange, mange flere der hilste og sagde "hej" og kunne genkende os, og vi kunne genkende dem, i år, ved at nu er det tredje gang vi ligger på de samme pladser" (Anna:7).

Selvom fastliggerne altså ikke indgår i et forpligtende fællesskab med hinanden, medvirker genkendelsen af hinanden dog til at øge sammenholdet. Der opstår en form for forhold fastliggerne imellem, uden at det dog kommer til at påvirke den individuelle frihed. Forholdet baserer sig således primært på fysisk genkendelse frem for på egentligt kendskab.

Det skal også nævnes, at uoverensstemmenler og lignende generelt ikke skaber splid mellem campisterne. Alle fastliggerne er enige om, at det er campingchefens opgave at håndtere eventuelle problemer campisterne imellem. Dermed fritages fastliggeren for ubehagelige konfrontationer med andre campister, hvilket også må forventes at være styrkende for forholdet campisterne imellem.

Når det sociale tilsidesættes

Det er nemt at skabe kontakt med de øvrige campister, hvis man benytter campingpladsens fællesfaciliteter. En anden oplagt måde for fastliggerne at skabe bekendtskab med særligt ikke-fastliggerne, er imidlertid at være solidarisk med nytilkomne, og hjælpe dem med at komme til rette på campingpladsen. Denne måde at socialisere på er meget yndet blandt informanterne, men nogle campister ønsker tilsyneladende ikke denne hjælp:

"Nu er der jo kommet noget der hedder en mover til en campingvogn, så man med en fjernbetjening kan stå og flytte den og køre den på plads. Og jeg synes sådan set, det er lidt grinagtigt, fordi en del af det der med at være på en campingplads, det er jo også, måske lidt, at være social. Også det der med lige at få naboen til at hjælpe med lige at rykke campingvognen på plads ikke også. Hvorfor skulle man ikke kunne hjælpe hinanden? Nej nej, det skal man ikke i dag. Der skal man lige klare det hele selv med en fjernbetjening, ikke også. Og den koster minimum 10.000, sådan en, ikke også, og man bruger den de der 3 minutter det tager, at køre campingvognen på plads. Jeg synes, det er fuldstændig til grin" (Ole:8).

Campister der benytter en mover kan således opfattes som ikke støttende det sociale. Ole nævner imidlertid, at han til dels har forståelse for, at ikke-fastliggere, der overnatter på flere forskellige campingpladser i løbet af en kort periode, benytter en mover (på campingpladsen i Vejers ligger fastliggere adskilt fra ikke-fastliggere, og citatet henviser derfor til nyankommene fastliggere), men dybest set opfatter han den som et værktøj for personer, der ikke ønsker at være sociale, og som et udtryk for en kultur, hvor tankerne om hjælpsomhed ikke længere eksisterer. Selvom en mover letter arbejdet med at få campingvognen optimalt opstillet, kan den altså umiddelbart hæmme kontakten til

de øvrige campister. Resultatet må være, at noget af den sociale åbenhed og hjælpsomhed, som danner rammen om fællesheden eller det æstetiske fællesskab, frafalder, hvormed den overfladiske nærhed, som Jantzen m.fl. betegner det, svækkes. Denne må så bygges op igen efterfølgende ved at hilse og småsnakke med naboerne.

Fastliggerne opfatter generelt campingpladsens konstante liv som positivt og charmerende, og selvom ingen udtrykker, at det er hårdt at være henvist til andre mennesker, er der heller ingen, der er der med det formål at socialisere med andre end dem deres eventuelle med-fastliggere. Som sagt er det tanken om frihed, der generelt er den bærende for fastliggerne og ikke fællesskabet. Nogle af informanterne fortæller således om, hvordan de i perioder med mange campister opsætter en læskærm, for at skabe en følelse af privatliv, når der eksempelvis skal solbades. Formålet hermed er ikke at udelukke andre campister helt, men blot at minimere følelsen af at være til offentlig skue. Som Kirsten udtrykker det:

”Altså det er kun det der med, at jeg synes det er meget rart at kunne få lov til bare at sidde, uden at det kan ses fra fire sider eller tre sider” (Kirsten:28).

Grundet det konstante nærvær af ukendte mennesker, er det nemt at føle sig blottet, og denne følelse er fastliggerne ikke glade for. Derfor er det også rart, når de forskellige skoleferier, der trækker mange ikke-fastliggere ud på campingpaldserne, slutter, og der kun er fastliggerne tilbage. Med færre campister på campingpladsen er der mere plads til passe sig selv og til at høre naturens lyde. Selvom dét at vise en overfladisk interesse for sine medcampister hører campingkulturen til, kan det altså også være rart med en pause fra det sociale.

Afrunding

På campingpaldsen eksisterer der en form for liv, som ikke findes omkring sommerhuset. Her er der altid andre mennesker, og der er altid mulighed for social interaktion. Dette har en stor positiv betydning for fastliggerne, men frem for at søge det langsigtede fællesskab, ynder fastliggerne at koncentrere sig om det æstetiske fællesskab, hvor sociale forpligtelser, rutiner og afhængighedsrelationer ikke spiller ind. Dermed behøver fastliggeren ikke vælge mellem fællesskabet og friheden, men kan fokusere på friheden og blot trække på det æstetiske fællesskab, når behovet for at være social indfinder sig.

At campingpaldsen overordnet bør opfattes som en fælleshed frem for som et fællesskab, kan Jantzen m.fl. således have ret i, da alle ikke er bekendte med alle. Dog synes der alligevel at findes nogle træk fra fællesskabet i det overordnede forhold campisterne imellem. Hvis alle således konsekvent satte friheden frem for fællesskabet, ville de tidligere omtalte episoder med campister der holder øje med

hinanden og hinandens telte sandsynligvis ikke finde sted, da ingen i så fald ville bekymre sig om, hvorvidt de omkringstående telte blæste væk eller havde indbrud. Disse indgribninger skaber en sikkerhed blandt campisterne om, at der altid vil være nogen på campingpladsen, der varetager deres interesser, hvilket giver dem mod til at forlade campingpaldsen med deres telt blivende tilbage. Blot ved at indfinde sig på campingpaldsen med sit telt eller campingvogn optages man altså i en fælleshed, karakteriseret ved fællesskabets sikkerhedsnet sammenholdt med den individuelle frihed.

Fastliggernes selvscenesættelse

Fænomenerne livsstil og selvscenesættelse synes mere eller mindre at afspejle to sider af samme sag, nemlig individets identitet. Når individet vælger en livsstil som fastligger, må det således også forholde sig til, hvordan dette kan og vil blive opfattet, både af sig selv og af omgivelserne, og agere herudfra. Indtil nu har jeg vist, hvordan campingpladsen opfattes som et fristed i forhold til hverdagens både strukturelle og sociale tvang, hvilket giver fastliggeren mulighed for at fokusere på egne lyster, og umiddelbart danner dette grund for at tro, at Jantzen m.fl. har ret når de hævder, at selvscenesættelse ikke finder sted på campingpladsen. Denne konstatering vil jeg imidlertid se nærmere på i denne del af analysen.

Selvscenesættelse på campingpladsen

Et emne der allerede er blevet berørt, er spisetiderne. En informant nævner som sagt, hvordan det på campingpladsen ikke er unormalt at spise aftensmad ved 20.30-tiden, men at dette af udefrakommende ville blive opfattet som mærkeligt i primærboligen. Her understøttes Jantzen m.fl.'s påstand således, idet denne fastligger tilkendegiver, hvordan det på campingpladsen er muligt selv at koordinere sin tid, mens man i primærboligen er underlagt nogle restriktioner der siger, at et individ med kontrol over sin tilværelse ikke spiser aftensmad på dette sene tidspunkt. Det udtryk som fastliggeren giver ved at spise sent, giver med andre ord forskellige indtryk alt efter, hvor individet befinder sig.

Et andet element der synes at påpege, at selvscenesættelse af den valgte levemåde ikke udpræget finder sted på campingpladsen, er i forhold til fastliggernes visuelle udtryk. Flere fastliggere understreger således, at tøjvalg ikke har samme betydning som i primærboligen. På campingpladsen befinder fastliggeren sig i en slags 'comfort zone', hvor tøjvalget snarere foretages ud fra en praktisk og afslappende livsanskuelse end ud fra en udvendig, modeorienteret overbevisning. Påklædningen er således ofte ka-

rakteriseret af at være lag-på-lag, hvor der tilføjes eller fjernes et lag tøj afhængigt af skiftende vejrforhold. Derudover bruges tøjet gerne i længere tid end i primærboligen. Som Kirsten udtrykker det:

”(...) jeg kan godt gå i de samme bukser i hvert fald, og shorts. Nogen gange kan jeg da gå i de samme shorts i en hel uge. Jeg skifter bare undertøj og bluse eller overdel” (Kirsten:10).

Begrundelsen herfor er både at minimere mængden af vasketøj, at tøjet bliver knapt så hurtigt beskidt som i primærboligen (da der på campingpladsen ikke laves eksempelvis havearbejde), og at omgivelser ikke anlægger en negativ anskuelse overfor, at tøjet ikke er fuldstændigt rent. Det kan endvidere tænkes, at tøjet, som en rekvisit i Goffmans dramaturgi, medvirker til at understrege den afslappende livsanskuelse som friheden på campingpladsen medfører. Hvis påklædningen ikke matchede denne livsanskuelse, ville scenearrangementet ikke stemme overens med det udtryk, som fastliggeren ønsker at give af sig selv både overfor andre og over for sig selv, og det er oplagt at tro, at dette ville skabe forvirring og måske ligefrem påvirke fastliggerens afslapningsfølelse i negativ retning, eftersom det ydre billede og den indre forestilling ikke ville stemme overens.

Alle understreger dog, at den såkaldte campinghabit ikke indgår som en del af garderoben. Der er således også grænser for, hvor afslappet fastliggerne ønsker at gå klædt, og hvor lidt selviscenesættelsen af det visuelle udtryk betyder for dem. Endvidere tilkendegives det også, at de gerne ifører sig lidt pænere tøj, når de deltager i fællesarrangementer på campingpladsen, men at det dog stadig ikke minder om det selskabstøj, som hører primærboligen til. Selvom campingpladsen tillader campisterne at fokusere på meget andet end selvets iscenesættelse, er det således også kun til en vis grænse. Ingen ønsker at skille sig ved at iføre sig bemærkelsesværdigt tøj i form af eksempelvis fritidssættet eller beskidt tøj ved sociale sammenkomster, eller ved at klæde sig alt for pænt på til lejligheden.

At have ”det rigtige udstyr”

Til spørgsmålet om hvorvidt det at have ”det rigtige udstyr” er af stor vigtighed for fastliggerne, svarer de entydigt nej. Ingen udtrykker en trang til ofte at købe nyt til campingvognen eller til at skifte campingvognen ud. Flere af informanterne nævner endda, at deres campingvogn nærmere skiller sig ud fra de øvrige campisters ved at være gammel. Flere nævner også, at de nyere campingvogne, det matchende tilbehør og det smarte udstyr generelt hører ikke-fastliggerne til. Som Dorthe udtaler om ikke-fastliggerne:

”(...) Der er det hele. Ny bil og nyt fortelt, altså skide smart fortelt. Det er stilet. Og møbler der passer i farverne til gardinerne, og lamperne der passer. Det hele, altså. Der kan man godt se, at der er nogen, der er godt nok stil over det. Og så kan de, nogen af de nye vogne, der kan de stå ved siden af

vognen, og køre den på plads. Der har de den der i hånden [*mover*], og så fræser de den der vogn på plads (...) Ej, det der nok er bedst, det er, når de står der, og kører den der vogn på plads. Der vil de gerne have, at folk de lige står og kigger lidt, nogen af dem i hvert fald" (Dorthe:10).

Selvom fastliggerne indimellem kan sende lange blikke efter de nye campingvogne, er der, som tidligere beskrevet, ingen der begærer dem så meget, at de ønsker at investere alt for mange penge i hverken campingvogn eller smart tilbehør. For fastliggerne sættes funktionalitet frem for æstetik, og da campingvognen for dem blot udgør rammen omkring livet på campingpladsen, er det nemt at bære over med, at den er af ældre dato. Den også tidligere omtalte mover beskrives ligeledes som et værktøj, der kan bruges til at skabe opmærksomhed om sig selv på campingpladsen, og som medvirker til at give omgivelserne et indtryk af, at der her er en person, der har både udstyret og økonomien i orden.

Jens nævner imidlertid, at denne form for selviscenesættelse også foregår blandt nogen af fastliggerne:

"(...) De campister, der kommer om vinteren, der er der vel gået en lille smule presstige i, hvad det er for en vogn, de har, og der er vel efterhånden blevet en lille smule konkurrence om at få den dyreste camper, den største camper, og med læderindtræk og sådan noget" (Jens:10).

Parret morer sig en lille smule over denne konstatering, men må også erkende, at det om vinteren ikke blot handler om at have et sted at sove, men mindst lige så meget om at kunne holde varmen, og at de nyere campingvogne besidder store fordele på dette område.

Selvom informanterne giver udtryk for, at de på ingen måde selviscenesætter sig gennem udstyr osv., skal der dog tages højde for, at det kun er muligt at fokusere på de ytringer, som fastliggeren giver udtryk for. Det er således ikke muligt at afklare, hvorvidt der finder mere selviscenesættelse sted end hvad informanterne selv fortæller.

Selviscenesættelse gennem afvigelse

Selviscenesættelse handler imidlertid ikke blot om, hvad man tilslutter sig. Det handler ligeledes om, hvad man ønsker at adskille sig fra. Individet former således også sig selv via grænsesætning og afvigelse. Selvom fastliggerne ikke umiddelbart synes at gøre meget ud af at iscenesætte sig selv, har de alle et billede af, hvordan de i hvert fald *ikke* ønsker at fremstå overfor campingpladsens øvrige campister.

Overordnet kommer dét, som fastliggerne ikke ønsker at associeres med, til udtryk gennem den adfærdsmæssige fremtræden. Eksempelvis ønsker ingen at "udstille" deres eventuelle ægteskabelige gnidninger overfor de øvrige campister, hvilket følgende interviewsekvens illustrerer:

Jane: (...) hvis det er, at man nu er blevet uenige om noget, så er det jo ikke sådan at man bare skruer op og råber op

Kim: Nej, det kan man jo ikke i sådan en vogn her, det kan man jo høre

Jane: Så kan man godt føre en diskussion på et lavt plan, sådan at alle andre ikke skal høre at, "Nå, nu er der nok lagt i [*kakkelovnen*]" (17).

Eftersom den lydmæssige isolering er meget lav i en campingvogn, vil et skænderi nemt kunne fornemmes af udenforstående. Disse vil, med Goffmans betegnelser, dermed træde ind på bagscenen, hvilket vil påvirke fastliggernes videre selvpræsentation, og dette er ikke ønskværdigt. For at tilpasse de billeder som fastliggerne ønsker at præsentere til den sociale situation på campingpladsen, må skænderiet derfor enten foregå lavmælt eller udsættes til parret igen befinder sig bag primærboligens isolerende vægge. Frygten for at tabe ansigt udadtil resulterer dermed i, at fastliggerne (og campisten generelt) må kunne udøve selvkontrol, hvilket ifølge Jantzen m.fl. er en af de grundlæggende årsager til, at campinglivet kan opleves som hyggeligt.

Noget andet informanterne ikke ønsker at blive forbundet med, er det negative omdømme, som omgiver mange fastliggere. Jeg har tidligere været inde på, at fastliggerne kan forestilles at besidde et andet forhold til campingpladsen end ikke-fastliggerne, hvilken kan udvise sig i en form for ejerfornemmelse over campingpladsen. Lige netop dette scenarie tager informanterne imidlertid kraftigt afstand fra. Flere har personlig erfaring med grupper af fastliggere, der synes at have nok i sig selv og hinanden, og dette opleves bestemt ikke positivt af informanterne. Som Jane og Kim fortæller:

Jane: Vi gider ikke komme ind i sådan en fastligger klike! Det har været vores skræk lige fra vi startede [*som fastliggere*]

Kim: Det er fordi vi har prøvet det, da vi kørte rundt med vores campingvogn. Så har vi jo prøvet det der med at komme ind i et hul, mellem nogen fastliggere. (...) Det var træls!

Jane: Der var ingen der hilste på os (...) og vores børn måtte helst heller ikke være der, og i middags-søvnstiden der skulle der være ro, der var ingen der skulle spille bold og... Alt sådan noget

Kim: Det var ikke lige sådan, som vi synes, det skulle være

Jane: Det var sådan et skrækscenarie for os (14).

Parret her fortæller om en oplevelse de har haft som ikke-fastliggere, som har haft stor betydning for deres holdning til, både hvordan de gerne vil være fastliggere, og hvordan de gerne vil opfattes af de øvrige campister. De følte sig ikke velkomne på campingpladsen, og synes at de blev opfattet som forstyrrende for fællesskabet frem for som behageligt selskab. For dem er det derfor vigtigt at være åbne og vise tolerance overfor medcampisterne, således at de ikke kan sammenlignes med de i interviewsekvensen nævnte fastliggere.

Informanterne ønsker generelt ikke at associeres med de tilsyneladende ugennemtrængelige fællesskaber, som kan opstå blandt fastliggerne på en campingplads. For medlemmerne af sådanne fællesskaber

synes det sociale at udgøre en stor del af grundlaget for, hvorfor de er fastligere. Det er imidlertid ikke selve fællesskabet, der synes generende for informanterne, men måden det udspiller sig på. Som Lena udtaler:

”Vi gider ikke stå i det sjak der, der står og drikker øl klokken 11 om formiddagen lige midt på gaden, hvor vi andre, vi skal nærmest gå i en stor bue udenom dem, hvis vi skal ned på toilettet eller sådan noget” (Lena:11).

Udover at disse fællesskaber fysisk kan være til gene for de øvrige campister, synes informanterne også at anlægge en negativ anskuelse overfor, at disse fastliggerfællesskaber gerne er forbundet med alkohol. Selvom størstedelen af informanterne drikker alkohol til maden, synes der at være en holdning om, at dét at drikke alkohol offentligt midt på dagen ikke er fuldt ud acceptabelt, hvilket medvirker til at skabe afstand mellem informanterne og medlemmerne af fastliggerfællesskabet.

Mange af informanterne har oplevet denne form for fastliggerfællesskab (af nogle af informanterne også omtalt som ’fastliggeri’), hvor medlemmerne ofte spiser sammen og gerne drikker øl i store grupper midt på vejen, men ingen ønsker at tage del i det. Dette skyldes ikke blot, at de ikke ønsker at miste deres personlige frihed, men ligeledes at de ikke ønsker at fremstå som en del af en utilnærmelig klike. Som nævnt holder alle informanterne af kontakten til ikke-fastliggerne, og disse to interessefeltet synes i informanternes optik mere eller mindre at udgøre to modsatrettede spændingspunkter. En stor del af fastliggernes selviscenesættelse retter sig således mod ikke at komme til at fremstå som utilnærmelige fastligere, der udviser ejerfornemmelse over campingpladsen, hvad enten dette betyder at lave sine egne regler for opførelse eller tilsyneladende negligere de øvrige campisters tilstedeværelse. De lægger derfor alle mange kræfter i at virke åbne og imødekommende overfor medcampisterne – uanset om der er tale om fastligere eller ikke-fastligere. Som Dorthe udtrykker det: *”(...) det kan somme tider blive så sammenspist, når der er alt for mange fastligere”* (Dorthe:4).

Selviscenesættelse udenfor campingpladsen

Den personlige selviscenesættelse i forbindelse med at være fastligger finder imidlertid ikke blot sted på campingpladsen. Udenfor campingpladsen må fastliggeren også forholde sig til de mange holdninger, der er til det at være fastligger:

”(...) Nogen de synes jo, at det må da være så røv sygt, og samme plads og ”hvorfor skal I ikke ud og se noget?” og... Andre de synes, det er hyggeligt, at man bare kan pakke sin kurv, og så tager man på camping, og så er man der. Men der er mange, der ikke kan forstå, at man gider ligge det samme sted år efter år” (Dorthe:17).

En livsstil som fastligger kan af udenforstående virke uforståeligt, og nogle af informanterne erkender også, at de tidligere har haft negative fordomme omkring det at være fastligger. For at forsøge at opretholde et positivt selvbillede udadtil, må fastliggeren derfor til tider selviscenesætte sig selv og sin livsstil.

Anna og Ole fortæller eksempelvis, hvordan deres yngste søn synes at være blevet dybt rystet, da de fortalte ham, at de ville være fastligere. For ham var det helt uforståeligt, at hans forældre ville til at føre denne livsstil. Dette er imidlertid ikke et enestående tilfælde. Alle fastliggerne har således mødt en undren og en manglende forståelse for livsstilen i den sociale omgangskreds. Hvorvidt den pågældende selv har kendskab til campingkulturen behøver ikke have indflydelse herpå. Reaktionen er stadig den samme:

"(...) så skal du hente vand selv, og så skal du gå efter toilettet. Det er lidt for besværligt. Og så er der så den der holdning: "Jamen skal I på camping i år?!? Er I sådan rigtig blevet bidt af det der camping eller hvad?!?". Jamen hvad skal man svare på det?? Men... Det er vi jo nok. "Jamen skal I sådan ud og ligge fast derude sådan?!?". "Jamen i foråret skal vi jo". "Nåh!". Altså sådan den der forbavsende holdning over "Jamen kan man blive bidt af det?!?". Og det er fra folk, som selv har campingvogn, men som kun bruger den sporadisk" (Anna:19).

Fastliggerne bliver altså ofte mødt af uforståenhed overfor deres valg af livsstil, og særligt hyppigt er spørgsmålet om, hvad tiden så bruges på:

"(...) Nogen vil jo også synes, at "Jamen hallo! Hvordan kan I få tiden til at gå der?!? Hver evige weekend, og så sidde derude og lave ingenting! Altså hvad får I tiden til at gå med???" (Ole:19)

Jantzen m.fl. har som sagt en tese om, at campingferien, som en "oplevelsesfattig" ferietype, af personer med hang til "oplevelsesrige" ferier, vil blive betragtet som topmålet af eksistentiel kedsomhed. Jeg har tidligere vist, hvordan individet godt kan være tilhænger af begge ferietyper, og at denne opdeling af præferencer derfor ikke synes helt korrekt. I forbindelse med fastligere er der imidlertid tale om en vedvarende livsstil, og ikke blot en kortvarig ferie, hvilket kan tænkes at have indflydelse på omgivelsernes reaktion på denne "oplevelsesfattige" ferietype/livsstilevalg. For mange synes det således ikke så meget at være selve ferieformen, det vil sige selve dét at camperer, der er det fremmedartede og uforstående, men netop at ferieformen gøres til en livsstil. Campingferien vil af mange sandsynligvis blive opfattet som noget, der kan give mening i en kortere periode, men når denne ferieform transformeres til en livsstil, forsvinder forståelsen. Med fastligere er der tale om personer, der foretager en livsstilsændring, som ikke skaber forståelse blandt udenforstående, hvilket resulterer i en holdning der svarer til Jantzen m.fl.'s beskrivelse af, hvordan en person med en "oplevelsesrig" orientering forholder sig til en den "oplevelsesfattige" ferieform – uanset om personen selv dyrker camping som ferieform.

Denne reaktion på livsstilsvalget betyder for nogen, at de føler sig nødsaget til at forsvare sig selv og ophæve deres valg i modpartens øjne. Ole og Anna fortæller eksempelvis, hvordan hun, kort inden de startede som fastliggere, havde gennemgået en større operation, og at det var hårdt for hende at vende tilbage til dagligdagen og arbejdsmarkedet. Hun havde derfor behov for at samle energi i weekenderne, for at undgå at skulle sygemeldes yderligere, og med dette som forklaring følte de, at deres nye livsstilsvalg blev både forstået og legaliseret af de sociale omgivelser. Selvom historien var sand, fungerede den således samtidig som en undskyldning for deres valg om at blive fastliggere. Denne forklaring havde imidlertid en tidsmæssig begrænsning, og parret har derfor, ligesom de øvrige informanter, måttet holde sig til forklaringen om, hvad det giver dem at være fastliggere.

For nogle af fastliggerne synes omgivelsernes reaktion imidlertid ikke at være et problem. Kirsten og Anders tilkendegiver eksempelvis, at de er ved at være ovre den alder, hvor de gik meget op i, hvad andre mente om dem:

”Det er vi da ligeglade med. Egentlig generer det ikke os så meget. Vi siger bare, hvordan vi har det: ”Jamen vi nyder det, og det er rigtig dejligt”. Det er egentlig det. Det må de da godt have, den mening” (Kirsten:24).

Som fastligger er man altså nødt til at forholde sig til omgivelsernes ofte uforstående holdning overfor det pågældende livsstilsvalg. Uanset om fastliggeren vælger at undskylde sig selv eller blot forsøger at forklare sig, synes fokus dog at være på muligheden for afslapning og afstresning, og dette må derfor tolkes som den begrundelse, der giver den mest positive reaktion, når fastliggerne skal redegøre for deres livsstilsvalg.

Afrunding

At være fastligger indbefatter bl.a. at tage stilling til, hvordan man gerne vil opfattes, både af sig selv og af andre, og dette udgør grundlaget for, hvordan selviscenesættelsen skal udformes. Jantzen m.fl. synes imidlertid ikke at have ret i, at selviscenesættelse ikke finder sted på campingpladsen. Her er grænserne for, hvad der er acceptabelt, både i forhold til udseende og væremåde, dog væsentlig løsere end i primærboligen, og dette medvirker til både at understøtte frihedsfølelsen og gøre campinglivet tiltalende.

Som tidligere vist fokuserer informanterne også primært på frihed frem for fællesskab, og denne orientering har imidlertid stor betydning for deres selviscenesættelse. Således tager alle informanterne afstand fra de tydelige fastliggerfællesskaber, der bl.a. udtrykker ejerfornemmelse eller ligegladhed over-

for medcampisterne, hvilket bevirker, at konstant er bevidste om at udvise åbenhed over for alle øvrige campister.

Udenfor campingpladsen mødes fastliggerne ofte af uforståenhed overfor deres livsstilsvalg, og også her må vedkommende derfor benytte sig af selviscenesættelse. Undskyldninger kan medvirke til at skabe forståelse blandt udenforstående, men ingen af informanterne giver udtryk for ligefrem at være flove over deres valg af livsstil. Dette bevirker, at størstedelen ikke føler sig nødsagede til at forsvare deres valg, men blot forsøger at skabe forståelse herfor i den sociale omgangskreds. I disse forklaringer lægges der tilsyneladende særligt vægt på den afslapning, som livsstilen muliggør, og dette må derfor tolkes som værende det argument, der møder størst forståelse blandt udenforstående.

Hvorvidt behovet for selviscenesættelse er forskelligt fastliggere og sommerhusejere imellem, er ikke muligt at fastslå, men fastliggerne er selv af den overbevisning, at dét at tage i sommerhus opfattes knap så uforståeligt af omgivelserne. Her er det især de to ferietypers forskel i primitivitet, der bliver brugt som begrundelse, da primitivitet ofte opfattes negativt. For flere af fastliggerne har denne forskel imidlertid en positiv betydning. Der tages således afstand fra campingvogne, hvis udstråling tenderer til at minde om et sommerhus i form af eksempelvis stakit, eller campister der køber sig til eget baderum i fællesfaciliteterne. For fastliggerne må campinglivet gerne udstråle en vis grad af primitivitet – det er jo blandt andet dét, de finder tiltrækkende ved en livsstil som fastliggere.

7. KONKLUSION

Omdrejningspunktet for specialet har været, hvorfor nogle danskere vælger at være fastliggere. Som et symbol på et samfund i konstant fremdrift repræsenterer den mobile campingvogn i teorien det ultimative hjem. Ikke desto mindre vælger mange at immobilisere dette 'andet hjem', og det er derfor oplagt at stille spørgsmålstejn ved, hvorfor fastliggerne ikke vælger at tage i sommerhus frem for at være fastliggere. Udgangspunktet har således været en undren omkring, hvorfor en livsstil som campist synes så tiltalende, samt hvordan denne ofte fordoms omspundne livsstil påvirker fastliggerens selviscenesættelse.

I analysens første del behandles, hvorfor fastliggerne startede som fastliggere. Begrundelsen herfor er selvsagt individuel, men et fællestræk er, at alle de pågældende fastliggere gennem mange år har ferieret på campingpladser, og herigennem har de alle opnået et godt kendskab til campingkulturen. Denne ferieform har gennem sin uforpligtende, afslappende, børnevenlige og økonomisk let tilgængelige karakter indyndet sig hos fastliggerne, og valget om at blive fastligger skal således ikke opfattes som et impulsivt livsstilsskift. For nogen har ønsket om at strække campingsæsonen og gøre impulsive weekendferie-ture let tilgængelige haft den største betydning for valget om at påbegynde denne livsstil, mens det for andre har været muligheden for at dyrke fællesskabet med bekendte med-fastliggere.

Med udgangspunkt i en eksisterende undersøgelse omkring campister generelt har jeg opstillet nogle undersøgelsesemner, som har udgjort en ramme for analysens andel del. Sammensat giver disse undersøgelsesemner belæg for at kunne besvare opgaveformuleringen. Disse undersøgelsesemner omfatter:

- Hvorfor fastliggeren ikke benytter sig af et sommerhus frem for at immobilisere campingvognen
- Dagligdagen i campingvognen
- Sociale forhold på campingpladsen
- Selviscenesættelse

Med henvisning til en eksisterende undersøgelse omhandlende danske sommerhusejere, har der vist sig flere ligheder mellem sommerhusejeren og fastliggeren. Følelsen af at være tæt på naturen, at kunne dyrke fællesskabet under afslappede forhold samt muligheden for at skabe forandring i hverdagen og slappe af, har således stor positiv betydning for begge parter. At fastliggerne alligevel ikke vælger sommerhuset skyldes dog ikke blot, at en campingvogn økonomisk er betydeligt billigere at investere i end

et sommerhus, men ligeledes at der med til sommerhuset hører mange forpligtelser i form af vedligehold, som ikke findes i forbindelse med campingvognen. Endvidere tillader sommerhuset ikke mobilitet; selvom campingvognen ligger fast, skal den således ikke opfattes som immobiliseret i fastliggernes optik.

Hvad fastliggerne finder så fascinerende ved at være fastligere, kan overordnet beskrives med et ord: Frihed. For at opnå en følelse af frihed er det dog af stor betydning at kunne adskille hverdagens forpligtelser fra ferieturens afslapning, således at dårlig samvittighed over ugjorte gerninger ikke forstyrrer freden. Dette medfører bl.a. en indstillingsændring overfor dagligdags gøremål, så disse på campingpladsen ikke blot opfattes som fredsforstyrrende pligter, men snarere som acceptable beskæftigelser. På campingpladsen skabes et (helligt) rum, hvori alt hvad der minder om arbejdsliv, stive omgangsformer og dagligdag er bandlyst, mens det frie og nemme liv lovprises.

Friheden viser sig ligeledes i muligheden for at fokusere på impulsive lyster og i selv at kunne være herre over tiden. At lave 'ingenting' opleves dermed som en positiv oplevelse for fastliggerne. For dem handler det om at finde et frirum fra senmodernitetens pligtbetonede hverdag og krævende individualsyn, og her kan tidens evige pres tilsidesættes til fordel for at sætte egne lyster i centrum, uden at behøve tage hensyn til andre end sig selv. Det er så at sige orienteringen mod "det enkle liv".

Friheden går igen i fastliggernes sociale forhold. På en campingplads er man konstant henvist til nærhed med andre mennesker, og muligheden for social interaktion er derfor altid til stede. Dette tiltaler fastliggerne, og indgåelse af flygtige bekendtskaber og æstetiske fællesskaber, hvor sociale forpligtelser, rutiner og afhængighedsrelationer ikke spiller ind, er de mest udbredte fællesskaber. Her behøver de ikke vælge mellem frihed og fællesskabet, eftersom campingpladsen synes at danne rammen omkring en fælleshed, hvor fællesskabets sikkerhedsnet kombineres med frihedens manglende forpligtelser.

En yderligere understøttelse af frihedsfølelsen viser sig ligeledes ved, at grænserne for, hvad der er acceptabelt, både i forhold til udseende og væremåde, er væsentligt løsere på campingpladsen end i primærboligen. Selvom fastliggeren generelt ikke behøver stille sig an overfor de øvrige campister, er det dog vigtigt for de pågældende fastligere at tage afstand fra fastliggerfællesskaber der udtrykker ejerfornemmelse over campingpladsen. Et magthierarki mellem fastligere og ikke-fastligere er således på ingen måde ønskværdigt, da det forstyrrer friheden.

Når campingpladsen forlades, forlades friheden dog også. Fastliggerne mødes således ofte af udenforstående med uforståelighed og fordomme overfor deres livsstilsvalg, og det er derfor ofte nødvendigt at forklare sig overfor de sociale omgivelser. Undskyldninger kan her være nyttige, men generelt føler fast-

liggerne ikke skam over deres livsstilsvalg. For dem handler det blot om at inkorporere ferien og friheden i hverdagen.

8. LITTERATUR

Andersen, Hans Skifter & Mark Vacher:

(2009) *Sommerhuse i Danmark. Hvem har dem og hvordan bruges de?*, Center for Bolig og Velfærd, November 2009

Arksey, Hilary:

(1996) *Collecting data through joint interviews* i "Social Research Update", Issue 15, Winter 1996, <http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU15.html>

Bauman, Zygmunt:

(2002) *Fællesskab. En søgen efter tryghed i en usikker verden*, Hans Reitzels Forlag
(2006) *Flydende modernitet*, Hans Reitzels Forlag

Blichfeldt, Bodil Stilling:

(2004) *Why do some Tourists choose to spend their Vacation Close to home*, IME Report 7/04, Institut for Miljø- og Erhvervsøkonomi, Syddansk Universitet, <http://busieco.samnet.sdu.dk/ime/PDF/blichfeldt7.pdf>

Brejnrod, Poul Henrik:

(2001) *Opdagelsen af den nye verden. Livsstile i oplevelsessamfundet*, Kroghs Forlag A/S

Campingrådet:

(2008) *Dansk Camping 2007*, http://www.campingraadet.dk/userfiles/notater/campinganalysen_2007.pdf

DCU (Dansk Camping Union):

(2010) *Fra lejrspport til CAMPING*, <http://www.dcu.dk/indhold/webseite.asp?areaGuid=2287&articleguid=8189&menuid=4803>

Elias, Norbert & John L. Scotson:

(1994) *The Established and the Outsiders*, SAGE Publications

Giddens, Anthony:

(1984) *The Construction of Society*, Polity Press
(2008) *Modernitet og selvidentitet*, Hans Reitzels Forlag

Gilje, Nils & Harald Grimen:

(2004) *Samfundsvidenskabernes forudsætninger. Indføring i samfundsvidenskabernes videnskabsfilosofi*, Hans Reitzels Forlag

Goffman, Erving

(1992) *Vårt rollespill til daglig*, Pax Forlag A/S

Hanson, Torben

(2003) *Selvscenesættelse – hvorfor, hvordan*, Aschehoug Dansk Forlag A/S

Holm, Lotte:

(2005) *Måltidet som socialt fællesskab* i Holm, Lotte (red.): "Mad, mennesker og måltider – samfundsvidenskabelige perspektiver", Munksgaard Danmark

Højberg, Henriette:

(2007) *Hermeneutik* i Fuglsang, Lars & Poul Bitsch Olsen (red): "Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkulturer og paradigmer", Roskilde Universitetsforlag

Isaksen, Anne-Vibeke:

(2004) *På campingferie gennem Odsherred*, <http://www.campingdanmark.dk/Sjaelland/Paa-campingferie-gennem-Odsherred.html>

Jantzen, Christian, Bodil Stilling Blichfeldt, Per Østergaard & Anna Lund Jepsen:

(2007) *I slaraffenland. Oplevelsen af "ingenting" på campingpladsen* i Jantzen, Christian & Tove Arendt Rasmussen (red.): "Forbrugssituationer. Perspektiver på oplevelsesøkonomi", Aalborg Universitetsforlag

Jysk Analyse A/S:

(2011) *Duo-interview*, <http://www.jyskanalyse.dk/index.php/metode/duointerview>

Jørgensen, Anja:

(2008) *Lokale fællesskaber i den senmoderne by* i "Dansk Sociologi", Nr. 3/19. årg. 2008, <http://rauli.cbs.dk/index.php/dansksociologi/article/view/2838/2859>

Kamp, Annette:

(2008) *Nye begreber om tid og arbejde – et tidssociologisk perspektiv*, Roskilde Universitet, <http://diggy.ruc.dk:8080/retrieve/11871>

Kaspersen, Lars Bo:

(2001) *Anthony Giddens – introduktion til en samfundsteoretiker*, Hans Reitzels Forlag

(2005) *Anthony Giddens* i Andersen, Heine m.fl.: "Klassisk og moderne samfundsteori", Hans Reitzels Forlag

Kvale, Steiner & Svend Brinkmann:

(2010) *InterView. Introduktion til et håndværk*, Hans Reitzels Forlag

Miljøministeriet:

(2010) *Bekendtgørelse om tilladelse til udlejning af arealer til camping og om indretning og benyttelse af campingpladser*, BEK nr. 844 af 30/06/2010 Gældende, <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=132483>

Møller, Jonas:

(1990) *Introduktion til det danske sommerhus* i "Fritidens huse i fremtiden", Dansk Fritidsforum, Rapport nr. 5 1990

Nielsen, Peter Mølgaard:

(2004) *Den 'omvendte' behovspyramide* i Christensen, Erik (red.): "Velfærd på vildspor", Frydenlund

Olofsson, Gunnar:

(2005) *Norbert Elias* i Andersen, Heine & Lars Bo Kaspersen (red.): "Klassisk og moderne samfundsteori", Hans Reitzels Forlag

Scheff, Thomas:

(2001) *The Goffman Legacy: Deconstucting/reconstructing social science*,
<http://www.soc.ucsb.edu/faculty/scheff/main.php?id=18.html>

Simmel, Georg:

(1998) *Måltidets sociologi* i "Hvordan er samfundet muligt? Udvalgte sociologiske skrifter", Gyldendal

Østergaard, Per:

(2009) *Feriedrømme om det rene ingenting*, Brand Base, Syddansk Universitet,
<http://www.brandbase.dk/medlemmer/business-fyn/feriedromme-om-det-rene-ingenting>